

Takk for oss. Vi kommer igjen!

**Hyttebøker gjennom 100 år.
En sjangeranalyse av hytteboktekster ved fire hytter i Stavanger-regionen.**

Reidun Irene Bjordal

**Masteroppgave i medievitenskap
Institutt for informasjons- og medievitenskap
Universitetet i Bergen**

Høsten 2011

Forsidebilde: *Hyttetekveld i Sirdal*
Fotograf: Reidun Irene Bjordal, februar 2008

Forord

Hvordan kom du på å gjøre en masteroppgave om hyttebøker? Det er et spørsmål jeg etter beste evne har prøvd å besvare. Det er mange som har undret seg; de fleste med begeistring. Svaret er nødvendigvis verken åpenbart eller entydig. Min far har helt fra familiehytten ble bygget i 1984 oppfordret hele familien og alle besøkende til å skrive i hyttebøkene. Det, kombinert med min bakgrunn som cand.mag. i kulturvitenskap og en etter hvert stadig større interesse for friluftsliv, kan nok ha bidratt til et ønske om å dykke dypere ned i den kulturhistorien hyttebøkene utgjør. Heldigvis har jeg ikke vært helt alene. Det er mange som fortjener takk.

Tusen takk til alle som har bidratt. Arbeidet med masteroppgaven har vært en lang og møysommelig prosess. Det burde jeg imidlertid ha regnet med når jeg valgte et tema som i så liten grad er utforsket tidligere. Jeg har lært mye. Veldig mye.

Jeg hadde ikke klart å levere uten min veileder Jan Fredrik Hovden. Han har bidratt ærlig og grundig gjennom hele prosessen, og gitt meg gode ideer og støtte underveis. Tusen takk!

Takk til Stavanger Turistforening (STF) ved Erik Solheim og Kjell Helle-Olsen for velvilje og praktisk hjelp i form av nedhenting av hyttebøker fra hytter på fjellet. Takk til Statsarkivet i Stavanger ved Magne Rege for god tilrettelegging slik at jeg fikk avfotografert også de gamle regnskapsprotokollene til STF.

Ann-Christin Sandsengen skal ha så mange mulige takk for losji og latter under mine opphold i Bergen, og for så uendelig mye mer. Morten Sageidet takkes varmt for strenge og konstruktive gjennomlesninger og tilbakemeldinger underveis, helt fram til levering. Hjertelige takk går til Astrid Havn Tranøy for gjennomlesning og skarpt blikk, og til Bernt Jarle Vatland for korrektur.

Tusen takk til min flotte familie for hjelp til alt mulig pluss litt til, og en særlig takk til min skjønne og selvstendige Ylva Konstane som har hatt en ualminnelig travel mamma i det siste.

Sist, men ikke minst, tusen takk til mine deilige venner som har vært tålmodige, bakket meg opp og hele tiden trodd på at jeg skulle klare dette. Dere er supre, og dere vet det.

Stavanger, 1. desember 2011

Reidun Irene Bjordal

Innholdsliste

Kapittel 1: Innledning	7
1.1 Sammendrag	7
1.2 Bakgrunn	8
1.2.1 Et utforsket område	9
1.3 Problemstilling	11
1.3.1 Hytteboktekster som sjanger	12
1.3.2 Hytteboktekstenes stabilitet	12
1.3.3 Exemplifying case	12
1.3.4 Oppbygging av studien	13
Kapittel 2: Sjanger teori og hytteboken i forskningslitteraturen	15
2.1 Innledning	15
2.2 Tidligere forskning på hyttebøker i Norge	15
2.2.1 Hytteblogger på Internett	18
2.3 Friluftslivet i Norge	18
2.3.1 Den Norske Turistforening og Stavanger Turistforening	20
2.4 Hytteboken i et sjangerperspektiv	21
2.4.1 Kan sjangerbegrepet defineres?	21
2.4.2 Tekster og sjanger	24
2.4.3 Eksempler på sjangertekster i kildematerialet	25
2.4.4 Intertekstualitet	28
2.4.5 Konvensjoner og gjensidig forventning	29
2.4.6 Forholdet mellom tekst og kontekst	30
2.4.7 Metatekst	31
2.4.8 Sjanger og skjema	31
2.4.9 Sjangerutvikling i nyere tid	34
2.5 Sakprosa og sjangerhistorie	34
2.5.1 Brev som sjanger	35
2.5.2 Dagbok som sjanger	36
2.5.3 Skoledagboken som sjanger	37
2.5.4 Reiseskildringen som sjanger	38
2.6 Retorisk sjangeranalyse	41
2.6.1 Sjangerbeskrivelse	43
2.7 Kairos, aptum, topoi og loci	43

Kapittel 3: Metode	46
3.1 Innledning	46
3.2 Valg av perspektiv	46
3.3 Case-studie som metode	47
3.3.1 <i>Exemplifying case</i>	47
3.3.2 Fortolkning versus kontekst	49
3.4 Klassifisering av kilder	51
3.4.1 Dokumenter som kildemateriale	51
3.4.2 Beretning og levning	53
3.5 Om kildene	55
3.5.1 Søk etter førstehåndskilder	55
3.5.2 Hva er mine kilder?	57
3.5.3 Beskrivelse av kildene	62
3.5.4 STF's årbøker	63
Kapittel 4: Analyse	65
4.1 Innledning	65
4.2 Periode 1 (1911-1938): Skodd og regn, men fantastisk vertskap!	66
4.2.1 STF i periode 1: <i>Pionérepoken</i>	66
4.2.2 "Den gamle garde"	67
4.2.3 Regnskapsprotokollene	69
4.2.4 Tematikk	73
4.3 Periode 2 (1951-1965): Brukt egen primus. Takk for oss!	78
4.3.1 STF i periode 2: Medlemstilstrømning etter krigen	78
4.3.2 Regnskapsprotokollene	79
4.3.3 Tematikk	80
4.4 Periode 3 (1986-2010): Hvor er de andre? Skriv mer i hyttEboka!	84
4.4.1 STF i periode 3: Fortsatt høyt utdanningsnivå	84
4.4.2 Fra regnskapsprotokoll til hyttEbok	86
4.4.3 Tematikk: Turvær, værfast og jaktvær	88
4.4.4 Dikt og ordspill	90
4.4.5 Overskrifter i hyttEboktekstene	92
4.4.6 Hvor er de andre?	94
4.5 Sammenfatning av periodene	95
4.5.1 Særtrekk ved tekstene	95
4.5.2 Sammenfatning av periodene	97
4.5.3 Situasjonelle krav og retorisk situasjon	100
4.5.4 HyttEbokskrivning som <i>kairos</i> og <i>aptum</i>	102

4.5.5 Metatekst i hyttbøkene	102
4.5.6 Stil i hyttbøkene	103
4.5.7 Unntakstekstene	106
4.5.8 Sjangerkjennetegn ved hyttboktekstene	107
4.5.9 Norge på langs, media, linker, Internett	108

Kapittel 5: Oppsummering **110**

5.1 Hva kjennetegner hyttboktekstene? **110**

5.2 Er hyttboken en egen sjanger? **111**

5.2.1 Håndskrevne spor 112

Litteraturliste **113**

Vedlegg:

A) Beskrivelse av kildematerialet

B) Stavanger Turistforenings planleggingskart med markeringer over hvor hyttene Nilsebu, Eidavatn, Hovatn og Storsteinen ligger. Blåfjell finnes ikke lenger, men lå i nærheten av Eidavatn.

C) Tillatelse fra Stavanger Turistforening til å benytte meg av deres regnskapsprotokoller og hyttbøker i masteroppgaven

D) Faksimile av intervju i Stavanger Aftenblad 28. oktober 2010

E) Fotografier av faksimile: "Den første Fremmedbog" fra 1901, gjengitt i *Stavanger Turistforenings Annaler 1887-1937* (Engen 1937:42-43)

Kapittel 1: Innledning

1.1 Sammendrag

I denne oppgaven har jeg søkt å analysere hva som kjennetegner hytteboktekster. Jeg ønsket å finne ut hvilke særegne karaktertrekk hytteboktekstene har, og hvordan de har utviklet seg over tid. I arbeidet med problemstillingen er hytteboktekstene vurdert i forhold til sjangerbegrepet. Kan hytteboktekstene oppfattes som en egen sjanger?

Mitt kildemateriale er hentet fra fire utvalgte STF-hytter i Stavanger-regionen. Kildematerialet bestod av nærmere 1800 sider¹ med hytteboktekster produsert over et tidsrom på nesten 100 år; 1911-2010.

Sonja K. Foss' begreper om *sjangeranalyse* og *sjangerbeskrivelse* har vært blant mine verktøy (Kjeldsen 2006B:99). Jeg har videre i analysen vurdert hytteboktekstene i forhold til det Bitzer/Jamieson kaller den retoriske situasjon. Min metodiske tilnærming har vært det Bryman (2008:56) omtaler som et *exemplifying case*. *Exemplifying case* er en form for case-studie. En case-studie er en detaljert og intensiv analyse av et enkelt tilfelle (Bryman 2008:52). I min studie er det benyttet en kvalitativ tilnærming.

I denne studien har jeg vist at hytteboken har flere særegne kjennetegn som gjør at den kan kalles en egen sjanger. Tekstene er ofte bygget opp etter et visst mønster, og med tema som gjenspeiles fra konteksten. Enkelte tema har vært dominerende i hytteboktekstene. Temaene er dato og sted, været, hvor folk kom fra og videre rute, omtale av selve oppholdet, praktisk informasjon til og fra tilsyn og gjester, samt avslutningsfrasen *Takk for oss*. Disse temaene er tett knyttet til konteksten. Konteksten rundt hyttebøkene har vært relativt stabil gjennom de siste hundre år. Nettopp denne stabiliteten, og det at konteksten i seg selv er unik, har trolig medvirket til sjangerens særegenhet.

Noe av det som viste seg karakteristisk for hyttebøkene, særlig i løpet av de siste 25 år, er de mange unntakstekstene som i prinsippet strider mot de klassiske tekstene. Jeg er av den oppfatning at det nettopp er unntakstekstene, sammen med de mer ordinære hytteboktekstene og ikke minst den vedvarende og særegne konteksten hyttebøkene skrives og leses i, som gjør at en kan kalle hytteboken en sjanger.

¹ Det er ulik tekstmengde på sidene; noen har mye tekst, andre lite.

Hytteboken har flere likhetstrekk med sjangre som brev, dagbok og reiseskildring. I tillegg tar den også inn i seg andre sjangre. Eksempler på andre sjangre som er innlemmet i hytteboken er dikt, eventyr og i den siste perioden elementer fra media som tabloide overskrifter.

1.2 Bakgrunn

"På Kvambekk måtte vi vente 14 timer på hester. Dette fikk oss til å utøse vår galle i reiseboken, som skikken er. I boken skriver de reisende sine navn og klager, hvis de har noen å fremsette."

W. H. Breton, 1835²

Kan hende var det en slik "reisebok" som turisten Breton nevner som etter hvert har utviklet seg til hyttebøker slik vi kjenner dem i dag? Dét spørsmålet lar jeg stå ubesvart, men jeg er sikker på at mange nordmenn har et forhold til hyttebøker. Det som skrives er ment å leses av et publikum; av dem som kommer etterpå, og noen ganger er det forfatteren selv som er publikum. Enkelte hyttebøker kan nærmest fungere som familiehistorie gjennom flere generasjoner. Slik vil det nødvendigvis ikke være for *alle* familiehyttebøker, og heller ikke for hyttebøker som finnes på mer "offentlige" hytter som for eksempel bedriftshytter og turistforeningens hytter.

I denne oppgaven vil fokus være på tekster fra den sistnevnte kategori av hytter i Stavanger-regionen. Stavanger Turistforening (STF) vil i 2012 feire sitt 125-årsjubileum. STF har 38 hytter i sitt rutenett og nesten 23 000 medlemmer³. Hyttebøkene i STF-hyttene skrives og leses av mange mennesker som ikke nødvendigvis kjenner hverandre. Med en slik diversitet blant gjestene på STF-hyttene, er det grunn til å tro at hytteboktekstene i mindre grad vil omhandle familiære begivenheter enn de hyttebøkene som finnes i familiers eie. Hvordan har hytteboken utviklet seg gjennom de siste 100 års samfunnsutvikling?

Med romantikken begynte nordmenn å gå i fjellet for naturens og nytelsens skyld. Det tidlige friluftslivet i Norge bar preg av at det var vanskelig å ta seg frem, og det var dårlig med organiserte

² William Henry Breton; *Gamle Norge, Reisehåndbok anno 1834*. Utgitt første gang i London 1835; i Norge 1975)

³ Pr. 1. januar 2010 er det 22 894 medlemmer i STF (DNT årsrapport 2010:13). http://www.turistforeningen.no/files/DNT/Aarsmeldninger/DNT_aarsrapport_2010.pdf

overnattingstilbud (*Fjell og Vidde* årbok 2007:58). Den Norske Turistforening (DNT) ble startet i 1868 for å lette turistlivet til fjells. Den første turisthytten ble satt opp ved Eidsbugarden allerede i 1866 (Aarnes 1991:79).

Gutenberg trykket den første boken i år 1455. Bøker eksisterte likevel i lang tid før trykkekunsten ble oppfunnet. Bøker regnes som et massemedium fordi nøyaktig samme innhold kan leses av flere samtidig (Schwebs og Østbye 2001:30). Hyttetexten havner her i en særstilling. Når de er utskrevne og "ferdigtrykket" kan de likevel ikke kalles et massemedium. Innholdet i hyttetextene er unikt fra bok til bok fordi tekstene er produsert av flere ulike forfattere. Ingen hyttetexter er identiske. Alle har sine særegne historier. Hyttetextene har likhetstrekk med både brev, dagbøker og med reiseskildringer. Brev og dagbøker er hver og en unike og ofte svært personlige, mens noen reiseskildringer er skrevet av én person med tanke på utgivelse.

Hva er det med hyttetexter som gjør at de skrives i, og hva er det med hyttetexter som gjør at de engasjerer? Jeg tror at de som skriver i hyttetexten gjør det med glede og med et ønske om å formidle både praktisk og nyttig informasjon, og ikke minst for å dele opplevelsene sine med andre. En som skriver i hyttetexten, skriver med tanke på et publikum; om det så "bare" er familien på familiehytta. Har hyttetextene alltid handlet om det samme, og har de blitt formulert på samme måte gjennom en tidsperiode på nesten hundre år?

Kjell Helle-Olsen, daglig leder i Stavanger Turistforening beskriver hyttetextskrivningen som et ritual som er trygt og godt. Folk liker å skrive om hva de har mestret, enten det er fisk som er fisket eller fjelltopper som er besteget. Helle-Olsen påstår at en gjorde seg enda mer flid med hyttetextskrivningen tidligere enn nå. Har hyttetextene endret seg slik Helle-Olsen hevder?⁴

1.2.1 Et utforsket område

Temaet hyttetexter er interessant fordi det så langt er et relativt utforsket område. At det har vært forsket lite på hyttetexter fra før, har vært en liten utfordring i form av at det har krevd omfattende søk etter relevant litteratur og særlig etter kilder. En analyse av hyttetexter er interessant både i et medievitenskapelig, kulturhistorisk og sosiologisk perspektiv, og det kan forhåpentligvis bidra til å

⁴ Artikkel i Stavanger Aftenblad (18.02.2008). I artikkelen beskriver journalist Heidi Hjorteland hyttetextene som særnorsk og unikt, skrevet av stolte folk etter godt utførte mer eller mindre strabasjose turer:

oppmuntre til videre forskning. Hva førte til at det å skrive i hytteboken etter hvert har blitt en utbredt skikk, og når kan vi snakke om "den moderne hyttebok", om noe slikt finnes? Både samfunns- og medieutviklingen går raskt. Hvordan har hytteboktekstene respondert på dette?

Da Statsarkivet i 2008 oppfordret folk til å levere inn hyttebøkene sine til arkivet for fremtidig oppbevaring, møtte de på utfordringer. De fikk inn svært få eksemplarer. Statsarkivet oppfordret forskningsinstitusjoner til å bruke hyttebøker mer i forskning: *"Det ligger for mye god informasjon i hyttebøkene til at vi kan la være, og det forsøkes altfor lite på grunnlag av arkiver."*⁵ Jeg mener at det i hyttebøkene også for medieforskere finnes interessante opplysninger. Det er på mange måter vanskelig å velge hvor en skal plassere hovedfokus. Jeg har opplevd utfordringer i hva begrensning og avgrensning angår, samtidig som jeg har hatt et ønske om å favne bredt, og å søke et visst overblikk over tid. Både språk, struktur og hvordan tekstene relateres til hverandre og til andre medier er engasjerende aspekter ved hytteboken som forskningsobjekt. I problemstillingen vil jeg utdype min tilnærming til hytteboktekstene.

Protokoll fra Blåfjell, 1927 (Bf1/1927)

⁵ Magne Rege, rådgiver ved Statsarkivet i Stavanger, i Aftenposten.no; 15.05.2008:

<http://www.aftenposten.no/forbruker/hyttemagasinet/article2423888.ece>

1.3 Problemstilling

Jeg har valgt å ta for meg hyttbøker fra fire av Stavanger Turistforenings hytter i området Blåsjø/Lysekammen i Ryfylkeheiene⁶. Disse hyttene er alle i STF's eie, og er valgt på grunnlag av at de ligger relativt tett i det samme området. Hyttene er fra forskjellige tidsperioder med forholdsvis lik kontekst. Dermed kan jeg trolig følge hyttboktekster gjennom 100 år skrevet under omtrent de samme ytre omstendigheter. Noe av det som er interessant med hyttbøker, er at situasjonen og omstendighetene rundt dem er relativt stabile. Hyttboken befinner seg på en hytte, gjerne på et sted en har brukt flere timer på å nå. Menneskene som er på hytten har primærbehov å dekke, som mat og søvn. Å skrive og lese i hyttboken er en del av den sosiale konteksten. Noen vil mene at det nærmest er forventet at en skriver noen ord.

Kildematerialet er delt inn etter tre tidsperioder: henholdsvis 1911-1938 (periode 1), 1951-1965 (periode 2) og 1986-2010 (periode 3). Behovet for å finne hyttbøker i hytter som dekker hele tidsperioden og samtidig var mest mulig sammenlignbare hva den sosiale konteksten hva brukere og region angikk, førte raskt til at Stavanger Turistforenings hytter kom i fokus. Variasjonen i gjester ved disse felleshyttene mener jeg at er en fordel. Ved private hytter er en gjerne mer avhengig av enkeltpersoners skrivestil og tematiske tilnærming. Mitt *exemplifying case* som jeg nå begrenser til hyttbøker fra utvalgte hytter i en avgrenset region kan dog bare antyde utviklingstrekk. Da det i svært liten grad er forsket på hyttbøker tidligere kan mine funn likevel antas å gjelde mer generelt også for hyttboksjangeren ved andre hytter og regioner i Norge. Dette vil jeg diskutere nærmere senere.

Den grunnleggende problemstillingen i oppgaven er:

Hva kjennetegner disse hyttboktekstene i et sjangerperspektiv, og hvordan endrer tekstene seg i perioden?

Hyttbøkene fra disse fire STF-hyttene i Stavanger-regionen fungerer slik som et *exemplifying case* hvis historiske endringer vil bli beskrevet med utgangspunkt i sjangerteori og sjangeranalyse. I analysen vil jeg studere nyansene i hyttboktekstene. Ut fra et empirisk materiale på nærmere 1800 sider⁷ er jeg interessert i å finne ut hvilke karaktertrekk ved tekstene som gjør at de kan kalles

⁶ Se vedlegg B for avmerkninger på STF's oversiktskart.

⁷ Det er ulik tekstmengde på sidene; noen har mye tekst, andre lite.

hyttboktekster. Er det stor variasjon i tekstene? Hvilke nyanser finnes? Hva slags tematikk blir lagt inn i tekstene, og hvilken form og struktur har de?

1.3.1 Hyttboktekster som sjanger

For å finne nærmere svar på hva som kjennetegner problemstillingen har jeg valgt å se på hyttboktekstene i forhold til sjangerbegrepet. Kan hyttbokteksten oppfattes som en egen sjanger? Hvilke likhetstrekk har hyttboktekster med, og hva skiller dem fra, beslektede tekster som brev, dagbok og reiseskildring? Moderne sjangerteorikere, som Jaques Derrida, beskriver de fleste sjangre som hybrider, med en kombinasjon av ulike sjangre i seg. Derrida (1980:230 i Frow 2006:25) sier for eksempel at en tekst ikke kan være *uten* sjanger, men at den godt kan *delta* i flere. Jeg vil ut fra dette benytte meg av generell sjangerteori og retorisk sjangerteori for å identifisere typiske trekk ved hyttboktekstene, og en eventuell utvikling av disse. Sonja K. Foss' begreper om *sjangeranalyse* og *sjangerbeskrivelse* vil være blant mine verktøy (Kjeldsen 2006B:99). Med dette vil jeg belyse hva som kjennetegner hyttboktekstene. Hva gjør en hyttboktekst til en sjanger? Jeg vil i analysen av hyttboktekster også se på hvordan en kan forstå disse som et resultat av det Bitzer/Jamieson kaller den retoriske situasjon. Et spørsmål som kan stilles er hvilke "krav" som ligger i *den retoriske situasjon* i forhold til hyttbokskrivning.

1.3.2 Hyttbokteksternes stabilitet

En viktig underproblemstilling er å se nærmere på hvordan hyttboktekstene har utviklet seg over tid. Har hyttboktekstene i perioden jeg tar for meg holdt seg stabile når det gjelder tematikk, struktur og form? Ut fra analysen vil jeg søke å finne svar på om en gjennom hyttbøkene kan se forandring av kontekstuell art, og hvordan denne i så fall kommer til uttrykk? Da STF ble stiftet, var de kun få medlemmer. De kjente trolig hverandre, eller kjente til hverandre. Dermed visste de at det som ble skrevet i hyttboken, ble lest av kjentfolk. Jeg vil også ut fra materialet se om det er karakteristika i hyttboktekstene som holder seg stabile gjennom perioden.

1.3.3 Exemplifying case

I denne oppgaven vil min tilnærming ha utgangspunkt i det Yin (2003, i Bryman 2008:55, 56) betegner som *the representative* eller *typical case*. Bryman (2008:56) omtaler *the representative* eller *typical case* som som et *exemplifying case*. *Exemplifying case* er en form for case-studie. En case-studie er en detaljert og intensiv analyse av et enkelt tilfelle (Bryman 2008:52). I en case-studie vil *caset* være interessant i seg selv, og forskeren vil søke å finne de unike egenskapene ved

caset, også kjent som en *idiografisk* tilnærming (Bryman 2008:54). En case-studie kan ikke generaliseres eller være representativt for mange tilfeller, noe de heller ikke gir seg ut for å være (ibid.). Jeg vil derfor benytte meg av *exemplifying case* for å kunne gå i dybden på hyttetekster fra utvalgte hytter plassert i et bestemt område.

1.3.4 Oppbygging av studien

Først vil jeg kort gå gjennom den forskning som tidligere har handlet om friluftsliv og hyttelitteratur. Det er få som har forsket direkte på hyttelitteratur, men enkelte har benyttet dem som kilder i forskning på blant annet friluftslivet i Norge. Jeg vil dernest kort gjennomgå det en kan karakterisere som starten på friluftslivet i Norge, og også introdusere Den Norske Turistforening (DNT) og Stavanger Turistforening (STF). Deretter følger en introduksjon til sjangerteori. Her vil jeg gå inn på de uenigheter som hersker omkring hvordan en kan klassifisere sjangre, og jeg vil gjennomgå noen av de sentrale teoriene på området. Avslutningsvis i teorikapittelet vil jeg også gjengi de vesentligste elementer ved retorisk sjangeranalyse og sjangerbeskrivelse. Dette innebærer begrep som *den retoriske situasjon*, og dessuten *kairos*, *aptum*, *topoi* og *loci*. Disse begrepene vil jeg knytte opp mot analysen etter at metodekapittelet er presentert.

I metodekapittelet gjennomgår jeg *case-studier*, og da særlig *exemplifying case* som er mest relevant for min analyse. Jeg presenterer mitt kildemateriale, elleve regnskapsprotokoller og hyttelitteratur fra Stavanger Turistforening, samt drøfter kildetilgangen og hvilke valg som ligger til grunn for utvalg og periodisering. Gjennom hele oppgaven finnes sitater hentet fra de ulike hyttelitteraturbøkene. Jeg har laget en oversiktstabell som viser hvilke hytter som hører til hvilke perioder:

Periode 1 1911-1938	Periode 2 1951-1965	Periode 3 1986-2010
Nb1 Nilsebu 1911-1925	Nb3 Nilsebu 1953-1958	Ev1 Eidavatn 1986-1998
Nb2 Nilsebu 1928-1938	Nb4 Nilsebu 1959-1965	Ev2 Eidavatn 2004-2010
Bf1 Blåfjell 1919-1927	Bf2 Blåfjell 1951-1957	Hv1 Hovatn 1997-2009
	Bf3 Blåfjell 1958-1965	Sts1 Storsteinen 1995-2007

Sitatene er markert med forkortelse på hyttenavnet og med årstall, som her: (*Bf1/1922*). Her refererer jeg altså til boken Bf1 som er fra hytten Blåfjell i periode 1, år 1922. Etter samme

oppbygging viser (*Sts1/1997*) til hytteboken som hører til Storsteinen. Sitatet er fra 1997, altså i periode 3.

I analysen ser jeg nærmere på hva som kjennetegner hytteboktekstene gjennom hver av de tre periodene. Avslutningsvis oppsummerer jeg periodene under ett, og ser dette i forhold til spørsmålene jeg ønsker å få svar på. Helt til slutt vil jeg tenke litt høyt om hyttebokens fremtidsutsikter.

Kapittel 2: Sjangerteori og hytteboken i forskningslitteraturen

2.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg vise hvordan enkelte har benyttet seg av hyttebøker som kilder blant annet i forskning knyttet til friluftsliv, noen få også i forhold til det å legge hytteboken som blogg på Internett. Hyttebøkene skrives og leses i den særegne konteksten turisthyttene og rutenettet på fjellet utgjør, og dette påvirker tekstene. Følgelig presenteres det tidlige friluftslivet i Norge, samt Den Norske Turistforening (DNT) og Stavanger Turistforening. Kildematerialet til mitt prosjekt er hentet fra Stavanger Turistforening.

Videre i teorikapittelet legger jeg frem ulike tilnærminger innen sjangerteori. Det er uenighet om hvordan sjanger skal klassifiseres. Forholdet mellom sjanger og tekst er kompleks. Flere begrep hører til forholdet mellom tekst og sjanger. Det finnes elementer av intertekstualitet og metatekst i hytteboktekstene, og forholdet mellom tekst og kontekst er også av betydning når en snakker om sjanger. Det er tildels bred enighet om at sjangre har glidende overganger mellom hverandre, og jeg går nærmere inn på brev, dagbok og reiseskildringer, da disse sjangerne alle har visse likhetstrekk med hytteboktekstene.

Avslutningsvis i teorikapittelet vil jeg presentere hovedverktøyene jeg kommer til å benytte meg av i analysekapittelet; retorisk sjangeranalyse, sjangerbeskrivelse, samt begrepene *kairos*, *aptum*, *topoi* og *loci*. Begreper som omhandler stil; *docere* (tørt, saklig, belære), *delectare* (behage, humor), *movere* (bevege, frembringe en patos, skape en intens følelse og mane til handling) er også relevante for sammenfatningen av periodene helt mot slutten av oppgaven.

2.2 Tidligere forskning på hyttebøker i Norge

Det er ikke gjort forskning i særlig grad på selve hyttebøkene og skriving og lesing av disse. Det er imidlertid gjort en del studier rundt hytter, natur og kultur. I det følgende presenterer jeg et utvalg av den tidligere forskningen som er gjort innenfor temaet hytter, hytteliv og turgåing og som også tar for seg begreper som *fritid*, *friluftsliv* og *turist*. Det er for eksempel skrevet enkelte master- og hovedfagsoppgaver. Arne G. Killingbergtrø skrev i sin masteroppgave *Helt på viddene. Fjellturisme i Fjell og Vidde, 1967-2007* om bruk og vern av naturen (NTNU 2009). Killingbergtrø analyserer DNTs magasin *Fjell og Vidde* gjennom fire tiår, og reflekterer over forsider og innhold i magasinet.

Killingbergtrø tar for seg både DNTs historie, dannelse gjennom friluftsliv, hvordan stadig flere (deriblant grupper som barn, kvinner og innvandrere) tar i bruk fjellet og hvordan blant andre Frykman og Löfgren (1994:52, 55-60) og Berntsen (1994:19) i Killingbergtrø 2009:81) beskriver en flukt fra byen til naturen.

Aleksander Fredriksen Klett skrev i 2009 sin masteroppgave *"Friluftsliv for mine tanker": en diskursanalyse av elitens motiver for friluftsliv i 1850-1905*. Klett ser på de språklige vendingene i reiseskildringer, årbøker og brev for å finne ut hvordan eliten benyttet seg av friluftsliv som oppdagelse og oppdragelse av nasjonen, samt som sunnhetsideal.

Runa Rannov Bostad skrev i 2001 hovedoppgave i sosialantropologi. Denne har tittelen *"Myter og mangfold: en studie av turgåing og turgåere på selvbetjente hytter i norske fjell"*. I oppgaven skriver Rannov Bostad om fjellturister som ønsker seg natur og kultur og ferier med innhold og høy kvalitet. Rannov Bostad har konsentrert studien om turgåing og turgåere ved selvbetjente turisthytter. Hun diskuterer hvilke prosesser som har dannet grunnlag for friluftslivstradisjonen, og hvordan denne opprettholdes.

Også på doktornivå er friluftslivet drøftet, og etnolog Ingun Grimstad Klepp benyttet seg blant annet av hyttebøker og gjestebøker som kilder da hun gjorde sin doktorgradsavhandling om friluftsliv og kulturminnevern: *"På stier mellom natur og kultur: turgåeres opplevelser av kulturlandskapet og deres synspunkter på vern"* (1998). Grimstad Klepp diskuterer blant annet fritids-, turist- og friluftsbegrepene i sin avhandling. Hun forklarer hvordan begrepet fritid ble definert av Torstein Veblen i boken *The Leisure Class* som kom ut i 1899 (Grimstad Klepp 1998:17). Ikke bare er fritid avhold fra arbeid; det er også å fylle den med et innhold *"som ikke kan forveksles med arbeid, latskap eller udugelighet"* (ibid.). Jakt og fiske nevnes her som eksempler. Videre presenteres begrepet moderne fritid, som i følge Grimstad Klepp (ibid:18) ble et vanlig fenomen rundt 1919 da åttetimersdagen ble innført i Norge. Det sosiale livet foregikk tidligere mye gjennom arbeid, og med moderne fritid fulgte også diskusjonen om hva som var riktig å fylle den med (ibid:19). Grimstad Klepp beskriver hvordan fritidsaktiviteter som bærplukking, jakt og fiske opprinnelig var nødvendig arbeid; og at en i den moderne fritiden bevisst søker seg bort fra komforten i det moderne livet (ibid.).

Som kilder i sin doktorgradsavhandling benyttet Grimstad Klepp seg blant annet av gjestebøker. Hun definerte alle slike kilder som gjestebøker, selv om noen av dem i kraft av å være mer private, var for dagbøker og hyttebøker å regne (Grimstad Klepp 1998:31). Hun fant dem på ulike overnattings- og severdighetssteder i de områdene hun forsket på (Aurlandsdalen, Finnskogen og Oslo). Grimstad Klepp diskuterer gjestebøkene som kildemateriale, og presenterer formen på hilsenene som stort sett var i et gitt mønster. Blant de 400 hilsenene hun gikk gjennom, var de mest inngående og omfangsrike de som var skrevet på steder langt fra bilvei. Grimstad Klepp registrerer at gjestene som skriver i bøkene, ofte kommenterer hverandres hilsener.

Grimstad Klepp refererer blant andre til etnolog Hilde Marianne Larsen (1985) som har brukt private hyttebøker fra perioden 1944 til 1980 i sin avhandling om seterdrift og hytteliv (Grimstad Klepp 1998:33). Larsen (1985 i Grimstad Klepp 1998:33) viser til at dagbøker og hyttebøker er en samtidig kilde som gir førstehånds opplysninger i et historisk perspektiv. Grimstad Klepp viser også til at Johan L'orange (1955) benyttet seg av hyttebøker som kilde i en bok om Villa Skasen i Finnskogen (Grimstad Klepp 1998:33).

Grimstad Klepp observerte i sin gjennomgang av gjestebøker at formålet ved skrivingen er variert; noen skriver for å si fra hvor de går, andre takker for seg eller bruker gjesteboken som et sted for tanker og følelser, som i en dagbok. Enkelte skriver til, eller som Grimstad Klepp utdyper – for – andre gjester (ibid:34).

I Turistforeningens magasin *Fjell og Vidde* (august 2008) ble eleven Åge Skretting intervjuet. Han skrev særernne om hyttebøker på St. Olav videregående skole i 2006. Noe av det han fant ut etter å ha studert hyttebøker fra seks hytter (Tomannsbu, Mostøl, Storsteinen, Bleskestadmoen, Kvanndalen og Krossvatn) var at det var store ulikheter i innhold og måten å formulere seg på i hytteboktekstene, alt etter hvor langt en måtte gå for å komme til hyttene. I følge Skretting var det mer filosofi og færre beskrivende adjektiv fra turen i hyttebøkene som var i hytter langt borte, enn i hytter det var lett å nå (Skretting 2006). Særernnet finnes imidlertid ikke som skriftlig materiale annet enn notater, da særernnet ble muntlig presentert. Jeg møtte Skretting for en uformell prat om emnet (våren 2010).

Det finnes flere tekster som omhandler turer til fjells i DNT og STF sine årbøker. Flere av disse tekstene er tydelig beslektet med både brev, reiseskildringer og hytteboktekster. Det er også boken

Tomannsbu, utgitt i 1938 av Per Thomsen. I følge forfatteren selv er dette en roman som er skrevet som en hytteprotokoll med mer eller mindre sanne historier, (Thomsen 1938: 7, 8 og 205).

2.2.1 Hytteblogger på Internett

Det finnes blogger om hytter og hytteliv på Internett. Teknologi- og miljøhistoriker ved NTNU, Arne Jørgensen står bak hyttebloggen www.hyttedrommen.net. Her kan en følge Jørgensen gjennom skriveprosessen som skal bli bok med tittel *Norsk hytteliv 1850-2000*. Denne er planlagt ferdigstilt i 2015 (www.hyttedrommen.net). Jørgensen kommenterer i et innlegg fra 2009 at han har registrert mange hytteblogger, men at de fleste omhandler hytter under bygging og prosessen der. Han er overrasket over at de ikke i større grad ser ut til å overta for den tradisjonelle hytteboken. De senere år har bloggen, og med den også hyttebloggen, kommet. Blogg defineres på følgende måte: "*fra engelsk, av web log 'vebbdagbok', journal som publiseres på Internett, ofte med pekere til andre nettsider*" (www.ordbok.no). Hyttebloggen kan dermed representere en hyttebok på nett, med direkte innsyn i livet på hytta. Mange av hyttebloggene handler om prosessen ved å bygge hytte. Etter hvert som hyttebyggingen er ferdig, fortsetter bloggen som en hyttebok på Internett.

2.3 Friluftslivet i Norge

I følge Miljøverndepartementets stortingsmelding nr. 39 (2000-2001) kan begrepet friluftsliv defineres som følger:

"... friluftsliv er "opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse". Det å kunne ferdast og opphalde seg i friluft er for mange ein viktig del av tilværet, og kan ikkje erstattast med andre aktivitetar. Friluftsliv har eigenverdi i form av den umiddelbare gleda ved sjølve friluftslivsaktiviteten, naturopplevingane og høve til m. a. rekreasjon, avkopling og samvær med andre." ⁸

Aleksander Fredriksen Klett (2009) innleder sin masteroppgave⁹ med diktet av Ibsen fra 1859: *På vidderne*. Ibsen er etter alt å dømme en av de aller første som skriftlig tok i bruk ordet *friluftsliv*¹⁰.

⁸ <http://www.regjeringen.no/nn/dep/md/dokument/proposisjonar-og-meldingar/stortingsmeldingar/20002001/stmeld-nr-39-2000-2001-/2/1.html?id=194966> (pkt. 2.1 Friluftsliv – innhald og verdiar)

⁹ "Friluftsliv for mine tanker": en diskursanalyse av elitens motiver for friluftsliv i 1850-1905.

¹⁰ Klett (2009:1) viser til at også Fridtjof Nansen var med på å styrke utbredelsen av ordet, og ikke minst benyttet DNT seg stadig av begrepet i sine årbøker.

Etter 1860 dukket det opp flere dikt og tekster som romantiserer og forherliger følelsen av å være fri og glad til fjells (Aarnes 1991:80). Både Welhavens *Til Fjelds over Bygden står min Hu*, Wergelands *Norges bedste Værn og Fæste er dets gamle Fjæld*, Vinjes *No ser eg atter slike Fjell og Dalar* og flere andre tekster med samme tema er med på å sette et romantisk søkelys på norsk natur.

Litteraturhistoriker Sigurd Aarnes (1991:81) understreker også den nære sammenhengen mellom nasjonalromantikken og den norske friluftstradisjonens frembrudd; nasjonalromantikken "... skaper den essensialistiske forestillingen om 'det egentlige Norge' eller 'det skjulte Norge'"¹¹. Videre påpeker Aarnes hvordan Asbjørnsen og Moe, Ivar Aasen, J.C. Dahl og Tidemand og Gude har vært med på å skape vår *nasjonale ikonografi*¹². I følge Aarnes (ibid.) var det altså ikke bare en interesse for mosjon som førte til den norske fjellturismen. Det var like mye en eiendommelig, romantisk dyrkelse av "det nasjonale". Med dette framstår Norge etter hvert som en nasjonalromantisk drøm, og ikke som det moderne industrilandet det er (ibid.:82).

I sin bok *"Da kulturen kom til Norge"* fremhever også Brit Berggreen (1989:15) hvordan blant andre *de fire store* Ibsen, Bjørnson, Kielland og Lie, samt Grieg, Fridtjof Nansen og de norske malerne er en del av Norges stolthet på slutten av 1800-tallet. Fra 1814 og utover ble det gjort bevisste grep for å skape en helhetlig, norsk nasjon etter 400 år uten selvstendighet (Berggreen 1989:42). "De kondisjonerte" i Norge benyttet seg av utvalgte deler for å skape en norsk kultur (Berggreen 1989:36). *"Homogeniteten er fremfor alt en forestilling som binder landet og de sosiale lagene sammen, tross alt som skiller. En form for lim må til."* sier Berggreen (1989:205), og hun presiserer at limet kan være konstruert eller reelt. Berggreen (ibid.:208) henviser til Noss (1961) og Storaas (1985) når hun sier at egenart og særtrekk velges for å markere egen nasjon i forhold til andre nasjoner. Matti Klinge (1984 i Berggreen 1989:208-210) mener at en nasjonal gruppes selvopfatning utvikles fra de ideer som er dominerende blant de som er *"sosialt toneangivende på det tidspunktet slike tanker når massene."* Deretter modifiseres oppfatningen gjennom den sosiale virkeligheten (ibid.).

Flere forhold synes å antyde at det er i tiden rundt 1860 den klassiske formen for norsk friluftsliv oppstår. Men allerede i 1820 "oppdaget" professorene Boeck og Keilham *Jotunheimen*, og akademikere på reise "oppdaget" turistattraksjoner som Vøringsfossen (Aarnes 1991:79). Maleren

¹¹ Bukdahl 1926 i Aarnes 1991:81.

¹² Jf. Brian Osborne 1988, i Aarnes 1991:81.

J.C. Dahl, som i følge Aarnes (ibid.) er *"en av de viktigste skaperne av det klassiske bildet av norske høyfjell"*, krysset Hardangervidda i 1826. Britene var klatrere og nordmenn fjellvandrere (Aarnes 1991:79). Så tidlig som i 1830 dro engelskmenn til fjelltoppene i Sør-Norge (*Fjell og Vidde* årbok 2007:58), og det tidlige friluftslivet i Norge bar preg av at det var vanskelig å ta seg frem og dårlig med organiserte overnattingstilbud (ibid.). Grunnleggerne av DNT (1868), Thomas Heftye og Yngvar Nielsen¹³, var en del av den første generasjonen norske fjellturister (ibid.). På forfatter Vinjes initiativ og med lånte midler fra Heftye ble i 1866 den kanskje aller første høyfjellshytten satt opp ved Eidsbugarden, sammen med J.E. Sars (Aarnes 1991:79).¹⁴

2.3.1 Den Norske Turistforening og Stavanger Turistforening

"Lad oss gjøre det let og billigt, at rigtig mange kan komme og se, hva der er stort og vakkert i vort land"

Thomas Heftye, DNTs stifter¹⁵

Den Norske Turistforening (DNT) ble stiftet 21. januar 1868. I alle år siden har Heftyes ønskemål stått som rettesnor for foreningen. (...). Foreningens formål skulle være *"at lette og utvikle Turistlivet her i Landet"*¹⁶. Den Norske Turistforening (DNT) har i dag ca. 232 000 medlemmer fordelt på 56 lokallag og 470 hytter over hele landet, og er med det Norges største friluftslivsorganisasjon. Stavanger Turistforening ble stiftet i 1887 og har i dag drøye 22 000 av disse medlemmene.

De siste 100 år har Stavanger Turistforening gått fra å ha 251 medlemmer (1911)¹⁷ til å ha 22 894 medlemmer (2010)¹⁸. Allerede fra begynnelsen hadde Stavanger Turistforening et mål om å trekke til seg flere turister til Norges vakre natur. I følge Engen (1937:5) i *Stavanger Turistforenings annaler 1887-1937* var det særlig med tanke på at Stavanger lå gunstig til i forhold til utlandet, at

¹³ Jf. også Brit Berggreen (1989:16-22) om Nielsens foredrag (1886) om kulturen i Norge.

¹⁴ Stavanger Turistforenings aller første hytte ble satt opp på Bleskestadmoen i 1891 (STF årbok 1987:41).

¹⁵ http://www.turistforeningen.no/index.php?fo_id=127

¹⁶ http://www.stavanger-turistforening.no/index.php?fo_id=2659

¹⁷ 17 Selvær 1973:93

¹⁸ http://www.stavanger-turistforening.no/index.php?fo_id=8253

mulighetene lå til rette for at Stavanger skulle bli en ”*stor mottagelsesstasjon for utenlandsk turisttrafikk*”. Turiststrømmen skulle loses via Ryfylkefjordene til Sand, gjennom Suldal og Bratlandsdalen og til Røldal (ibid.). Videre forteller Engen at de første påsketuristene allerede i 1890-årene tok turen fra Stavanger og til Ryfylkeheiene. Ryfylkeheiene er den dag i dag et populært område for turister fra både inn- og utland. Etter hvert som nye medlemmer og nye hytter er kommet til i rutenettet, er det også blitt skrevet mangfoldige hilsener i hyttebøkene.

2.4 Hytteboken i et sjangerperspektiv

Kan hytteboken egentlig oppfattes som en egen sjanger? Eller bør den karakteriseres som en hybrid eller en sjanger med flere undersjangre? Hva er så en typisk hytteboktekst? Hvilke likhetstrekk har hyttebøkene med hverandre, og hva skiller dem fra andre tekster? Jeg har valgt å se hytteboktekstene i forhold til sjangerbegrepet. I det følgende vil jeg derfor drøfte sjangerbegrepet nærmere. I tillegg til sjangerteori vil jeg i kapittelet gjennomgå hyttebokens beslektede sjangre; brev, dagbok og reiseskildring.

2.4.1 Kan sjangerbegrepet defineres?

Sjangerteoriens historie går tilbake til 300-tallet f.Kr. I lang tid var sjangerteorien fokusert på ytre kjennetegn (Grepstad 1997:149). I moderne sjangerteori ble det viktigere å finne fellestrekkene innenfor en sjanger enn ulikhetene mellom dem (ibid.:150). Sjanger kommer av det franske ord *genre*, som igjen kommer fra latin: *genus*. Det kan bety rase, herkomst, avstamning, og også kjønn, art, klasse eller type (Kjeldsen 2006B:88). Det handler om å klassifisere, og to krav må i utgangspunktet være oppfylt, sier Kjeldsen (ibid.): De enheter som klassifiseres sammen, må ligne hverandre. I tillegg må de skille seg ut fra andre grupperinger. I følge Fairclough (2003:66) varierer sjangre svært mye i forhold til grad av stabilitet og foranderlighet. Det finnes heller ingen etablert terminologi for sjangre (ibid.).

Et sjangersystem og sjangerforståelse er både nyttig og nødvendig for både forfatter og leser i forhold til at teksten skal forstås på en rimelig måte (Grepstad 1997:148). Samtidig er det tydelig at "*klassifisering og hierarkisk taksonomisk inndeling av sjangre ikke er en nøytral og 'objektiv' prosedyre.*" (Chandler 1997:1, min oversettelse). Det finnes ikke noe sjangerkart som viser systemene mellom sjangre, sier Chandler, selv om han åpner opp for at det kan finnes en viss konsensus når det gjelder litteratur. I følge Chandler (1997) er det lite konstruktivt å analysere en tekst kun som sjanger. Det er mer fruktbart å se på hvordan sjangeren har endret seg over tid. Det er

derfor interessant å gå inn i hytteboktekstene over et lengre tidsrom, for forhåpentligvis å komme et skritt videre i forståelsen av i hvilken grad hytteboktekstene har endret seg de siste hundre år¹⁹.

"*Med sjangre orienterer man seg i tekster og medier.*" (Aamotsbakken og Knudsen 2008:9). Sjangre representerer noe stabilt, men er i stadig endring, og dette gjelder særlig digitale medier (ibid.). Etter hvert fremstår dermed "*et finmasket system av sjangrer, som ligner hverandre, men som likevel er så forskjellige at de må ha sine egne merkelapper eller forklaringer for å bli gjenkjent.*" (Aamotsbakken og Knudsen 2008:13). Det gjenkjennelige kan benyttes for å finne frem til en enkelt brukbar sjangerdefinisjon (ibid.). Hva gjør at vi kan plassere en tekst i en bestemt sjanger? Aamotsbakken og Knudsen (ibid.:14) viser til blant andre Swales (1990²⁰) som benytter følgende definisjon på sjanger:

"Genre is a recognizable communicative event characterized by a set of communicative purpose(s) identified and mutually understood by the members of the professional or academic community in which it regularly occurs."

Fairclough (2003:69) er tildels uenig med Swales' definisjon av sjanger som '*a class of communicative events*'. Fairclough mener at sjangre, som assosieres med bestemte sosiale praksiser, kun utgjør et *potensial*, selv om enkelte tekster er mindre kompliserte enn andre. Fairclough medgir at Swales' definisjon kan være fornuftig når det kommer til spesifikke naturvitenskaper, men altså ikke som et generelt syn på forholdet mellom tekst og sjanger. Fairclough diskuterer i hvilken grad tekstens *hensikt* er avgjørende for sjangerplasseringen. En analyse av sjangerstrukturer kan være hensiktsmessig på flere måter, sier Fairclough: "*The more ritualized an activity is, the more relevant such an analysis is.*" (2003:72). Dette gjelder for tekster i utvidet forstand; altså også for sosiale handlinger som for både avsender og mottaker fremstår som ritualiserte (ibid.). Hyttebokskrivningen kan karakteriseres som en ritualisert, sosial handling, gitt ut fra sin særegne kontekst.

Aamotsbakken og Knudsen (2008:14) har på sin side utviklet følgende definisjon: "*... en sjanger er en tekststart som er styrt av visse konvensjoner som over tid manifesterer seg som teksttradisjoner.*" John Frow sier i sin bok *Genre* (2006:51) at sjangre, blant annet, handler om *organisering av ting inn i gjenkjennelige klasser*. I boken *Avisssjangrer over tid* (1997:9) beskriver Thore Roksvold

¹⁹ Periodene, som er 1911-1938, 1951-1965 og 1986-2010, beskrives nærmere i analysekapittelet.

²⁰ Swales (1990) i Aamotsbakken og Knudsen (2008:15)

sjanger som ...”en formidlingskode der bestemte valg av oppbygging, stil og fortellerteknikk er avstemt etter ulike typer innhold, arbeidsmetode og sosial kontekst. Valga følger bestemte mønstre, slik at resultatene har noen fellestrekk en kan kalle typiske.(...)”.

I sin artikkel *Perspektiv på genre*, (i *Rhetorica Scandinavica* 2001/18), diskuterer Berge og Ledin moderne sjangerteorier. De oppsummerer med at det ikke finnes en fullstendig enighet om hva sjangre er. Tzvetan Todorov²¹ mener at sjangre finnes i den forstand at det finnes *forventninger* blant leserene og *modeller for skriving* for forfatterne. Det er vanskelig å se på sjanger uten også å se på kontekst. Når en tekst tolkes som tilhørende en viss sjanger, er dette med på å gi mening til teksten. Hytteboken skrives og leses i en kontekst som kan karakteriseres som både unik og relativt stabil og vedvarende. Selve konteksten; hytten i naturen og gjerne langt fra folk, med gjester med felles friluftsjangre, inviterer til det Fairclough (2003:72) kaller ritualisert, sosial handling. Berge og Ledin stiller spørsmål ved om sjangerbegrepet kan bli så dynamisk og fleksibelt at en kan lure på om det fortsatt har gyldighet (Berge og Ledin 2001/18:14).

I *An Introduction to Genre Theory* presenterer Daniel Chandler (1997) ulike syn og teorier på sjangerteori. Sjangerteori er et diskutert tema, både blant retorikere, litteraturvitere og medievitere. Opprinnelig kommer ordet sjanger fra fransk (eg. genre; ‘slekt’, ‘art’)²² og refererer til en særlig type tekst²³. Helt fra klassisismen har litterære arbeider blitt kategorisert på ulike måter. I litteraturen har hovedkategoriene vært klassifisert som poesi, prosa og drama. Herunder er flere underkategorier klassifisert, og Chandler nevner tragedien og komedien som eksempler innen drama. Nåtidens mediesjangre i for eksempel film, er blant andre *thriller* og *western*. Denne formen for sjangre vil de fleste voksne i et moderne samfunn kjenne til. Det samme gjelder for tv-sjangre som *sitcoms*.

Enkelte teoretikere har argumentert for at selv om det finnes utallige sjangre, finnes det også mange sjangre (og subsjangre) som ikke har noe navn²⁴. Carolyn Miller²⁵ foreslår at: "*the number of genres*

²¹ (Berge og Ledin 2001/18:5)

²² Se bl.a. Chandler 1997:1 og Grepstad 1997:147-148.

²³ Chandler (1997:6) presiserer at han i sin diskusjon om sjangerteori, bruker ordet ‘tekst’ uavhengig av hvilket medium som diskuteres.

²⁴ Fowler 1989:216, Wales 1989:206 (Chandler 1997:1)

²⁵ Miller 1984, i Chandler (1997:1)

in any society...depends on the complexity and diversity of society". Ottar Grepstad (1997:153) definerer *hovedsjanger, sjanger og undersjanger* som idealtyper.²⁶

Frem til midten av 1900-tallet hørte sjangerbegrepet sammen med litteraturvitenskap eller den retoriske tradisjonen. Det ble stilt spørsmål ved om antallet sjangre var begrenset til epikk, lyrikk og dramatik. I følge Chandler (1997) er det uenighet om definisjonen av spesifikke sjangre²⁷. Enkelte vil kategorisere sjanger basert på innhold, andre på grunnlag av form. Det er ikke alltid samstemmighet i hvordan en sjanger skal klassifiseres, og ulike mennesker vil kunne kategorisere samme tekst ulikt innen sjangre. Det synes enkelt å intuitivt kjenne igjen spesifikke sjangre, men så godt som umulig å definere. I følge Fowler "*har en enkelt tekst innen en sjanger sjelden, om noen gang, alle de karakteristiske trekk typisk for sjangeren*"²⁸. John Frow (2006:18) sammenligner sjangre med verdener: "*Ulike sjangre setter opp "verdener" som er spesifikke for dem, selv om de kan overlappe med andre (verdener)...*" (min oversettelse).

2.4.2 Tekster og sjanger

Tekster er i følge Larsen og Hausken ((red.) 1999:15) "*forløp av meddelelser som vi tilegner oss i et tidsmessig forløp*". Både avisartikler, fotografier, malerier, filmer og nyhetsinnslag er eksempler på tekster. Fairclough (2003:3) definerer også tekst bredt, og eksemplifiserer med at både handlelapper og avisartikler er tekster, på samme måte som transkriberinger av muntlige samtaler og intervjuer, TV-programmer og internettsider er tekster. Fairclough argumenterer for at dette fortsatt ikke er dekkende nok, da for eksempel TV-programmer også inkluderer bilder og lyd. Larsen og Hausken ((red.) 1999:15) bruker benevnelsen "det utvidede tekstbegrepet"²⁹ for å søke å unngå misforståelser rundt det en vanligvis kaller tekst og de mediespesifikke variantene av begrepet tekst.

Tekstene representerer noe som har vært, og informerer mottakeren om hendelser en ikke selv har vært til stede for å oppleve. Begrepet "representasjon" kommer i følge Larsen og Hausken ((red.) 1999:21) fra verbet "*repraesentare*"; å "*presentere igjen*". Etter hvert har betydningen blitt "*å stå for*", for eksempel ved at et fotografi står for den personen eller gjenstanden den avbilder. Eiliv

²⁶ Grepstad (1997:153) understreker at han ser seg nødt til å definere på denne måten for videre å kunne drøfte sakprosaens teori og retorikk.

²⁷ Chandler diskuterer særlig sjangre innen film. Diskusjonen kan etter min mening også overføres til sjangre innen andre medier.

²⁸ Fowler 1989:215 i Chandler 1997:2 (min oversettelse)

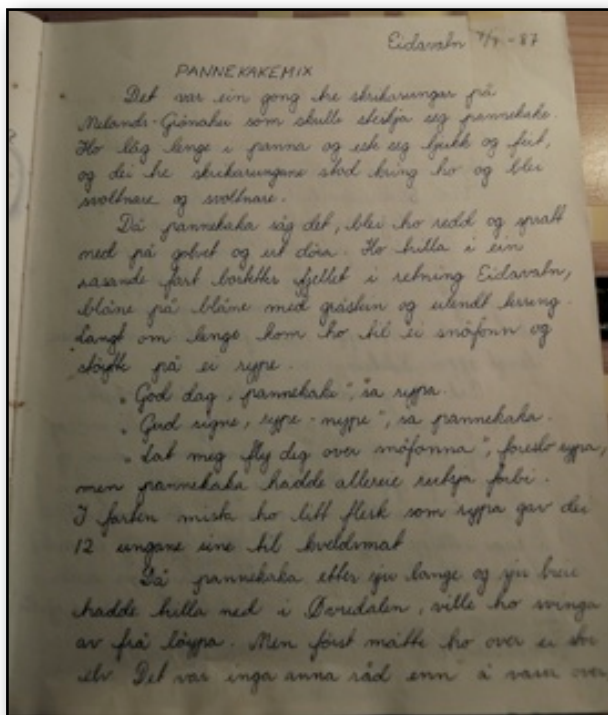
²⁹ På samme måte som Fairclough (2003) benytter tekstbegrepet i utvidet forstand; *ritualiserte, sosiale handlinger*.

Vinje (1995:30) mener at tolkningsnivået av en tekst har tre nivåer; 1) *leseren tolker teksten*, 2) *teksten er allerede en tolkning*, 3) *forfatter/avsender skaper teksten, men ikke språket, og skriver dermed ut fra mer eller mindre gitte språklige konvensjoner*. Vinje skiller mellom det å *analysere* enkeltdele i en tekst og det å *tolke*; å gjøre rede for og forklare helhetsforståelsen. I hyttebøkene representerer tekstene turer, vær, opplevelser og tanker som har vært, slik at de kan oppleves av gjester som kommer etterpå, og like gjerne av avsenderen; hvis og når denne kommer tilbake til turisthytten.

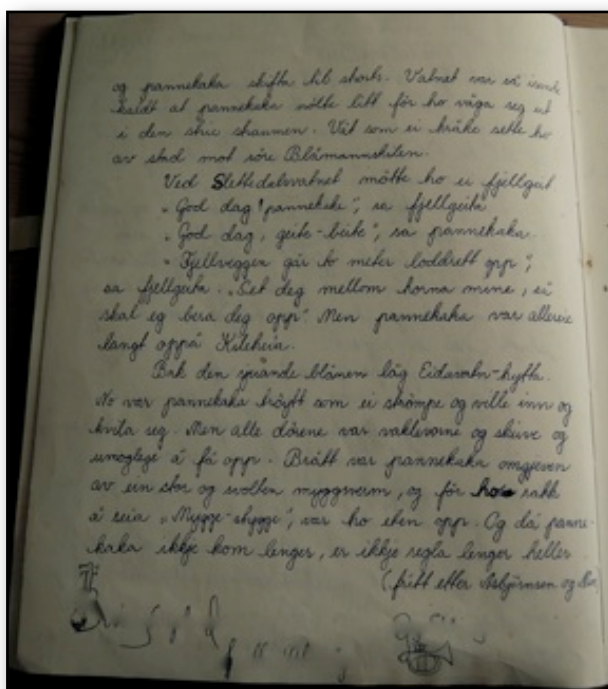
Forholdet mellom tekst og sjanger er kompleks. En tekst befinner seg ikke nødvendigvis "i" en sjanger, men kan *kombinere* eller *hybridisere* sjangre (ibid:34). *Softies verden* (Gaarder 1991) er et eksempel på sjangermiks; skjønnlitteratur og lærebok i ett (jf. også Klevjer 1999). Aamotsbakken og Knudsen (2008:130-132) viser til både Kjartan Fløgstad (*Hotel Tropical, 2003*) og Åsne Seierstad (blant andre *Bokhandleren i Kabul, 2002*) når de beskriver en sjanger som her defineres som å ligge i grenseland mellom mellom fiksjon og fakta, og dessuten som en vandring mellom flere undersjangre. Grepstad (1997:158) beskriver reiseskildringen som den mest tydelige blandingsjangeren i sakprosa. En enkelttekst har vanligvis ikke alle strukturtrekk ved en sjanger, påpeker Grepstad (1997:154). En tekst kan imidlertid gjerne ha trekk fra *flere* sjangre, understreker han (ibid.), og Grepstad påpeker at hver ny tekst kan *legge til* eller *modifisere* etablerte sjangerterekk. De enkelte hytteboktekstene har, som jeg nå skal gå nærmere inn på, et tilsynelatende uendelig spekter av ulike sjangre.

2.4.3 Eksempler på sjangertekster i kildematerialet

I kildematerialet mitt finnes det i alle tre periodene tekster som består av oppsummering av vær og tur. Fra *"Ideelt turistvejr, solskin og let bris, behagelig ophold, hyggelige og tjenstvillige vertsfolk"* (Nb2/1929) i den første perioden, via *"Strålende sol, deilig tur"* (Bf2/1955) i periode 2, og endelig til *"Kom frå Storsteinen, gikk over Storsteinhei i sol og flott utsikt. Har hatt flott tur; går videre til Melands Grøna hei i morrå. S & RB"*. (Ev2/2004). Samtidig så finnes det også flere eksempler på ulike og mer etablerte sjangre som er tatt med inn i tekstene, for eksempel eventyr og dikt. Et eksempel fra periode 3 består av "eventyret" *Pannekakemix* som er skrevet inn over to sider (Ev1/1987). Teksten baserer seg på Asbjørnen og Moes eventyr *Pannekaka*, og denne teksten har

"Pannekakemix" side 1. Fra Eidavatn/Ev1/1987

Pannekakemix" side 2. Fra Eidavatn/Ev1/1987

lokale navn og referanser i seg, som *Eidavatn* og *Øvredalen*. Teksten/eventyret handler om "tre skrikarungar" og turen de er på, og teksten signeres av tre personer. I en parentes mellom hovedteksten og signaturene informerer gjestene om at teksten er basert på det kjente eventyret: "(fritt etter Asbjørnsen og Moe)" (Ev1/1986).

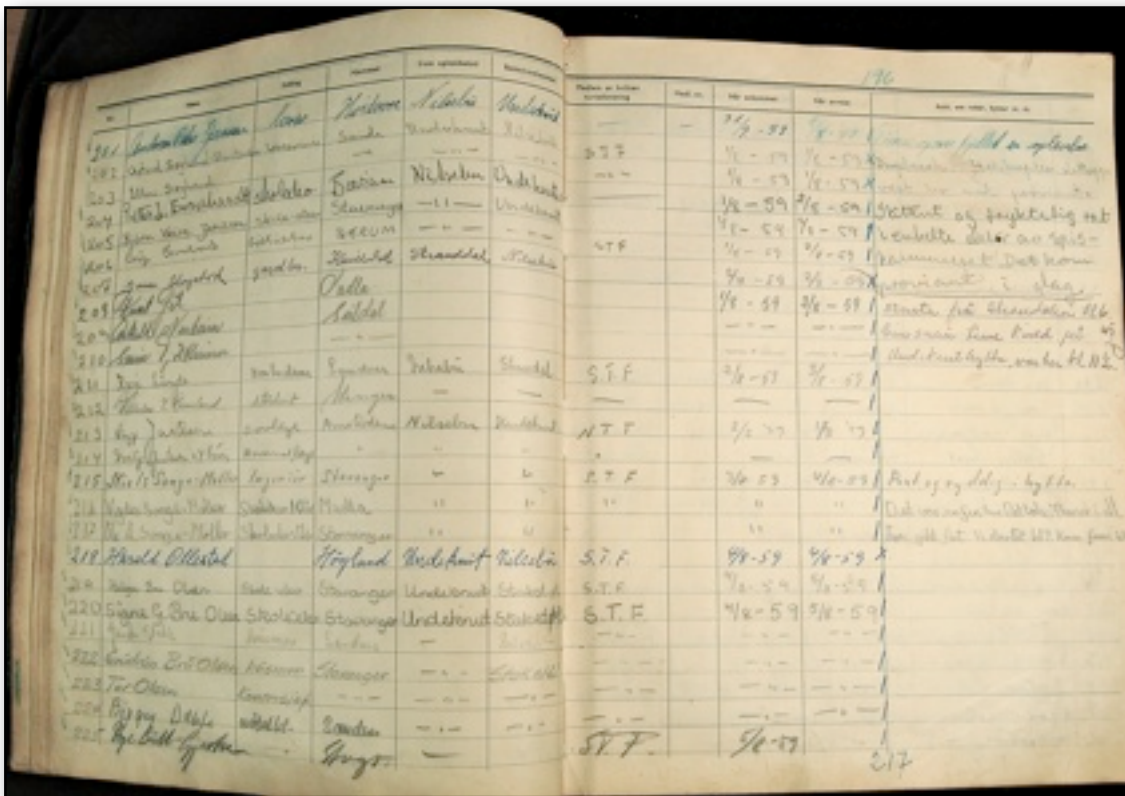
Innholdsmessig handler teksten fortsatt om turen de ønsker å formidle videre. Formmessig er teksten hybridisert til et eventyr; en sjanger de aller fleste godt kjenner til fra før.

I periode 2 har en gjest laget et lite rim/dikt hvor turen oppsummeres: "*Ute var det kaldt og vått, men inne både varmt og godt. Takk for oss.*" (Nb3/1956). I periode 3 har to gjester laget et dikt om en opplevelse som ønskes delt med kommende besøkende:

*"Den peip og lo,
hoppa og spratt,
gikk og opp på to
- hyttas røyskatt!"*

(Ev1/1988)

De som har innledet teksten med dette diktet, avslutter med noen linjer om vær, tur, og videre mål (Ev1/1988). Dikt forekommer relativt ofte i hytteboktekstene. Det synes å være en akseptert og allmenn form gjennom alle tre periodene i mitt kildemateriale. Tekstene, formidlet gjennom eventyr og dikt, representerer opplevelsene på en lettlest og underholdende måte. Ved å ta med andre sjangre inn i hytteboktekstene, kan leserens horisont i forhold til hva som er å anse som en hytteboktekst, utvides og utvikles. Samtidig er det tydelig at det finnes en *grunnstamme* i hytteboktekstene som går igjen i alle tre periodene. Også Grepstad (1997:155) påpeker at selv om sjangre utvikles over tid, må det nødvendigvis finnes noen grunntrekk som er uforanderlige. Grepstad (ibid.) bruker sjangerbenevnelsen selvbibliografi som eksempel, og sier at "*...nokre grunntrekk må finnast som er ganske konstante, elles ville det vere uråd å bruke sjangernemninga sjølvbiografi om skrifter med eitt tusenår imellom*". (Grepstad 1997:155).

Fra Blåfjellhytten/Bf3.

2.4.4 Intertekstualitet

I sin enkleste form er intertekstualitet elementer av andre tekster i en tekst; det vil si sitater (Fairclough 2003:39). Fairclough argumenterer for at også en oppsummering av en hendelse kan være intertekstualitet så lenge betydningen forblir den samme. Fairclough understreker at tekstelementer kan inkluderes uten direkte henvisning (ibid.), og at intertekstualitet derfor kan være så mangt. I følge Fairclough er det uunngåelig at tekster produserer antakelser. Med det mener han at det som er sagt i en tekst, står i relasjon til det som ikke er sagt, det vil si det som blir tatt for gitt.

Moderne teoretikere har en tendens til å vektlegge viktigheten av den semiotiske forestillingen av intertekstualitet; det å se enkelttekster i relasjon til andre tekster. Både Thwaites et al. (1994:100 i Chandler 1997:6) og Roland Barthes (1975 i Chandler 1997:6) poengterer hvordan tekstene påvirker hverandre og på den måten forsterker sjangrene. Det at leser/mottaker av hytteboktekstene også får sjansen til å replisere og kommentere tekstene, kan altså være med på å holde denne tekstformen ved like. Også Grepstad (1997:156) sier at "Ein sjanger er en vane og er sjølv vanedannende". Barthes (1975 i Chandler 1997:6) refererer til skjemateori i psykologi, hvor teorien er at mennesket har mentale *manuskripter*, en mental mal, som er med på å tolke kjente hendelser i hverdagslivet. Fra et skjemateoretisk perspektiv er sjangre tekstlige skjema (Chandler 1997:7).

Det er sjelden vanskelig å finne tekster som er unntak fra hvilken som helst sjanger. I hyttebøkene er det mangfoldige eksempler på unntak fra det en kan hende oppfatter som en "vanlig" hytteboktekst. Her følger et eksempel fra periode 3:

"Alle har vel nokre ting som dei tykkjer særleg godt om. Det kan til dømes vere seglbåtar, blomar, kvite myser eller liknande skapningar. Men eg berre spør: kan det finnast noko betre enn ei skikkeleg lappa og utvaska dongery-bukse? Svaret må nok verta eit einstemnd nei! Særleg bra tykkjer eg buksa vert om ein syr på ein liten fisk, men ein kan sjølvsagt akseptere andre representanter frå vatnet og.

Lomane skal det vere hol i då ingenting bør gøymast i desse djupe, mørke avgrunnane.

Ei fargerik bukse tyder på ein livsglad person.

NB! Buksene skal vere naturleg sletne. Inkje noko juks!

"Så fôr ein fuglehund ut av den svarte skya, og frimerkene vart talde opp»

- Utdrag frå diktsamlinga 'Fjellheimen undrar'

O.J.B." (Ev1/1988)

Sett utenfor sin kontekst, er det ikke sikkert denne "unntaksteksten" intuitivt ville blitt gjenkjent og sjangerplassert i en hyttebok. Teksten drøftes nærmere i analysekapittelet, hvor jeg argumenterer for at nettopp unntakstekstene i stor grad er med på å definere hytteboktekstene som sjanger.

2.4.5 Konvensjoner og gjensidig forventning

Det finnes mange sjangerteorier. For den som skriver kan sjangeren fungere som en modell, sier Grepstad (1997:150-151). For den som leser, kan sjangeren være med på å skape visse forventninger til teksten (ibid.). Dette kan igjen oppfattes som en kontrakt mellom avsender og mottaker av teksten (Svensen 1985:41, i Grepstad 1997:151). Dette forutsetter et kulturfellesskap og en felles forståelse av sjangeren, og sjangeren kan på denne måten gi føringer både for skriving og lesing av teksten (Grepstad 1997:151). Både *tekstnorm* og *skjema* er vanlige begrep for å forklare den gjensidige forventningen fra forfatter og leser (ibid.:152). Begrepet "sjanger" kan i følge Grepstad (ibid.) forstås som en *sosial institusjon*. Fordi sjangeren er kulturbundet, som andre institusjoner, er den også foranderlig.³⁰ De fleste tekster ligner noe en har sett før. De ulike tekstgruppene bygger på felles konvensjoner, og disse representasjonssystemene kalles sjangre

³⁰ Wellek og Warren 1970:199 og Stegane 1987:18ff, i Grepstad 1997:152.

(Larsen og Hausken (red.) 1999:32). En som har vokst opp i Norge i dag vil trolig kjenne igjen en hyttebok. Vanligvis vil også hytteboken befinne seg på en hytte eller i en fritidsbolig, slik at hyttebokens kontekst vil være med på å definere hytteboken. Videre er hytteboken oftest i en gjenkjennelig form: en bok med tykt omslag, gjerne innbundet i skinn, noen har omslag av tre. Bøkene er ment å tåle godt med bruk og slitasje over flere år. Hytteboktekstene gjenkjennes og skapes som følge av vårt kulturfellesskap og vår gjensidige forventning (jf. Grepstad 1997:151-152).

Buckingham (1993:137 i Chandler 1997:3) mener at sjangre ikke er *gitt* av kulturen, men at de er i en konstant prosess av forhandling og endring. Ethvert nytt arbeid innen en sjanger har muligheten til å påvirke forandringer innen sjangeren eller dyrke frem nye subsjangre (Chandler 1997:3).

Aamotsbakken og Knudsen (2008) opererer i sin bok *Sjangrer i gjenbruk* blant annet med tre k-er for å illustrere enkelte måter på hvordan sjangerbegrepet har blitt forsøkt definert: *konvensjon*, *kompetanse* og *konstruksjon*. *Konvensjoner* når det gjelder sjangre, betyr i følge Aamotsbakken og Knudsen (ibid:25) at sjangrer sees på som som en tekstart styrt av bestemte konvensjoner som i løpet av et tidsrom etableres som teksttradisjoner. *Kompetanse* dreier seg om hvordan leserne/brukerne er med på å bestemme hvordan sjangrer blir tatt i bruk. Med *konstruksjonen* blir sjanger noe som gjøres av hver enkelt bruker eller brukere i et fortolkningsfellesskap, mener Aamotsbakken og Knudsen. "*Den enkelte bruker konstruerer meninger om teksten ved hjelp av, på tvers av eller imot sjangersignaler*" (ibid:21).

2.4.6 Forholdet mellom tekst og kontekst

Kontekst kommer av latin "*contextus*" som betyr sammenheng (Grepstad 1997:410). Det finnes ikke tekst uten kontekst, mener Grepstad (ibid.:409). Konteksten endres over tid, og vil ha påvirkning på teksten, og omvendt. Grepstad opererer med *tekstinterne* og *teksteksterne* kontekster. Tekstinterne faktorer beskrives å ha med komposisjon og stil å gjøre, og teksteksterne faktorer har med de sosiale forholdene som for eksempel forfatters posisjon, sjangernormer og bruk av teksten, å gjøre. Også Berge og Ledin (2001) viser til at sjanger kan betraktes som et tekstinternt fenomen med obligatoriske tekst-, språk- eller innholdsmønstre, og et teksteksternt fenomen, med regler i sosiale eller retoriske situasjoner. Begge deler kan være avgjørende for sjangerbeskrivelsen.

Grepstad understreker at tiden som skiller fra teksten blir skrevet til den blir lest, kan ha stor betydning for endring av kontekst. Grepstad utdyper begreper som *skrivesituasjon*, *publiseringssituasjon* og *lesesituasjon*. Når en snakker om hyttebøker, snakker en ikke om "publikasjon" som i at en tekst er gitt ut og trykket. Likevel er teksten *gitt*, og tilgjengelig for de lesere som får tilgang på hytteboken, vanligvis ved å være til stede på den aktuelle hytten. Det vil imidlertid kunne gå lang tid mellom "publikasjon" og mottatt tekst hos leser.

Grepstad (1997:494-496) oppsummerer med at selve teksten har tomrom som leseren i lesehandlingen selv fyller med egne erfaringer og egen kunnskap, forbundet til leserens situasjon. Dersom brukssammenhengen endres, kan også betydningen av teksten endres (ibid). Sjanger er ikke bare noe ytre, men noe sterkt identitetskonstituerende (Aamotsbakken og Knudsen 2008:11).

Det er skrevet og diskutert mye om sjanger, og sjangerkritikken er betydelig (Cohen 1986, i Grepstad 1997:154). Kritikken er gitt ved å påpeke at forholdet mellom sjanger og tekst blir uklart fordi de formelle trekkene som benyttes for å skille sjangrene fra hverandre, ikke nødvendigvis gjelder for enkelttekster. En enkelttekst har vanligvis ikke alle trekk som gjelder for en sjanger. Sjangerer endrer seg, og enhver ny tekst kan legge til eller trekke fra etablerte sjangertrekk (ibid). Sjanger teorien er ikke gjensidig utelukkende. Fordi sjangrene endrer seg, må det nødvendigvis også bety at tekstene endrer seg, og dermed også forståelsen av sjangeren.

2.4.7 Metatekst

Gry Heggli kom i sine undersøkelser om jenters skoledagbøker (2002) fram til at betydningen av å kjenne vennehilsen-sjangeren, og det å skrive om selve skriveprosessen; *metatekst*, var av vesentlig betydning for jentene. Heggli viser med flere eksempler at jentene er klar over at det finnes konvensjoner rundt det å skulle skrive underholdende og interessant, og i en viss lengde. Ofte beskriver avsender selve situasjonen, altså konteksten, som både avsender og mottaker (samtidig) befinner seg i. Med dette etableres en kontekst i teksten, som i utgangspunktet ikke burde være nødvendig, da både sender og mottaker befinner seg i konteksten. Avsender velger likevel å gjøre dette, fordi hun følger konvensjonen rundt skoledagboktekster (Heggli 2002:53).

2.4.8 Sjanger og skjema

Sjangre er vanskelig å klassifisere. Det er et spørsmål om å identifisere sjangeren, og dette må gjøres for å tolke enkelttekster, sier Grepstad (1997:148). Ottar Grepstad (ibid.) understreker at

delene og helheten av en tekst blir forstått på ulike måter, og at en derfor må bevege seg inn og ut av *den hermeneutiske sirkelen*. Med leserens oppfatning av sjangeren en tekst tilhører, forstås teksten ut fra dette (ibid.). Dette gjelder i høyeste grad for hytteboktekstene, når en ser på delene som utgjør helheten. "*Å sjangerbestemme betyr altså å vandre fram og tilbake mellom sjangerteori og tekstempiri*" (Grepstad 1997:148). Samtidig understreker Grepstad at "*sjangerinndeling er ein prosess utan endelege konklusjonar*" (ibid.). Grepstad refererer til Cohen (1986:204 i Grepstad 1997:149) for å poengtere at det er et *menneskelig behov* for skiller og relasjoner som fører til prosessen med å etablere sjangre.

Alistair Fowler³¹ mener at "*kommunikasjon er umulig uten enighet om kodene innen sjangeren*". Sjangre kan altså sees på som en stilltende enighet mellom avsender og mottaker. De som produserer en tekst kan være nokså sikre på at mottakerne allerede kjenner og har forventninger til tekster innenfor en sjanger. Sjangre gir en viktig referanseramme som hjelper leser/mottaker til å identifisere, velge ut og tolke tekster. Fairclough (2003:10) forklarer også hvordan mening ikke bare dannes utfra teksten i seg selv, men også ut fra hva som er implisitt og antatt. Derfor må en ved tekstanalyse også identifisere det antatt underforståtte (ibid.).

Alastair Fowler (1989:215, i Chandler 1997:7) mener at leserne/mottakerne lærer seg sjangre gradvis, vanligvis gjennom ubevisst gjenkjennelse. Enhver tekst krever en viss kulturell kapital fra sitt publikum. Som det meste av ens hverdagsliv, er sjangerkunnskap typisk taus kunnskap (Chandler 1997:7). Berggreen (1989:213) viser til E.D. Hirsch som stiller spørsmål ved hva som gir kulturell kompetanse. Hva avgjør hvorvidt en person er plassert innenfor eller utenfor en kultur? Hirsch (ibid.) forklarer at det er avgjørende at personen er deltakende i *assosiasjonsfelleskapet*. Det er imidlertid ikke et krav for den kulturelle kompetansen å ha massiv viten. En behøver med andre ord ikke å ha inngående kjennskap til hytteboktekstene for å være kapabel til å skrive noen ord i dem selv. Det kan se ut som om mange av dem som skriver hytteboktekster, har en forventning om at teksten vil bli lest av likesinnede; av mennesker som er interesserte i omtrent de samme temaene som dem selv. Det kan altså synes umulig å produsere tekster som ikke har noen som helst relasjon til etablerte sjangre. Jaques Derrida (1980:230 i Frow 2006:25) mener at en tekst ikke kan være *uten* sjanger, men den kan godt *delta* i flere:

³¹ 1989:216 (i Chandler 1997:5).

"... a text would not belong to any genre. Every text participates in one or several genres, there is no genreless text, there is always a genre and genres, yet such participation never amounts to belonging."

(Jaques Derrida 1980:230, i Frow 2006:25)

En sjanger begrenser de mulige måtene en tekst kan tolkes på, ved å gi leseren en foretrukket måte å lese teksten på. Neale (1980:51, i Chandler 1997:8) beskriver det som "... a set of expectations". Chandler (1997:8) understreker imidlertid at kompetente lesere/mottakere ikke nødvendigvis lar seg forvirre dersom alle forventinger ikke blir møtt. Sjangeranalyse plasserer tekster innen tekstuelle og sosiale kontekster, og understreker "*the social nature*" i det å produsere og å lese en tekst. I tillegg til å plassere tekster innen spesifikke, kulturelle kontekster, er sjangeranalyse også med på å plassere dem i et historisk perspektiv (ibid.:10).

Grepstad (1997:158) mener at sjangersystemet henger sammen med mediet. Han fremhever særlig forholdet mellom avis og bok, hvor teksten i en bok nødvendigvis krever mer plass og en annen tilnærming og komposisjon enn teksten i en avis. Sjangerer kan skifte også med geografi og nasjon, sier Grepstad. Han bruker japanske haiku-dikt som eksempel. Enkelttekstene kan gjerne oversettes til andre språk, men sjangernormen kan likevel ikke overføres fullstendig. Dette støttes av John Frow (2006:124-127) som blant annet sammenligner sjangre med vår evne til å skille ulike butikk-konsepter fra hverandre (*butikk-sjanger*), og dermed hvilke varer som kan antas å føres i de ulike butikker. De kulturelle referansene vil her være lært, for eksempel fra barnebøker hvor slakter og baker er representert.

Frow (2006:127) understreker at det for eksempel i USA ikke lenger er så mye medisin å hente i en *drug store*. Dette har utviklet seg til å bli mer en butikk med mat, kosmetikk og billige klær (ibid.). Likevel vet folk i USA hvor de skal få tak i det de behøver. Grepstad (1997:151) diskuterer også hvordan en sjanger kan oppfattes som en *kontrakt* mellom avsender og mottaker, og at det i denne kontrakten finnes en felles kulturforsåelse. Det samme må kunne sies om tekstene i norske hyttebøker. Det er en del kulturell kapital og både lokale og nasjonale referanser som ikke kan ignoreres når det gjelder å lese hytteboktekster i sin "rette" kontekst.

2.4.9 Sjangerutvikling i nyere tid

Interaksjonen mellom sjangre og media kan i følge Chandler (1997:3) sees på som en av kreftene som fører til endring av sjangre. Enkelte sjangre er sterkere enn andre, og forblir i media som "*primary definers*". Et eksempel er nyhetsreportasjen i massemedia. Neale (1995:464 i Chandler 1997:3) mener at sjangerdefinisjon som et resultat av sine dynamiske prosesser, "*alltid er historisk relativ, og derfor historisk spesifikk*" (min oversettelse). Boris Thomashevsky er enig, og mener at "*...ingen fast logisk klassifikasjon av sjangre er mulig. Avgrensningen deres er alltid historisk, altså er den korrekt kun for et spesifikt øyeblikk av historien.*"³².

Noen sjangre blir definert i ettertid, da de ikke ble kategorisert av sine originale produsenter og publikum. Sjangre behøver i følge Chandler å bli studert som historiske fenomen. Enkelte ser på sjangre i massemedia som refleksjoner av de dominerende verdier i sin tid. Neale (1980:16 i Chandler 1997:4) understreker at sjangre også kan hjelpe til med å *forme* disse verdiene. Thwaites et. al. (1994:100 i Chandler 1997:4) ser på forholdet som gjensidig; at en sjanger utvikles i henhold til sosiale forhold, og omdannelser i sjangre og tekster kan påvirke og forsterke sosiale forhold.

2.5 Sakprosa og sjangerhistorie

I *Norsk litteraturhistorie, Sakprosa fra 1750 til 1995* gjør Egil Børre Johnsen og Trond Berg Eriksen (1998:23) det klart at sakprosaen ikke har fått samme behandling hva analyse og historie angår, som for eksempel lyrikken har.³³ Johnsen og Eriksen forstår sakprosaen som "*funksjonell kommunikasjon som lykkes hvor den gjør jobben sin, og mislykkes der hvor hensikten ikke oppnås ... Både med form og innhold henviser som regel sakprosaetekster til sine brukssammenhenger*" (ibid:23, 24).

Johnsen og Eriksen mener at for å skrive forståelig om sakprosa innen en viss tidsepoke, må det benyttes sjangerbegrep og sjangerteori. De referer blant andre til Ottar Grepstads *Det litterære skattkammer* (1997) hvor Grepstad argumenterer for at sakprosa har en litterær kvalitet som er relativ, fordi den endres over tid, og også fordi den endrer seg med teksttype, skrivemåte og sjanger (Grepstad 1997:146). Typiske funksjoner for sakprosa er tilsynelatende underholdning, opplysning og nytte. Det er den faktiske, opplevde funksjonen som til slutt kan fortelle noe om hvilken

³² Sitert fra Bordwell 1989:147 i Chandler 1997:4, min oversettelse

³³ Det presiseres at det som presenteres i verket kun kan sees på som et første skritt i retning en teori om sakprosaen og dens ulike sjangre (Johnsen og Eriksen 1998:23).

betydning teksten har hatt. Grepstad skiller mellom fiksjons- og sakprosa, men understreker at det her er grenseoverganger. Grepstad presiserer også at det er vanskelig å gi noen allmenn og konkluderende teori om sakprosa. Om sjangre sier Grepstad at "*Tekstar finst, sjangrar kan aldri bli anna enn begrep*" (ibid:147). Jeg vil nå se kort på brev, dagbok og reiseskildringer, som alle er nært beslektet med hyttboktekstene. Samtidig innehar hyttboktekstene, som jeg vil gå nærmere inn på i analysekapittelet, enkelte unike egenskaper.

2.5.1 Brev som sjanger

Brev har i følge Grepstad (1997:226) gjennom historien gått fra å være korte meldinger fra paven i mellomalderen - *breve scriptum* - via "bondebrev" med forskjellige avtaler, diplom og til privatbrev. En stund var det vanlig at brev ble lest høyt, og dermed spredte seg ut over til flere enn til den som var mottaker. Om brevet som sjanger skriver Grepstad (1997:219) at en skriver brev først og fremst for å oppnå noe. Grepstad refererer til Luise Rinser (1975) som skrev at brevet er "*en monolog som vil være en dialog*". I virkelighetens dialog er partene fysisk sammen, og tid og rom er samtidig. Et brev leses i en for avsender ukjent situasjon. Avsenderen har i følge Grepstad (1997:219) makt til å styre lesingen, samtidig som han/hun som avsender må huske på å være presis, da det ikke er mulig å korrigere og utdype det som står i brevet. Dette gjelder i stor grad også for hyttboktekstene. Grepstad (ibid.) mener at brevet har hovedtrekk fra andre sjangre i seg, ekempevis avhandling, essay, traktat og kanskje særlig nyhetsmelding. Brevet kan i følge Grepstad (ibid.:220) også stemples på linje med kåseriet: å skrive for å skrive.

Fra antikken har en gjerne delt tekster inn i tre hovedsjangre: *epikk, lyrikk* og *drama*. Brevsjangeren er regnet som en del av epikken, og her deles det gjerne inn i en rekke undersjangre (Aamotsbakken og Knudsen:124). I følge Aamotsbakken og Knudsen har brevet som sjanger vist seg å bety mye for utviklingen av andre sjangre. Da skriveferdigheten i Norge økte på 1800-tallet, utviklet også brevsjangeren seg i ulike retninger. Romantikken førte til følsomme og fortrolige brev, og for eksempel borgerskapet brukte brev som kommunikasjonsmiddel når de var på reise. Å reise tok lang tid, og både det Aamotsbakken og Knudsen kaller *den ytre reisen*, altså den fysiske reisen enten det var til utlandet eller en spasertur i nærområdet, og *den indre reisen* hvor brevskriveren meddelte indre og sjelelige opplevelser, ble omtalt i brevene. Sjangrer er i stadig bevegelse, og Aamotsbakken og Knudsen (ibid.:111) eksemplifiserer dette ved et brev fra Camilla Collett, datert 2. mai 1868, hvor både essay, brev og dagbok blandes.

2.5.2 Dagbok som sjanger

Dagboken finnes vanligvis kun som en original. Den som skrev dagboken kan imidlertid ha vært seg bevisst at den kunne komme til å bli lest, og skrevet tekstene med dette i bakhodet. Francis Bull (1952, i Grepstad 1997:264) beskriver tre hovedtyper; ungdomsdagbøker, høvedsdagbøker og "dels virkelige og dels fiktive" dagbøker. Høvedsdagbøkene blir til ved spesielle anledninger eller situasjoner. Grepstad sier følgende om subjektivitet i offentlige dokumenter: "*Når mer personlige eller subjektive dagbokinnførslar kjem inn i visitasbøker, rekneskapsbøker og andre offentlege protokoller, nærmar dei seg annalen*³⁴ *eller krøniken*³⁵". Grepstad viser til at det allerede i *Bergens Kapitelsbog* i 1550-årene finnes slike innslag, ført i pennen av Absalon Pederssøn Beyer. Dette sees også tidlig i turistforeningens hytteprotokoller³⁶, hvis opprinnelig funksjon var regnskapsføring og logg av blant annet overnattinger og uttak av proviant. Selv om langt de fleste ikke skriver annet enn det de skal skrive, kan en se en tendens, særlig fra 1930-årene, til at mange benytter ledige linjer til å fortelle om andre tema: "*Overmåte gilde vertsfolk.*" (Nb1/1931).

Der brevet er *mottaksorientert*, er dagboken *avsenderorientert*. De såkalte virkelige dagbøkene fra et langt liv, er skrevet til en taus mottaker. Disse er i følge Grepstad (1997:264) ofte *mer litterariserte* enn høvedsdagbøkene. Fra 1700-tallet fungerte dagboken mer som en åpen slektsbok, gjerne med flere familiegenerasjoners nedtegnelser. I form var dagboken gjerne som bondeannal, krønike, almanakk, slektsbok eller reisedagbok³⁷.

I det 19. århundret ble dagboken mer og mer en privat, eller hemmelig, sjanger. Grepstad (1997:266) mener at den moderne dagboken er en konsekvens av romantikken, og at dagbokforfatteren ikke "finner på noe", men oppdager noe og registrerer dette. Dagboken ordnes kronologisk og holder på den måten orden på forfatterens liv og refleksjoner om virkeligheten. Grepstad (ibid.) mener at krøniken er forgjengeren til dagboken, da begge sjangre er sterkt

³⁴ anna'l ml (fra lat. 'årlig', av annus 'år')

1) sær i fl: skrifter fra eldre tider med oppteignelser av samtidige hendinger fra år til år *munkene i middelalderen skrev a-er*

2) mest i fl: årbøker a-ene fra universitetet

<http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=annal&bokmaal=+&ordbok=bokmaal>

³⁵ fra lty, sm o s *kronikk) kronologisk historiefremstilling (fra middelalderen). <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=kr%F8nike&bokmaal=+&ordbok=bokmaal>

³⁶ Jf. periode 1 og 2.

³⁷ Sjøblad i Møller-Jensen (1993), Fet 1993, 1995 (i Grepstad 1997:264).

redigerte, lagt opp tidsmessig kronologisk, og med en åpen avslutning. Hyttebøkene har mange likhetstrekk med dagboken, og kanskje spesielt med det vi i moderne tid kaller skoledagboken.

2.5.3 Skoledagboken som sjanger

Et eksempel på en særlig variant av dagboken, er skoledagboken. Gry Heggli gjør i sin doktorgradsavhandling *Skoledagboken. En folkloristisk studie av unge jenters skrivehandlinger* (2002) rede for hvordan skoledagboken er et blandingsmanuskript, slik som også minne-/poesiboken, almanakken og scrapboken er (Heggli 2002:17). Skoledagboken ble første gang lansert i Norge i 1984³⁸. Minnebokens historie starter i følge Heggli med renessansens vennskapsbøker; *album amicorum*. Den tyske betegnelsen er *Stammbücher* (ibid.). En Stammbuch, eller slektsbok, ble opprinnelig benyttet av føydale adelsmenn for å samle autografer under besøk hos blant annet betydningsfulle familier.

I løpet av 1600-1700-tallet utviklet stamboken seg til å bli studenters vennebøker. Heggli beskriver hvordan minnebøkene ble til poesialbum, gjerne store og tunge, og etter hvert ble poesialbumene³⁹ vanlig blant alle sosiale grupper. Heggli peker på en innholdsmessig utvikling i de forskjellige periodene; fra å være autografer, korte sitater om vennskap og moraliserende livsfilosofi⁴⁰ til et mer frodig uttrykk med rom for blant annet muntlig tradisjon og gratulasjonsvers. Strukturen i en skoledagbok har mye til felles med almanakken, som har en offisiell historie i Norge på ca. 350 år (Heggli 2002:18).

Heggli (2002) gjennomgår flere eksempler som viser til at jentene er klar over at skoledagboken har en minnefunksjon, og at de er opptatt av å fylle boken med gode minner om og til hverandre. I tillegg viser Heggli hvordan jentene tydelig kjenner formater, bl.a. spørsmål og svarstrukturen fra undervisningen, og lover og regler, og at de låner disse med inn i skoledagbøkene (ibid.:63). Heggli viser hvordan tekstene i skoledagbøkene er i grenseland mellom skrift og tale, og at jentene er klar over hvordan dette gjøres. Heggli beskriver sitt (performans)perspektiv som "*en forståelse av vennehilsener som lokalt konstruerte uttrykk for jentenes eget sjangersystem*" (ibid.:71). Dikt og

³⁸ Heggli (2002:11) refererer til telefonintervjuer med ulike skoledagboksredaktører, som forteller at inspirasjon til en norsk skoledagbok blant annet er hentet fra Nederland, Storbritannia og Tyskland; en almanakk tilpasset barn og unges skoleår.

³⁹ I følge Heggli kan poesibøkene også kalles *minnebøker* (2002:17).

⁴⁰Heggli (2002:17) bruker følgende som eksempel på *livsfilosofi med imperativ* for unge kvinner: "*vær snill, vær flittig, vær blyg!*".

vers kan også inkluderes i vennehilsenene, og i følge Heggli (ibid.:128) har de ulike sjangrene variabel evne til å organisere seg dialogisk med andre sjangre:

"Poesi og glupiser, med sine faste format, tilbyr svært begrensede muligheter for å inkorporere andre sjangre, mens prosaformer som brev, sagn og vennehilsener, kan inkludere og samspille med et utall sjangre"

(Heggli 2002:129).

Heggli viser hvordan de fleste "blandingssjanger"-ytringene signaliserer med en overgangssetning at det kommer noen nytt: *"Her kommer et dikt"* (ibid:124). Metatekst av denne typen forekommer også i hytteboktekstene, noe jeg vil diskutere nærmere i analysekapittelet.

2.5.4 Reiseskildringen som sjanger

Reiseskildringen har i følge Grepstad (1997:287) hatt mange former, både som dikt, dialoger og som deler av biografier. Likevel har det, i tillegg til beretningene, vært mest vanlig med brev og dagbok. I følge Grepstad er den subjektive, selvrefererende formen med på å gjøre den forsøksvis objektive reiseskildringen mindre troverdig. Dagbokformen er med på å tydeliggjøre det kronologiske ved reiseskildringen. Grepstad mener at reiseskildringen er den mest tydelige blandingssjangeren i sakprosa (ibid.).

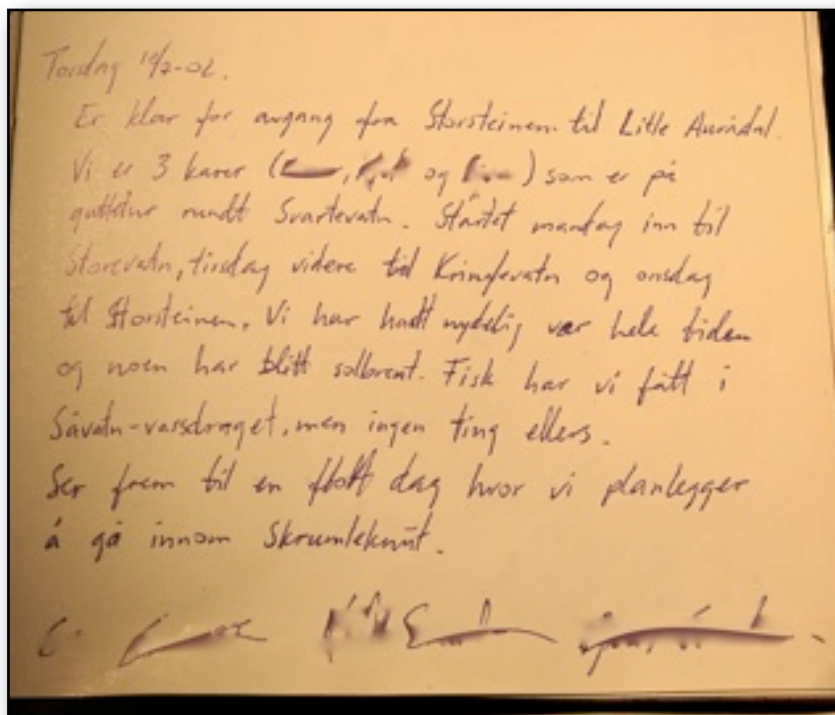
Det er Herodot fra 400-tallet f.Kr. som er regnet som den første reiseskildreren, selv om en egyptisk prest allerede 1100 f.Kr. skrev en reiseskildring (Grepstad 1997:290). Herodot gjør historie og reiseskildring om til ett.

Arne Melberg diskuterer i essayet *"Å reise og skrive"* (2005) utfordringene ved begrepet *reiselitteratur*, og han argumenterer for at den moderne reiselitteraturen er noe annet enn den klassiske og tradisjonelle. Den moderne reiselitteraturen oppsummeres av Melberg (2005:36) på følgende måte: *"Den arbeider med å forstå hva verden er, og hva den kunne ha vært. Og hva som er min plass her i verden, og hva den kunne være"*. Melberg presenterer en rekke reisende personer som skriver, hovedsakelig i perioden fra 1930 til 2005. I essayets innledning diskuterer Melberg hvordan reiselitteratur er vanskelig å sjangerplassere, og at den som skriver reiselitteratur ikke alltid tas på alvor som forfatter. Melberg drøfter oppfatning av reiselitteratur versus annen litteratur, og

dermed hva litteratur bør være. Å reise og å skrive om reisene sine omtaler han som *en slitesterk kombinasjon* (Melberg 2005:10).

Ved at reiselitteraturen inneholder elementer av reportasje og biografi, befinner den seg i en slags periferi innen litteraturen (Melberg 2005:10). Melberg (ibid.:11) stiller seg tvilende til at reiselitteraturen er en sjanger, og ønsker heller å betrakte den som *"et felt av muligheter, der hver enkelt forfatter skaper sin egen reiselitterære variant ved hjelp av den kontakten han/hun etablerer for å koordinere informasjon og fiksjon. Den nomadiske reiselitteraturen beiter på alle tilgjengelige marker, den har ikke noe hjem ..."*. Reiseskildringen blir vanligvis kategorisert innen sakprosa, men da den kan inneholde fiksjon, gjør det den vanskelig å plassere (ibid.:14).

Et mye brukt grep innen reiselitteraturen er å benytte seg av presens, sier Melberg (2005:17). Dette gjøres for å gi inntrykk av umiddelbart nærvær. Dette ser vi også eksempler på innen hyttbøkene; men her de tekstlige grep like gjerne blandet. I bildeeksempelet nedenfor ser vi hvordan avsender blander presens og perfektum (Sts1/2002).

Fra Storsteinen. Sts1/2002.

I følge Melberg (ibid.) er påfallende mange reisebøker konstruert som dagbøker og loggbøker. Samtidig er det vanligvis en tidsavstand mellom reisen og reiseskildringen, og for å håndtere denne avstanden, tyr reisefortelleren til sine litterære grep. Melberg definerer livet selv som en reise.

Enhver reisende har noe å fortelle, men ikke alle reisende skriver en reiseskildring (Melberg 2005:234). Melberg diskuterer ulike årsaker til at en skriver reiseskildringer. Han refererer til Nicolas Bouviers uttalelse om at det finnes to slags reiseskildrere: "*den som i første omgang reiser, men også skriver; og den skribenten som også reiser*".⁴¹ Melberg mener at de fleste reiseskildrere ønsker å fremstå som ekte reisende som tilfeldigvis også skriver; gjerne kalt "*den ensomme reisende*"⁴².

Reiseskildringen skal fremstå som en direkte (re-)presentasjon av selve reisen, sier Melberg. Praktiske detaljer, som økonomi underveis og litterær bearbeiding i etterkant av reisen, utelates fra skildringen. Melberg mener at det for enkelte kan ta overhånd; at de reiser for å skrive (på oppdrag), og at skrivingen på den måten kan "*blande seg bort i reisen*" (ibid.:240). Et eksempel er en kommentar fra Robyn Davidson (2000, i Melberg 2005:240) hvor hun under en reise i ørkenen ble mer opptatt av å skrive om turen enn av turen i seg selv. Melberg diskuterer også på hvilke måter reiseskildreren gjør seg ensom på reisen, og hvorvidt dette kan ha med en tradisjon tilbake til oppdageren å gjøre. Den moderne reiselitteraturen har mer fokus på de mentale utfordringene enn de fysiske, mener Melberg (2005:242). Et klassisk eksempel på en ensom vandrer er romanfiguren Josef Mazzini (Ransmayr 1991): "*Josef Mazzini reiste ofte alene og gjerne til fots*". Det å reise til fots, mener Melberg, er en gammeldags måte å reise på, på den måten at den ikke lar seg modernisere, teknologisere eller kollektivisere. Melberg nevner eksempler fra reiseskildringer som både har idyllisert reisen ved å utelate beretninger av fysisk strev, og som har tatt med beskrivelser av både reisens frykt og gnagsår underveis, representert av henholdsvis Fermor og Büscher (i Melberg 2005:243).

Melberg plasserer reiseskildringen mellom fiksjon, reportasje og biografi, selv om han ikke ønsker å sette den i en bestemt bås/sjanger. Den moderne reiselitteraturen bygger blant annet på tilfeldige møter, spredte opplevelser og minner, samtidig som den prøver å holde det sammen i en meningsfylt forbindelse (Melberg 2005:252). Grepstad (1997:) nevner reiseskildringen som et eksempel på sjanger som har endret seg de siste hundre år. Etter hvert som folk flest kan dra rundt om i verden på egen hånd, har reiseskildringene delvis endret seg til å bli reiseguides.

⁴¹ 1988 (i Melberg 2005:235)

⁴² Jf. Melbergs (2005:16-19 og 30-34) beskrivelser av andre typer reisende; *vitnet, turistene, flanøren, oppdageren, emigranten*.

2.6 Retorisk sjangeranalyse

"Enhver situasjon er unik, men vil alligevel alltid ligne andre situationer. Den retoriske genreanalyse beveger sig i dette felt mellom det enestående og det generelle"

(Kjeldsen, 2006:85)⁴³

Bitzer (i Kjeldsen 2006:86) beskrev i *"Den retoriske situasjon"* hvordan det stadig, både hver dag og hvert år, oppstår situasjoner som ligner andre situasjoner, og som derfor kan sammenlignes. Disse situasjonene fører blant annet til visse retoriske former; *"en særlig terminologi, sprogbrug og stil etableres"*⁴⁴. Kjeldsen (ibid.) understreker at situasjoner ikke er unike, men at de faller innenfor særlige kategorier, altså sjangre. Denne inndelingen er funksjonell i forhold til tilskuerposisjoner, sier Kjeldsen (ibid.), og henviser til Aristoteles' tre typer publikum og dermed tre slags retoriske situasjoner og tre talearter; *den deliberative* (rådgivende), *den juridiske* (dømmende) og *den epideiktiske* (lovprisende). Carolyn Miller (kilde) påpeker imidlertid at en ikke nødvendigvis kan overføre disse aristoteliske sjangre til i dag, selv om dagens sjangre gjerne inneholder elementer fra Aristoteles' retorikk. Bitzer (i Kjeldsen 2006:87) opererer med begrepene *påtrengende problem* ("exigences"), og *publikum*⁴⁵ ("audience") som forutsetning for å si at en "retorisk situasjon" finnes. Med denne gis det visse rammer, bestående i muligheter og begrensninger, som kan gis retorisk respons.

Kathleen Hall Jamieson satte i 1973⁴⁶ Bitzers retoriske situasjon sammen med sjangeranalysen; hun mener at sjangre skapes ved at *"talere over tid oppfatter situationer og publikumsforventninger på samme måte, og derfor gir ensartede responser."* Jamieson illustrerer poenget med en situasjon de fleste kan forholde seg til; at en mann er død og blir lovprist i en minnetale. En lovprisende tale er også forventet av begravelsesfølget. Slik dannes sjangre av stadig tilbakevendende situasjoner (ibid.) hvor publikums forventninger innfris. På samme måte kan en kalle hyttebokskriving en

⁴³ Jens Kjeldsen 2006: "Retorisk genreanalyse", s. 85-115 i (red.) Hanne Roer og Marie Lund Klujeff *Retorikkens aktualitet*. Hans Reitzels Forlag. København.

⁴⁴ Bitzer 1968, i Kjeldsen 2006:86.

⁴⁵ Kjeldsen (2006:84) understreker at publikum også kan være taleren selv.

⁴⁶ (i Kjeldsen 2006:88)

sosial handling, med tilbakevendende responser på tilbakevendende situasjoner; hvor den tilbakevendende situasjonen er hytteoppholdet og responsen er hyttebokskriving⁴⁷.

Sjangre hjelper oss til å vite hvordan vi skal kommunisere i visse situasjoner, sier Kjeldsen (2006B: 91). Kjeldsen (ibid.) sier at retoriske sjangre oppstår i situasjoner hvor en tidligere har erfart hva som passer seg og også hvordan et publikum vanligvis responderer. Kjeldsen understreker at sjangre dermed er et bindeledd mellom konkrete menneskelige produkter (taler eller tekster), men også de mer abstrakte; som institusjoner eller samfunn. Der en enkelt minnetale er en konkret retorisk ytring, er sjangeren minnetaler et felles kulturelt produkt, sier Kjeldsen.

Kjeldsen advarer mot å kategorisere bestemte retoriske situasjoner helt bastant. Med slike taksonomiske systemer kan en risikere å tilordne retoriske ytringer i flere ulike klasser, mens en ikke evner å forklare de retoriske dimensjonene i en sosial virkelighet (Kjeldsen 2006B:92). Kjeldsen påpeker at en i retorisk sjangeranalyse heller bør avspeile menneskelige erfaringer hos dem som produserer og dem som tolker ytringene. På denne måten kan vi forstå hvordan retorikken fungerer, sier Kjeldsen, og referer til Campbell og Jamieson.⁴⁸ Ved å klassifisere en ytring retorisk bidrar en til å forstå en bestemt type situasjon som stadig er tilbakevendende og med det eksisterer over tid. Når en definerer en sjanger bør en derfor ha fokus på *handlingen* sjangeren benytter seg av for å utføre (ibid.). Mennesker skaper retoriske situasjoner sammen, ved gjentakelse (Miller i Kjeldsen 2006B:92).

En sjangeranalyse kan bidra til å sette et konkret analyseobjekt inn i en større sammenheng (Kjeldsen 2006B:97). Ved å gjøre en sjangeranalyse ser en etter likheter og samler lignende situasjoner og responser (ibid.). Selv om utgangspunktet er klassifisering, skal analysen bidra til å se det generelle i det konkrete og det konkrete i generelle; altså ikke en klassifisering for klassifiseringens skyld (ibid.). En sjangeranalyse kan også bidra til forståelse av kultur og samfunn og lære oss noe om hva et menneske er (ibid.:98). I motsetning til tradisjonell sjangerteori som i hovedsak har fokus på hva som kjennetegner sjangre og skiller dem fra andre, vektlegger den retoriske sjangeranalysen også de retoriske situasjonene hvor hytteboktekstene skapes, og som dermed fører til handling.

⁴⁷ En retorisk sjanger består i følge Campbell og Jamieson (i Kjeldsen 2006:89) av ulike elementer bundet sammen på en særlig måte: 1) situasjonelle krav, 2) innholdsmessige og stilistiske karakteristika og 3) en særegen konfigurasjon av disse elementer.

⁴⁸ (i Kjeldsen 2006B:92).

2.6.1 Sjangerbeskrivelse

I en sjangerbeskrivelse undersøkes retoriske ytringer for å avgjøre om en sjanger eksisterer (Kjeldsen 2006B:99). Dersom det er slik at sjangeren eksisterer, vil en beskrive sjangerens særegenhet og dens karakter og funksjon (ibid.). Sonja K. Foss beskriver i boken *Rhetorical Criticism* en fremgangsmåte for retorisk sjangeranalyse (Kjeldsen 2006B:99).

- A) Observasjon av likhet i retoriske responser på bestemte situasjoner
- B) Innsamling av retoriske ytringer fra ensartede situasjoner
- C) Analyse av ytringene for å avdekke om de deler karakteristika
- D) Beskrivelse av sjangerens særegne konfigurasjon

I følge Foss' prinsipper ligger det til grunn at en samler inn flere retoriske ytringer for å etablere en sjanger og beskrive dens særegenhet. I følge Kjeldsen (ibid.) går det også an å gjøre en sjangerbeskrivelse ut fra en ytring. Fordi retorisk sjangerteori handler om like responser på like situasjoner, går det an ikke bare å beskrive hva som har skjedd, men også hva som kan skje. Foss stiller spørsmålet om hva som skal til for at en sjanger skal kunne være et "vellykket eksempel på sjangeren"⁴⁹. Når jeg avslutningsvis sammenfatter de tre periodene i mitt materiale, vil jeg benytte sjangerbeskrivelse for å definere hytteboktekstene. Med et sådant verktøy vil jeg søke å beskrive hytteboktekstenes særtrekk og funksjon.

2.7 Kairos, aptum, topoi og loci

I retorisk kommunikasjon er rett ord til rett tid en avgjørende faktor (Kjeldsen 2006:69). Det greske begrepet *kairos* er et uttrykk for de retoriske muligheter som finnes i en bestemt situasjon (ibid.). I det rette øyeblikket kan taleren suksessfullt fremme budskapet sitt. Dette kan også overføres til retoriske situasjoner, som en mulighet for å handle (ibid.). I tillegg til *kairos*, understreker Sokrates (Kjeldsen 2006:70) hvor viktig det er med *aptum*; altså fornemmelsen for det taktfulle og det passende ved situasjonen. *Aptum* kan oversettes med "det som sømmer seg" eller "det som passer seg" (ibid.:71).

Hvordan kommer *kairos* og *aptum* til syne i hytteboktekstene? Det synes som om langt de fleste hytteboktekster inneholder tekster en kan karakterisere som *aptum*, dog er det alltid enkelte avvik. I

⁴⁹ Foss' eksempel omhandler "*partileders afskedstaler efter et skuffende valg*" (Kjeldsen 2006B:103).

analysen vil jeg gjennomgå hytteboktekster som i hovedsak holder seg til *aptum*, da dette gjelder majoriteten av hytteboktekstene og dermed er mest relevant for min studie. Hva som i en gitt tid kan kalles *aptum* i en hytteboktekst, vil trolig kunne diskuteres. *Kairos* kan i forbindelse med hytteboktekstene innebære at dersom en ikke skriver i hytteboken mens en er på hytten, forsvinner muligheten.

Læren om *topoi* var først et middel for å granske saker og finne argumenter for dermed godt å kunne overbevise ⁵⁰ (Kjeldsen 2006:160). I tillegg var *topoi* kjent for ulike former for faste uttrykk som "*innledningsformularer og høflighetsfraser*" (ibid.). Senere ble læren om *topoi* primært faste grunnsynspunkter og uttrykksmåter til bruk i argumentasjon og litteratur.⁵¹ Eksempelvis var dette allment aksepterte sannheter og faste uttrykk som klisjeer og ordtak (Kjeldsen 2006:160). Det må presiseres at det kan være glidende overganger mellom de ulike *topoi*, og det kan være utfordrende å skille mellom dem (Kjeldsen 2006:169).

Loci communes, det latinske begrepet for *fellessteder*, kalles for "innholdsmessige *topoi*", og en skiller mellom tre grupper *loci communes* (Kjeldsen 2006:160):

- 1) *formulariske loci* er konvensjonelle uttrykk som gjerne benyttes så godt som ordrett i særlige situasjoner eller steder (i talen). *Innledningsloci* og *avslutningsloci* er eksempler på formulariske *loci*. Innledningsvis gir en publikum gode grunner for å bli hørt eller lest, for på denne måten å få oppmerksomhet og velvilje fra tilhørerne. Det latinske uttrykket kalles *captatio benevolentiae*. I følge Kjeldsen (2006:162) er det i moderne tid et signal om at avsender enten er uekte, inkompetent eller respektløs dersom en innleder med såkalt *beskjedenhetsloci*, som for eksempel begrepet "*Jeg er ingen stor taler*". Dette vil fremstå som kunstig, mener Kjeldsen (ibid.). I antikken, derimot, var dette utbredt blant forfattere og talere. Å unnskyldes seg og beklage sin utilstrekkelighet var nærmest forventet. Dette skjedde selv om forfatter og taler på ingen måte var i tvil om egne evner (Kjeldsen 2006:162). *Beskjedenhetsloci* har sin motvekt i *loci* som sier at dersom du har viten, har du plikt til å utbre den (Kjeldsen 2006:163). Andre innledningsloci er locusen om *det nye*: "*Jeg vil fortelle dere noe dere ikke vet*". Dette ble benyttet allerede i antikken (Kjeldsen 2006:162). Dedikasjonen, eller tilegnelsen, er også en utbredt innledningslocus.

⁵⁰ Dvs. i den greske antikken og i begynnelsen av den romerske antikken (ibid.).

⁵¹ Dvs. i den sene romerske antikken og i middelalderen (ibid.).

2) *argumentative loci communes* er "ferdige standardargumenter og premisser; ofte ferdig utformede og uttrykte". En taler kan bruke disse til å bevise eller motbevise noe (ibid.). Loci og anti-loci eksemplifiseres ved "Man skal ikke tro alt man hører" (loci) og "Ingen røyk uten ild" (anti-loci). Argumentasjonen er i stor grad felles og delt, og dermed finnes den ofte i en kulturs sentrale, gjerne religiøse, skrifter. En fast locus som "Alt til sin tid" uttrykker en allmenn og delt verdi (Kjeldsen 2006:165).

3) *Historiske og kulturelle loci communes* er gjerne tema som dominerer samfunn i forskjellige kulturelle og historiske perioder. Disse benyttes ikke nødvendigvis som faste formuleringer, men er likevel å anse som alminnelige synspunkter. Jo mer grunnleggende de faste beskrivelsene av for eksempel kjærlighet, vennskap og flyktighet, desto lengre finnes de i historiens tidslinje, sier Kjeldsen (2006:165).

Innstillinger og livsprinsipper endres over tid, sier Kjeldsen (2006:165). Derfor dominerer også ulike loci i ulike tidsaldre: det vil si *historiske loci communes* (ibid.). Med dette menes noen temaer eller allmenne synspunkter som er typisk i en gitt historisk periode (ibid.). De fleste *historiske loci communes* har sin opprinnelse fra litteratur og poesi, og altså ikke fra retorikken, sier Kjeldsen (ibid.). En vanlig locus i romantikkens poesi var i følge Kjeldsen "*detaljerte beskrivelser av naturens skjønnhet*". Fundamentale prinsipper blir stående lenge i historien, sier Kjeldsen (ibid.), og henviser til litteraturforskeren E.R. Curtius når det på denne måten blir stående igjen psykologiske bilder av tiden. Dette felles grunnlaget kan retorikeren benytte seg av. En historisk locus som stadig kommer tilbake, er i følge Kjeldsen (2006:168) "... *ideen om nåtidens forfall; tidsklagen.*" "Alt var bedre før", moralen og kunnskapen var bedre, og det fantes orden og disiplin" (ibid.).

I dette kapitlet har jeg vist hvordan en i sjangerteorien er uenige om hvordan sjangre klassifiseres. Retorisk sjangerteori tar utgangspunkt i at det i gjentakende situasjoner gis like responser. I hytteboktekstene finnes blant annet *formulariske loci* i form av det jeg vil karakterisere som *avslutningsloci*; *Takk for oss!* eller *Takk for meg!*. I analysekapitlet vil jeg bruke loci-begrepet for å se på hvordan tematikken i hb-tekstene formidles, og hvordan de ulike loci benyttes gjennom 100 år. I tillegg kommer jeg også til å ta for meg hvordan sjangerbeskrivelsen relaterer seg til øvrig sjangerteori. Før jeg går over på analysekapitlet vil jeg imidlertid gjennomgå mine metodiske tilnærminger.

Kapittel 3: Metode

3.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg kort gjennomgå *case-studier* generelt og *exemplifying case* spesielt, som grunnlag for metode i masteroppgaven. Deretter vil jeg kort presentere kildematerialet og de periodene som omhandler disse. Jeg gjennomgår videre hvordan jeg gikk frem i det til tider utfordrende arbeidet med å skaffe til veie førstehåndskildene, samt hvilke valg som ligger til grunn for utvalg og periodisering av disse. Avslutningsvis i kapittelet presenterer jeg kort regnskapsprotokollene og hyttebøkene i mitt kildemateriale.

3.2 Valg av perspektiv

Jeg har i innledende problemstilling foretatt en avgrensning av hvilke perspektiv som analyseres. Jeg har valgt å se på hva som i de ulike periodene kjennetegner hytteboktekstene fra de utvalgte hyttene. I den forbindelse har jeg gjort noen valg.⁵² Jeg har tatt utgangspunkt i at hytteboktekster skrives og leses i det Bitzer (1968)⁵³ og Jamieson (1973)⁵⁴ kaller *den retoriske situasjon*, og gjort en sjangerbeskrivelse av hytteboktekstene. Jeg har valgt å ta for meg utviklingen over et langt tidsrom; tre perioder i løpet av nesten hundre år. Dette har jeg gjort for å få oversikt og forsøksvis klare å se de store linjene. Tematikken i tekstene kan sees i sammenheng med det som kalles loci. På den måten søker jeg en samlet forståelse av hva disse hytteboktekstene faktisk er, og hvordan de plasserer seg i forhold til min problemstilling som omhandler sjangerbegrepet. Har det skjedd en utvikling i løpet av disse tre periodene, og på hvilken måte har i så fall hytteboken endret seg?

Kvalitative intervjuer ville kunne gitt meg informasjon om avsenders hensikt og mottakers opplevelse av tekstene, men ville kun hatt mulighet for å dekke deler av periodene. Intervjuer *i tillegg til* inngående studier av tekstene ville arbeidsmessig vært for omfattende og ambisiøst i forhold til masteroppgavens omfang. Ved å gjøre analysen som *exemplifying case*, får jeg muligheten til å se på hovedtrekkene over tid, begrenset innenfor et gitt geografisk område. Mitt

⁵² For eksempel kunne et kjønnsperspektiv vært en måte å nærme meg materialet på,. Dette faller ut til dels på grunn av at mange signaturer i hyttebøkene kun har forbokstav før etternavnet. Dermed ville det vært et møysommelig arbeid å finne ut hvem som har skrevet hva. Et annet perspektiv som kunne hatt hovedfokus, er illustrasjonsperspektivet, da det særlig i den tredje perioden finnes en del illustrasjoner. Da de to første periodene i mitt kildemateriale ikke inneholder illustrasjoner av omfang, vil det være mer hensiktsmessig å se på utviklingen generelt.

⁵³ Bl.a. i Kjeldsen 2006.

⁵⁴ Bl.a. i Kjeldsen 2006.

hovedformål er å beskrive utviklingen av tekstene i seg selv. Hyttebøkene er delt i tre perioder. Disse periodene er valgt i forhold til tilgjengelighet av kildene, da jeg ønsket å fokusere på de periodene som hadde god dekning av førstehåndskilder.

3.3 Case-studie som metode

Denne historiske analysen av hyttebokteksternes sjangerutvikling kan ansees som en type *case-studie*. Jeg ønsker å se nærmere på dybden og nyansene i tekstene, og velger derfor *case-studien* som tilnærming. En *case-studie* vil være en detaljert og intensiv analyse av et enkelt tilfelle (Bryman 2008:52, min oversettelse). Eksempler på *case-studier* kan være et enkelt samfunn, en enkelt skole, en enkelt organisasjon eller hendelse (ibid.). Den vanligste bruken for benevnelsen *case* er den som knytter case-studien til en lokasjon, for eksempel et samfunn eller en organisasjon, sier Bryman (2008:53). I mitt tilfelle konsentrerer studien seg om elleve hytteprotokoller/-bøker fra fire hytter i Stavanger-regionen. *Case-studier* kan gjøres både kvalitativt og kvantitativt (ibid.). I en case-studie vil *caset* være interessant i seg selv, og forskeren vil søke å finne de unike egenskapene ved *caset*, også kjent som en *idiografisk* tilnærming (Bryman 2008:54). En case-studie kan ikke generaliseres eller være representativt for mange tilfeller, noe de heller ikke gir seg ut for å være (ibid.). I følge Yin⁵⁵ skilles det mellom fem sorter case-studier: *the critical case*, *the extreme or unique case*, *the representative* eller *typical case (exemplifying case)*, *the revelatory case*, og *the longitudinal case*. Enhver case-studie kan involvere en kombinasjon av disse elementene, sier Bryman (2008:56).

3.3.1 Exemplifying case

I denne oppgaven vil min tilnærming ha utgangspunkt i det Yin (2003, i Bryman 2008:55, 56) betegner som *the representative* eller *typical case*; det Bryman (2008:56) omtaler som et *exemplifying case*. Bryman (ibid.) foretrekker å kalle dette for *exemplifying case* for å unngå forvirring rundt begrepene *representativ* og *typisk*. En *exemplifying case* beskriver Yin (2003, i Bryman 2008:55, 56) som følger: "*the objective is to capture the circumstances and conditions of an everyday or commonplace situation*". En case kan altså velges ut fordi den tilhører og kan eksemplifisere en større kategori (Bryman 2008:56). Caset velges ikke ut fordi den på noen måte er ekstrem eller uvanlig, sier Bryman (ibid.). En case kan også velges fordi den lar forskeren undersøke sentrale sosiale prosesser (ibid.). Bryman understreker at det noen ganger ikke

⁵⁵ 2003, i Bryman 2008:55, 56

fremkommer hvilken kategori caset tilhører før etter at den er nøye og detaljert gransket. Flyvbjerg⁵⁶ eksemplifiserer dette ved å beskrive hvordan han først hadde betegnet sin studie om byplanlegging i Aalborg til å være en *critical case*. Det viste seg imidlertid å være en *extreme case*, uten at Flyvbjerg i utgangspunktet hadde valgt dette.

I følge Bryman (2008:53) er den mest utbredte oppfatning av benevnelsen *case* den som assosierer case-studiet med en *plassering*, som i et samfunn eller en organisasjon. Ved å benytte meg av *exemplifying case*, vil jeg kunne gå i dybden på hytteboktekster fra utvalgte hytter plassert i et bestemt område. Ved å konsentrere kildematerialet til et område, vil jeg kunne fokusere på og drøfte hvordan tekstene har utviklet seg over tid i løpet av de valgte perioder, samt å drøfte i hvilken grad tekstene kan karakteriseres som sjanger.

En utbredt kritikk rettet mot case-studier er at funn fra dem ikke kan generaliseres (Bryman 2008:57). Case-forskere forsvarer seg med at dette heller ikke er meningen (ibid.). De understreker at målet er å generere en intensiv undersøkelse av en enkelt sak. Det store spørsmålet er ikke hvorvidt funnene kan generaliseres til et utvidet univers, men hvor godt forskeren er i stand til å generere teori ut fra dem (Mitchell 1983; Yin 2003, i Bryman 2008:57). Ved kvalitativ metode i case-studier, er det mest vanlig at tilnærmingen er induktiv, og ved kvantitativ metode er tilnærmingen deduktiv (Bryman 2008:55).

Dahl (2004:45-47) understreker at materialet, altså sporene, i en undersøkelse må gjennomleses. Hva er interessant? Deretter følger ordning ved å sette opp en kronologi og større enheter. En bestemmer seg tentativt for hva undersøkelsen viser, sier Dahl (ibid.). Ingen resultater er endelige før analysen er avsluttet. Finnes det fellestrekk, eller er det andre undersøkelser som har jobbet ut fra tilsvarende modeller?, spør Dahl (ibid.). I forhold til mitt *exemplifying case*, har jeg lest gjennom samtlige hyttebøker og regnskapsprotokoller flere ganger. Dette for å få en oversikt på kildematerialet. Deretter har jeg foretatt valg ut fra hvilke tema som hyppigst ble omtalt i hyttebøkene. Her talte jeg grovt opp temaene for hver hytte i alle periodene. Det er for mange ulike tema til å kunne gå gjennom alle. Jeg har derfor valgt ut de tema som fremstår som mest alminnelige, samtidig som jeg så meg nødt til å holde et våkent blikk på de etter hvert mange unntakstekstene.

⁵⁶ 2003:426 i Bryman 2008:56, 57.

I følge Dahl (2004:53) er det gjerne nok med én modell for å belyse et materiale. Den historiske undersøkelsen behøver heller ikke å føre til en teori. Dahl understreker at resultatet av en historisk undersøkelse kun er gyldig ut fra materialet som er undersøkt. Dette gjelder også for mitt materiale. Jeg kan imidlertid gjøre funn som kan danne basis for videre forskning. Hovedfunnene her kan mest sannsynlig finnes igjen i tekster ved andre hytter av samme slag. Selv om jeg er klar over problemene ved generalisering vil jeg forvente at mine resultater vil ha fellestrekk med undersøkelser av lignende hytter i samme periode. Dette fordi det å gå i fjellet som fotturist i et historisk perspektiv er såpass nytt at det går an å forvente at kontekst og menneskene i konteksten oppfatter friluftsliv og hyttebokskriving omtrent likt også i for eksempel andre deler av landet. Lokale variasjoner vil imidlertid alltid eksistere, også innen samme område. Dette kommer jeg tilbake til ved gjennomgangen i analysekapittelet; eksempelvis når det gjelder typiske jakthytter og vindretning som eget tema her.

3.3.2 Fortolkning versus kontekst

Dahl (2004:44) mener at mange av de vanlige kvantitative metoder faller bort som uaktuelle når en skal forske på empirisk materiale som tilhører fortiden. I seg selv er materialet og teksten meningsbærende, sier Dahl. Det er produsert og etterlatt med hensikt av mennesker (ibid.). Ved å søke etter strukturer i materialet, for så å studere konteksten rundt, kan en deretter se på teksten igjen, og da med økt innsikt og forståelse. Dahl (ibid:45) påpeker likheten mellom tekstanalytikerens og historikerens tilnærming til teksten. En vandrer fra teksten (materialet) til konteksten (omstendighetene rundt) og tilbake til teksten. Hver gang en returnerer til teksten, har en oppnådd økt forståelse av den. Dette beskriver Dahl som å vinne forståelse som i en spiral av økt innsikt, altså en hermeneutisk sirkel (ibid.)⁵⁷.

For å avdekke meningen i en tekst må en først spørre om hva som foregår, sier Dahl (ibid.:46). Ved å lese tekstene og merke seg både hva som er "vanlig" og hva som er bemerkelsesverdig, kan en avdekke hva som er interessant. I følge Dahl (ibid.) kan denne evnen til lesing oppøves som metode. Etter at materialet er lest, må det ordnes, og en bestemmer deretter tentativt hva slags tekst dette er, og hvordan det hele henger sammen (ibid.:47-48).

⁵⁷ Det er flere som i forbindelse med metode beskriver den hermeneutiske sirkel, blant andre Repstad (1998:101-103) som refererer til Kvale (1979) for en nærmere utdypning: "*Ud fra en indledende ofte vag og intuitiv global opfattelse af teksten som en helhed, så tolkes de enkelte dele, hvorefter tolkningen av delerne igen relateres til helheden osv.*" Repstad understreker at et bedre uttrykk enn *hermeneutisk sirkel*, nok er *hermeneutisk spiral* (ibid.).

I boken *"Fortida er ikke hva den en gang var"* beskriver Kjeldstadli (1999:183) teksttolkning som kvalitativ tilnærming til forskning. Fantes det, hva var det og hva betydde det? Teksttolkning brukes gjerne sammen med en hermeneutisk tilnærming der en søker å tolke meninger, og med et intensivt forskningsopplegg der en går relativt dypt ned i noen eksempler (ibid.). Kjeldstadli understreker imidlertid at det fint går an, og at det er ganske vanlig i historiske undersøkelser, å benytte seg av en kombinasjon av kvantitative og kvalitative metoder. En kan telle og tolke nokså parallelt, eller veksle mellom de to (Kjeldstadli 1999:183). Kjeldstadli viser i en enkel modell at *"en tekst blir alltid laget av en opphavsmann i en viss sammenheng, i en viss kontekst"*.

I tillegg til kontekst, må en ta hensyn til innhold og form, sier Kjeldstadli (ibid.). Hvordan klassifiseres et utsagn? Hvordan blir et utsagn veid? En bør lytte til "tomrom" i teksten. Hva nevnes ikke? Kjeldstadli viser til retorikk i forhold til stiler; *docere* (tørt, saklig, belære), *delectare* (behage, humor), *movere* (bevege, frembringe en patos, skape en intens følelse og mane til handling).

I følge Repstad (1998:95) finnes det ikke noe slikt som *"forutsetningsløs fortolkning"*. Repstad (ibid.:95-96) diskuterer at det er av stor betydning å ikke kun ha et åpent sinn når en går inn på et forskningsfelt. Han mener at en i tillegg er nødt til å ha begreper å knytte observasjonene til, da en gjerne kan si at alt som skjer er unikt; ingen hendelser er helt like hver dag. Likevel, sier Repstad (ibid.), kan en si at det finnes noen *likheter, fellestrekk og mønstre* som er så interessante at de bør utforskes nærmere. Fortolkningen bør videre foregå så bevisst som mulig (ibid.). Ved å sette datamaterialet inn i den konteksten de er produsert i, kan materialet gi mening. Her velges visse tema og felt ut for videre bearbeiding, mens andre elementer utelates (ibid.). Fairclough (2003:14) argumenterer som Repstad for at en alltid foretar et subjektivt utvalg ut fra hva en søker å finne ut ved en tekst. Fairclough understreker at det ikke er mulig å få vite alt som er å vite om en tekst; en komplett og avsluttende analyse finnes ikke (ibid.:13). Det synes uunngåelig at en tekstanalyse både er ufullstendig og selektiv med tanke på hvilke spørsmål som søkes besvart (2003:14). Faircloughs poeng er at det ligger en spesifikk motivasjon til grunn for hvilke spørsmål som stilles, og hvilke som ikke stilles. Videre argumenterer han for at det ikke finnes noen 'objektiv' analyse av en tekst, dersom dette er ment som en analyse som simpelthen beskriver hva som "finnes der (i teksten)" uten å være farget av forskeren på noen måte. Fairclough støtter også opp om at kategorier (av tekst) alltid er midlertidige og foranderlige, fordi en forbedring alltid er ønskelig/søkt (ibid.:15). Selv om jeg skulle ønske å kunne avdekke samtlige nyanser ved hytteboktekstene i mitt materiale, må jeg innse min begrensning i form av en masteroppgaves omfang. Jeg har imidlertid søkt å

avdekke historisk overblikk over hytteboktekstene. Hvilke tendenser finnes, og hva er *typisk* i tekstene?

3.4 Klassifisering av kilder

Om kilder sier Kjelstadli (1999:152) blant annet at det er forskjell på *trykte* og *utrykte* kilder. *Trykte* kilder er typisk offentlige dokumenter, aviser og bøker. *Utrykte* kilder kan være brev, materiale fra foreningsarkiver og dagbøker. Jeg vil plassere kildematerialet mitt fra Stavanger Turistforening, blant de *utrykte* kildene. Det kan naturligvis diskuteres hvorvidt de er en hybrid, en kombinasjon. De fleste bøkene er trykket på forhånd⁵⁸, de er klargjort for bruk i de forskjellige hyttene og det er allerede på plass tekst som forteller hva det er ønskelig og påkrevd at gjestene skriver inn. Bøkene ville imidlertid ikke hatt særlig forskningsmessig verdi dersom ingen i ettertid hadde fylt ut rubrikkene og linjene med håndskrevet tekst, kronologisk etter dato.

Ingun Grimstad Klepp reflekterer over sine kilder i sin doktoravhandling: *På stier mellom natur og kultur* (1998). Grimstad Klepp poengterer at både dagbøker og hyttebøker er førstehånds beretninger/kilder som er skrevet ned på stedet av samme person som har opplevd hendelsene det skrives om (Grimstad Klepp 1998:33). Det er kort avstand mellom opplevelse og nedskrivning. Utvalget av Turistforeningens regnskapsprotokoller og hyttebøker er førstehåndskilder som i svært liten grad allerede er fortolket. Kjelstadli (1997, i Repstad 1998) definerer en *primærkilde* som den første kjente versjonen av en kilde forskeren har kjennskap til, mens en *førstehåndskilde* er et originalt dokument, en original tekst.

En av de største fordelene ved å benytte gjestebøker som kilder, at det er flere personer som gir *innbyrdes uavhengige beretninger*.⁵⁹

3.4.1 Dokumenter som kildemateriale

Betegnelsen *dokumenter* dekker mange ulike former for kilder. Bryman (2008:515) nevner blant annet personlige dokumenter som dagbøker, brev og fotografier, statlige dokumenter som offentlige høringer, offentlige dokumenter fra private kilder, som for eksempel dokumenter produsert av organisasjoner og massemedia- og internettdokumenter. Regnskapsprotokollene og hyttebøkene i

⁵⁸ Dette gjelder særlig bøkene fra de to første periodene; 1911-1938 og 1951-1965. Bøkene etter 1986 har i utgangspunktet kun blanke sider, med unntak av omslaget, hvor det gjerne er trykket teksten "*Hyttebok*".

⁵⁹ Kjelstadli (1989:a5, i Grimstad Klepp 1998:33)

mitt kildemateriale må kunne plasseres som dels offentlige og dels private dokumenter. Regnskapsprotokollene fra de to første periodene hadde som sin hovedfunksjon i å holde rede på betaling for overnattingsdøgn og eventuelt kjøp av mat og brensel på hyttene. Disse bøkene er i tillegg brukt til å skrive hilsener av mindre formell art inn, og dette er gjort både av hyttegjestene og hyttevertskap og -tilsyn. I den siste perioden eksisterer hyttebøkene parallelt med regnskapsprotokollene på STF's hytter. Hyttebøkens funksjon er å bli skrevet i av både gjester og tilsyn, dog finnes lokale forskjeller i forhold til grad av omfang. For både regnskapsprotokollene og hyttebøkene gjelder at de er tilgjengelige for dem som besøker de respektive hyttene så lenge de befinner seg der. De gamle regnskapsprotokollene er offentlig tilgjengelige på Statsarkivet i Stavanger, mens STF for hyttebøkene fra den tredje perioden ikke har hatt noe lagringsrutiner.

Bryman tar for seg dokumenter som ikke er produsert på forespørsel fra forskere, men dokumenter som "*rett og slett 'er der ute' og venter på å bli samlet inn og analysert*" (Bryman 2008:515, min oversettelse). Bryman (ibid.) understreker at dette ikke nødvendigvis er tidsbesparende for en forsker. Søken etter dokumenter som er relevante for ens forskning kan til tider oppleves frustrerende, og prosessen langvarig, sier Bryman (ibid.). Dette opplevde også jeg da jeg skulle lokalisere førstehåndskildene i mitt materiale⁶⁰. Bryman (ibid.) spesifiserer visse krav til denne sorten dokumenter som kilder, blant annet å vurdere om de er lesbare og bevarte slik at de er tilgjengelige for forskeren, og at de er relevante i forhold til forskerens interesser. I forhold til gyldighet kan det være en fordel at dokumentene ikke er produsert i forskningsøyemed, sier Bryman (ibid.), da sannsynligheten for *reaktiv effekt*, avtar. *Reaktiv effekt* oppstår ved at adferden endres når en vet at en blir observert (Bryman 2008:515, 698). Selv om hytteboktekstene skrives for et fremtidig og til dels ukjent publikum, vil jeg påstå at tekstene ikke har blitt skrevet med tanke på at de noen gang skal forskes på og analyseres.

Firma og organisasjoner produserer store mengde offentlig tilgjengelige dokumenter, som årsrapporter, pressemeldinger og annonser. I tillegg produseres interne dokumenter som møtereferater og håndbøker for nyansatte (Bryman 2008:522). De interne dokumentene er ikke nødvendigvis like tilgjengelige for offentligheten (ibid.). Regnskapsprotokollene og hyttebøkene som utgjør mine kilder, er produsert av både STF og privatpersoner. Disse dokumentene er blitt til over et relativt langt tidsrom, og det er mange mennesker som har bidratt til ferdiggjøringen.

⁶⁰ Jf. kapittel 3.5.1

Dokumentene har i hovedsak "vært ferdige" når det fysisk ikke er mer plass⁶¹. Førstehåndskildene i mitt materiale er altså ikke produsert av organisasjonen til medlemmene som for eksempel en årsrapport og en årbok er det. Bøkene i mine kilder har innhold som har blitt til over en lang periode, gjerne over flere år. Tidsspennet avhenger av både hyppighet av besøkende og hyppighet av antall besøkende som faktisk skriver i bøkene, samt hvor mye plass hver og en benytter seg av. John Scott (1990:6⁶², min oversettelse) presenterer fire kriterier i forhold til å vurdere kvaliteten på dokumenter:

Autensitet; er kildene ekte og av udiskuterbar opprinnelse?

Troverdighet; er kildene feilfrie og uten forvrenging/feiltolking?

Representativitet; er kildene typiske for sin sort, og hvis ikke, er omfanget av atypisk innhold kjent?

Mening; er kildene tydelige og forståelige?

I følge Bryman (2008:516) er dette strenge kriterier å vurdere kildene opp mot. For mine førstehåndskilder er svaret *ja* når det gjelder autensitet; kildene er skaffet til veie fra STF og Statsarkivet i Stavanger. Det bør ikke være noen tvil om at kildene er ekte, og at de har hørt til og hører til de respektive hytter som den enkelte bok er merket med. Jeg mener at kildene også er *troverdige* i den grad jeg behøver å forholde meg til dette; jeg søker ikke "sannheten" bak tekstene, men er interessert i tekstenes tema og struktur. Jeg mener at kildene i hovedsak er *representative*, da de ikke i særlig grad skiller seg ut sammenlignet med de kildene jeg valgte bort grunnet omfanget. Kildene er i stor grad tydelige og forståelige. Enkelte steder bærer tekstene preg av å være "utslitte" og utviskede, og noen steder er håndskriften så godt som umulig å tyde. Noen få tekster er også på språk jeg ikke behersker, som polsk og fransk. Dette gjelder imidlertid for en relativt liten del av materialet. Av den grunn vil dette mest sannsynlig ikke påvirke hovedstrukturene i analysen.

3.4.2 Beretning og levning

Dahl (2004:48-50) forklarer kilder som henholdsvis *beretning* og *levning*. En *beretning* er en fremstilling som er ment å bli overlevert til andre i ettertid. Her må en passe på troverdigheten, sier Dahl (ibid.). Dahl beskriver en *levning* som en rest, et spor som er etterlatt ubevisst. Her er det autensiteten en må være nøye med å sjekke, understreker han. I følge Dahl (ibid.) er autensitet sjelden et problem i mediehistorie, da disse levningene ofte er datert. Troverdigheten til en

⁶¹ Dette gjelder ikke alle kilder, da enkelte har blitt "stoppet" tilsynelatende midt i boken, ukjent av hvilken grunn.

⁶² Også i Bryman 2008:416

beretning må i større grad beregnes ved skjønn, mener Dahl (2004:50)⁶³, og beskriver blant annet nærhet i tid og relasjonen mellom avsender og mottaker som vesentlige. Desto nærmere i tid en hendelse blir beskrevet i forhold til når den foregikk, desto mer troverdig er den, sier Dahl (ibid.). Det samme gjelder i forhold til hvor nær relasjon avsender har med mottaker. En nær relasjon vil gi stor grad av troverdighet, mener Dahl (ibid.:51). Dagbøker regnes dermed for såkalte "gode kilder". Samtidig må en huske at disse er skrevet med tanke på at de kan bli lest. Dermed kan en anta at avsender søker å fremstille seg selv positivt. Likevel er nærhet i tid og sted med på å gjøre dagboken troverdig, fortsetter Dahl (ibid.). Hva mitt kildemateriale angår, er ikke troverdighet et problem av betydning.

Kjelstadli (1999:38-39) diskuterer hvorvidt det er mulig å finne mønstre i fortiden, og på hvilken måte en eventuelt kan *rekonstruere hvordan noe var*. En kan like gjerne si at det må *konstrueres* et bilde av *hvordan det kan ha vært*, da det oftest mangler for mange biter til at det lar seg rekonstruere.

Brit Berggreen (1989:27-29) refererer til historikeren og bibliotekaren Daniel Boorstins verk *Hidden History* (1987) når hun understreker farene ved å forske på det som er blitt igjen. Forskningsmaterialet er gjerne tilfeldig og uforutsigbart. Det som er vanligst og mest benyttet i folks liv, er gjerne borte, utslitt og ikke tatt vare på, slik at det kun er enkelte deler som kommer frem (ibid.). Forskeren er i tillegg bundet av sitt perspektiv, mener Berggreen (ibid.), og også bundet av utvalget av kildematerialet. Berggreen (ibid.:28) understreker også at bare det at noen har skrevet dagbøker, brev og memoarer gjør dem til verdenshistoriske unntak. Mengder av dokumenter i verden har mennesker etterlatt som minnesmerker over seg selv. Det er seierherrenes historier som blir fortalt. "*Kunnskap overlever og samler seg opp, men uvitenheten blir borte*", sier Boorstin⁶⁴, og forklarer det med at ens evne til innlevelse begrenses av våre innsikter og kunnskap om epoken vi vil undersøke.

⁶³ Dahl (2004:50) henviser blant annet til Aristoteles og hans uttalelse om at retorikken er læren om hvordan "et hvilket som helst stoff" skal fremstilles troverdig. Med dette i tankene kan en vurdere hvilke motiv fortelleren har hatt til å gi kilden den form og det innhold den har (ibid.).

⁶⁴ 1987 (i Berggreen 1989:28).

3.5 Om kildene

3.5.1 Søk etter førstehåndskilder

Kildematerialet mitt består av anslagsvis 1800 sider med tekst⁶⁵. Et enda større utvalg ville vært vanskelig å forene med en kvalitativ tekstanalyse av denne sorten. Det finnes naturligvis argumenter for å heller gjøre en kvantitativ innholdsanalyse. Jeg ønsket imidlertid å drøfte nyansene i det rike kildematerialet samtidig som jeg ønsket å danne meg et inntrykk av det store bildet. Denne masteroppgaven tar for seg et emne som det i liten grad tidligere er forsket på, og jeg så meg dermed nødt til å bruke mye tid på å få tak i nok og godt kildemateriale. Allerede våren 2010, under arbeidet med prosjektskissen, påbegynte jeg denne prosessen. Jeg tok først kontakt med *Den Norske Turistforening (DNT)* sentralt, det vil si hovedkontoret i Oslo. De henviste meg videre til min lokale turistforening, som er *Stavanger Turistforening (STF)*. Her kom jeg i kontakt med Leif Solheim, og videre fikk jeg snart kontakt med Magne Rege ved Statsarkivet i Stavanger. Statsarkivet i Stavanger besitter en god del av Stavanger Turistforenings eiendom; regnskapsprotokoller og andre dokumenter. Da jeg etter en periode med kommunikasjon med STF hadde fått låne de relativt nye hyttebøkene⁶⁶ som har vært mulig å få tak i og som viste seg aktuelle for mitt prosjekt, forsøkte jeg å finne tak i eldre utgaver. De nyere hyttebøkene ble fremskaffet innenfor de rammer STF (Solheim m.fl.) hadde til rådighet i perioden, det vil si tid og ressurser til fysisk å hente ned hyttebøkene fra fjellet.

De gamle regnskapsprotokollene jeg fikk tilgang til ved Statsarkivet i Stavanger anså jeg ved første gjennomgang for å være uinteressante til mitt bruk. Dette fordi jeg ønsket å finne bøker som hadde funksjon som "vanlige" hyttebøker for å sørge for at sammenligningsgrunnlaget i et hundreårig tidsperspektiv skulle være best mulig. Siden det i den aller første regnskapsprotokollen fra Nilsebu (1911) ble henvist til en *Raportbog*⁶⁷, ønsket jeg å få tak i en eller flere slike. Statsarkivet i Stavanger hadde ingen slike i sine arkiver, og det hadde heller ikke Kommunearkivet i Stavanger eller Stavanger Museumsbibliotek. Jeg lot meg intervju i Stavanger Aftenblad⁶⁸ for kanskje på den måten å få tak i en *Raportbog*. Etter flere forsøk på å anskaffe en *Raportbog*, måtte jeg på et

⁶⁵ Det er ikke like mye tekst på alle sidene.

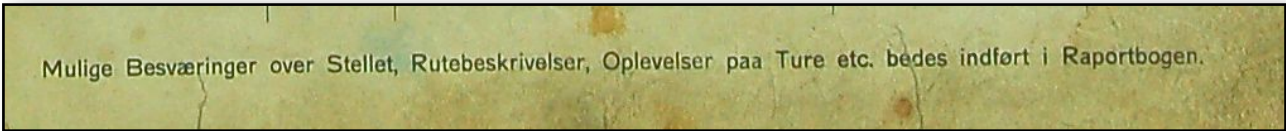
⁶⁶ Periode 3

⁶⁷ Den første boken i kildematerialet, *'Fremmedbog'* fra Nilsebu i perioden 1911 til 1924, har en påtrykket tekst nederst på siden, hvor det henvises til *'Raportbogen'*: "*Mulige Besvælinger over Stellet, Rutebeskrivelser, Oplevelser paa Ture etc. bedes indført i Rapportbogen*".

⁶⁸ Se vedlegg D, faksimile fra Stavanger Aftenblad 28. oktober 2010

tidspunkt akseptere at det ikke var hensiktsmessig å bruke vesentlig mer tid på dette. Det kan hende at det er blitt nedtegnet flere hilsener, bemerkninger og beretninger i *Rapportbogen*, også i bøker fra andre hytter som ikke er med i mitt materiale. I følge samtaler med STF er det sannsynligvis slik at så lenge de ikke har hatt noe systematisk innsamling og oppbevaring av hyttebøkene, er langt de fleste gått tapt. En teori er i følge STF⁶⁹ at de er lest i filler ved bruk, og deretter kastet.

Da heller ikke det å gå ut i media resulterte i *Rapportbog*-funn, tok jeg på ny kontakt med Statsarkivet i Stavanger for å undersøke hva som eventuelt kunne være av interesse i de eldste regnskapsprotokollene. Tatt i betraktning at jeg ville se på de store linjene, hadde disse protokollene fordel av å være så gamle at det kunne være fruktbart. Dermed fant jeg tilbake til de eldste kildene; besøks- og regnskapsprotokollene hos Statsarkivet i Stavanger. Disse er i sin tid avlevert fra STF og fortsatt STF's eiendom, og jeg har innhentet tillatelse fra STF om bruk (vedlegg D).

Mulige Besværingar over Stellet, Rutebeskrivelser, Oplevelser paa Ture etc. bedes indført i Rapportbogen.

Detalj fra Nilsebu-hyttens første Fremmedbog: Nb1/1911-1925.

Ingun Grimstad Klepp (1998:32) skrev av gjestebøkene som hun brukte i doktorgradsprosjektet sitt, på stedet eller leste inn på kassett, slik at hun senere kunne gå grundig gjennom materialet. Hun foretok også utvalget på stedet (ibid.). Jeg fikk anledning til å avfotografere regnskapsprotokollene (periode 1 og 2, henholdsvis 1911-1938 og 1951-1965) hos Statsarkivet i Stavanger, slik at jeg i ettertid har hatt dem tilgjengelig digitalt. De nyere hyttebøkene (fra perioden 1986-2010) har jeg av STF fått låne med hjem for videre undersøkelser. Dermed har jeg hatt tilgang på kildematerialet gjennom hele prosessen, og ikke vært avhengig av å gjøre et utvalg på stedet.

Hyttene kildene er hentet fra, er valgt ut fordi de ligger i det samme geografiske området. I tillegg er disse hyttene blant annet brukt en del til jakt, og dermed i stor grad benyttet av voksne gjester. Jeg hadde blant annet tilgang til et stort materiale fra *Grautheller*. Da denne hytten er spesielt tilrettelagt for barnefamilier⁷⁰, fant jeg det fornuftsmessig å utelate den fra undersøkelsene da disse

⁶⁹ Dette er teorier basert på muntlige samtaler mellom STF og meg. I tillegg uttaler Kjell Helle-Olsen (daglig leder i STF) seg om temaet i radioinnslaget om denne masteroppgaven, den 19.04.11. Innslaget gikk blant annet både i NRK P2 Kulturnytt; <http://www.nrk.no/programmer/sider/kulturnytt/>, og i Morgenlokalen i NRK Rogaland: <http://www.nrk.no/nett-tv/klipp/730256/> (ca. 1 time og 45 minutter ut i programmet).

⁷⁰ Jf. http://www.stavanger-turistforening.no/cabin.php?ca_id=167

hyttebøkene antakeligvis innholdsmessig i for stor grad ville skille seg ut i forhold til hvilke gjester som benyttet seg av den. I tillegg hadde jeg tilgang på det som kan kalles *skiprotokoller*: Da disse kun hadde tekster fra vintersesongen, vurderte jeg disse kildene som ufullstendige i forhold til mitt ønske om et helhetlig bilde fra hele året; både sommer- og vintersesongene. Statsarkivet i Stavanger og STF har ikke komplette samlinger av protokoller og hyttebøker. Periodene er på henholdsvis 27 år, 14 år og 24 år. Dette handlet delvis om tilgang på materiale. To av periodene er forholdsvis jevne med tanke på antall år de dekker, mens periode 2 fremstår som noe mangelfull. Jeg hadde kun tilgang på én protokoll fra perioden 1937-1951, og intet materiale fra perioden 1966-1985. Det som i utgangspunktet kunne se ut som en ulempe ved at det ikke var fullstendig kontinuitet gjennom 100 år, har jeg kunnet snu til en fordel, da det på mange måter vil kunne gi et bedre overblikk i forhold til å se stabilitet og endring over et såpass langt tidsrom.

*Potensielt kildemateriale. Av disse valgte jeg elleve førstehåndskilder.
Bildet er tatt hos Statsarkivet i Stavanger.*

3.5.2 Hva er mine kilder?

Kildematerialet til mitt *exemplifying case* består i regnskapsprotokoller og hyttebøker fra fire av Stavanger Turistforenings (STF) hytter som ligger i området Lysekammen/Blåsjø i Ryfylkeheiene. Materialet er svært rikt, og det består av anslagsvis 1800 sider fordelt på elleve bøker. Kildematerialet bør ikke være større enn dette; sett i forhold til masteroppgaves omfang. Området er valgt fordi noen av STF's eldste hytter befinner seg her, og det dermed lar seg gjøre å foreta en sammenligning av hytteboktekster over et relativt langt tidsrom. For å få et tilnærmet hundreårsperspektiv (1911-2010) måtte hyttene som materialet er hentet ut fra, delvis velges på grunnlag av at de fantes allerede for 100 år siden. Nilsebu (730 moh.) ble bygget i 1911 og

Blåfjellhytta i 1919. Eidavatn (1080 moh.) ble oppført i 1976 som erstatning for Blåfjellhytta som gikk ut av rutenettet som følge av Ulla-Førreutbyggingen. Hovatn-hytta (1111 moh.) ble bygget i 1981. Både Eidavatn og Hovatn ligger i et område med lange jakttradisjoner. Storsteinen (950 moh.), som er bygget i 1980, ligger også i trekkområdet for villreinen.⁷¹ Ved å dele kildematerialet inn i tre perioder i dette tidsrommet på nesten 100 år, muliggjøres en sammenligning over tid. Ved å velge hytter i samme område unngår jeg til en viss grad uvisshet rundt andre kontekster, for eksempel i andre deler av landet. Case-studien blir på denne måten tydelig avgrenset innen sitt geografiske område. Dette er ønskelig ut fra problemstillingen som baserer seg på en case-studie. Periodene er omtrent like lange og det omtrent like stor avstand mellom dem. Periode 3 skiller seg ut, da bøkene i denne perioden har sin primære funksjon i å være hyttebok. Bøkene i både periode 1 og periode 2 hadde sin opprinnelig funksjon som besøksprotokoller.

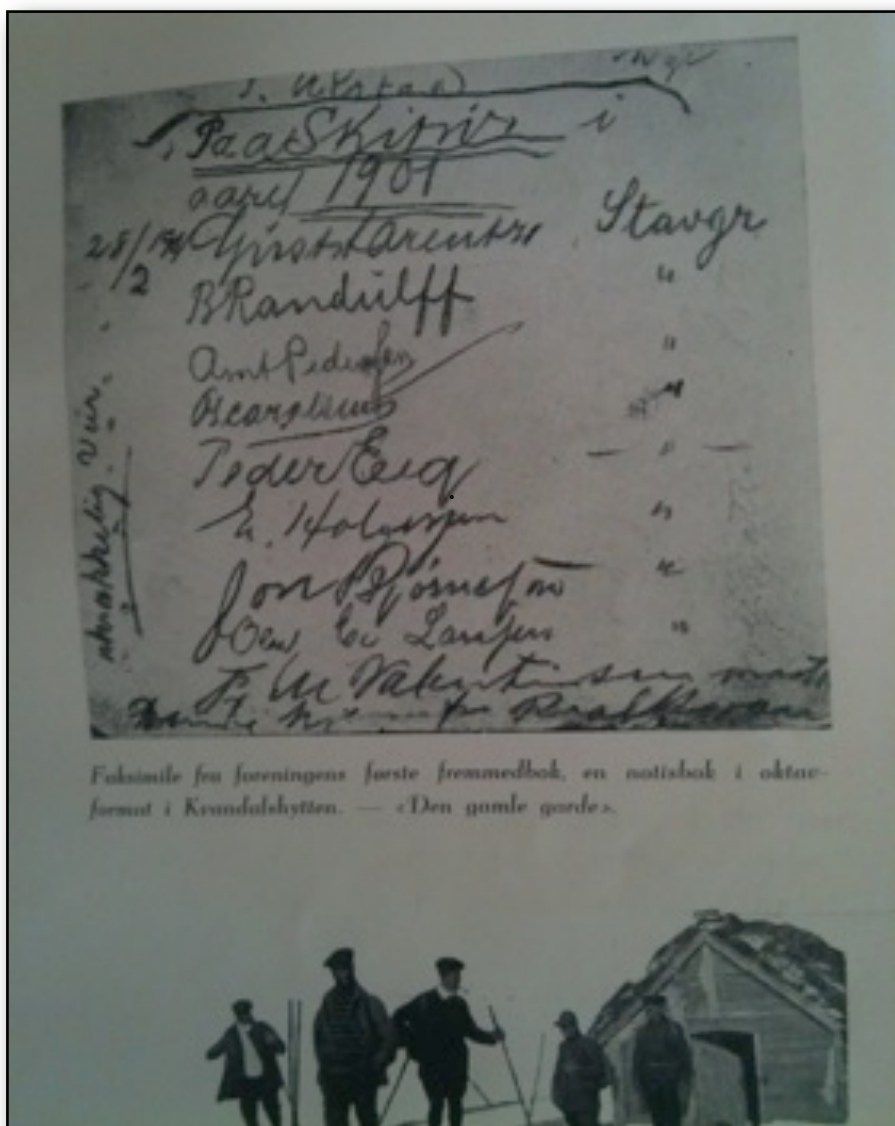
Periode 1 1911-1938	Periode 2 1951-1965	Periode 3 1986-2010
Nb1 Nilsebu 1911-1925	Nb3 Nilsebu 1953-1958	Ev1 Eidavatn 1986-1998
Nb2 Nilsebu 1928-1938	Nb4 Nilsebu 1959-1965	Ev2 Eidavatn 2004-2010
Bf1 Blåfjell 1919-1927	Bf2 Blåfjell 1951-1957	Hv1 Hovatn 1997-2009
	Bf3 Blåfjell 1958-1965	Sts1 Storsteinen 1995-2007

Oversikt over førstehåndskildene og periodene. Se også vedlegg A.

En viss forforståelse rundt konteksten er nødvendig for å kunne forstå de enkelte tekstene, jf. Ottar Grepstads (1997:148) poeng om at delene og helheten av en tekst blir forstått på ulike måter, og at en derfor må bevege seg inn og ut av *den hermeneutiske sirkelen*. Det er med andre ord en fordel at jeg har en viss forhåndskunnskap til konteksten rundt kildematerialet. Stavanger-regionen er en egnet kontekst fordi STF allerede tidlig innså verdien av å lette turistlivet i form av tilrettelegging av ruter og hyttebygging. Den eldste boken i kildematerialet er fra 1911, den siste fra 2010. Ideelt sett ville jeg sett på kildemateriale allerede fra 1891, som er det året STFs første hytte ble bygget⁷² fordi det ville være interessant å se på hyttebøkens utvikling helt fra STFs første år og frem til i dag. Den aller første *fremmedbog* hos STF ble imidlertid ikke lagt ut på *Kvandalshytten* før i 1901 (Engen 1937:43).

⁷¹ http://www.stavanger-turistforening.no/index.php?fo_id=2161

⁷² http://www.stavanger-turistforening.no/index.php?fo_id=2659

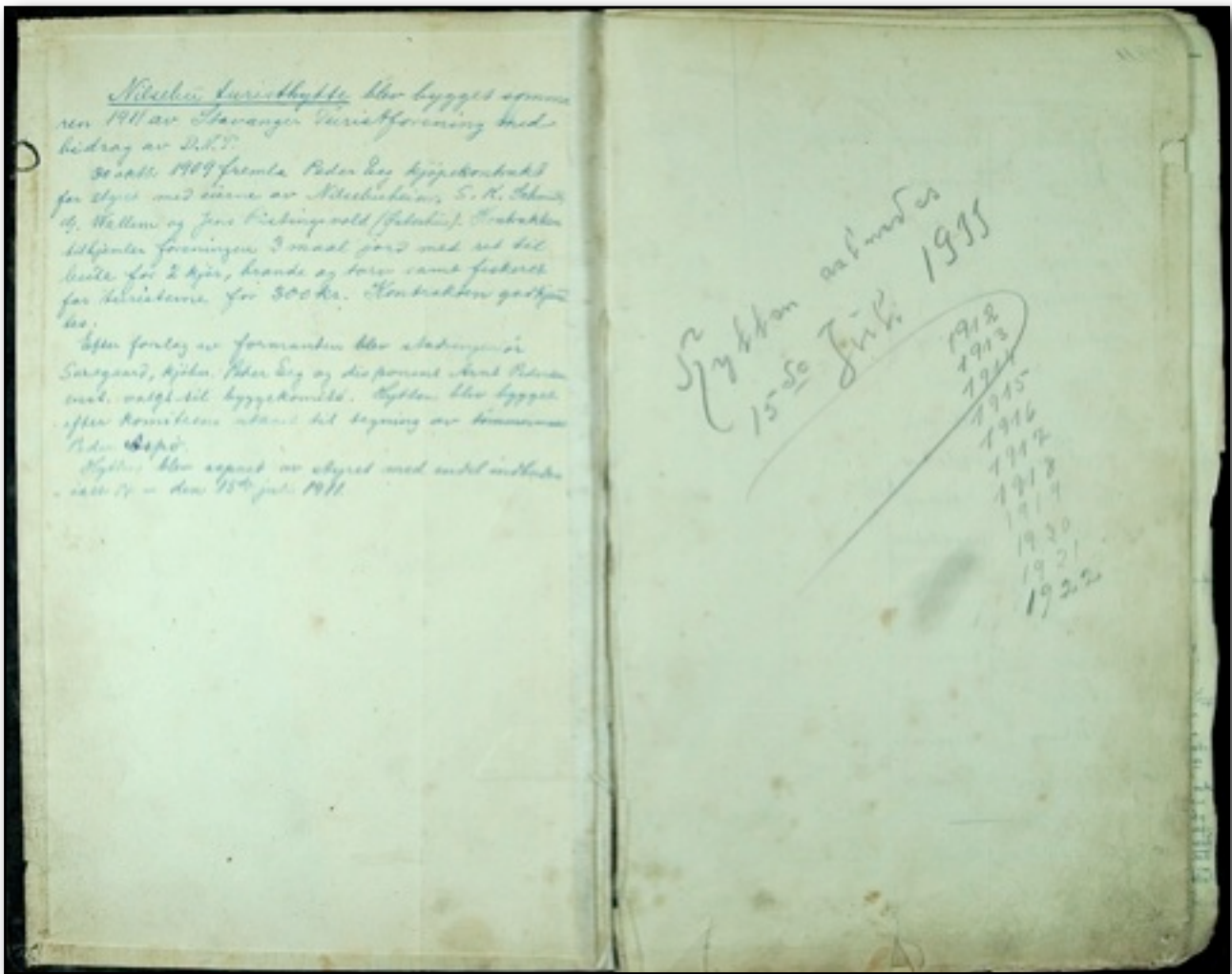

"Den første Fremmedbog" for Kvanalshytten i 1901⁷³

Boken er sannsynligvis gått tapt. Dermed valgte jeg å la første periode "begynne" i 1911. Hytta *Nilsebu* ble bygget dette året, og genererte hyttas aller første besøksprotokoll: *Fremmedbog for Nilsebu-Turisthytte*.

Periode 1 går fra 1911 til 1938. I 1920 hadde STF seks hytter i sitt eie (STFs årbok 1987:99). I mitt kildemateriale har jeg regnskaps-/besøksprotokoller fra to av disse seks hyttene. I tillegg til obligatoriske opplysninger har en del gjester i disse bøkene også skrevet inn annen tekst.

⁷³ "Den første Fremmedbog" fra 1901, gjengitt i *Stavanger Turistforenings Annaler 1887-1937* (Engen 1937:42-43)

Fra Nilsebus første fremmedbog. Historien om hvordan hytten ble bygget står på innsiden av omslaget. Nb1/1911.

Den andre perioden i kildematerialet er i tidsrommet mellom 1951 og 1965. Den tredje og siste perioden i mitt materiale er fra 1986 til 2010. Denne perioden er interessant fordi det er vår nærmeste fortid, og tekstene i denne perioden kan relateres til en kjent og opplevd kontekst. Periodens kildemateriale utmerker seg noe ved at disse hyttebøkene funksjon er utvidet i forhold til de obligatoriske personopplysningene STF krever registrert for å holde orden på antall besøkende og gjestedøgn. STF eier i dag 38 hytter⁷⁴. Perioden begynner i 1986 delvis på grunn av at den ene boken i mitt kildemateriale "begynner" dette året. Det er imidlertid også ønskelig at de ulike periodene har omtrent like lang varighet.

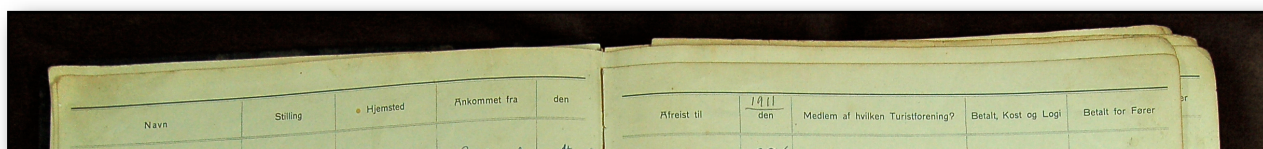
Det at hyttene ligger relativt tett i samme område, er en fordel da det til en viss grad vil kunne forsvare antydninger til utvikling over tid. Ulempen kan være at jeg mister noe bredde og mangfold

⁷⁴ http://www.stavanger-turistforening.no/index.php?fo_id=2659

i tekstene. Det finnes over 470 turisthytter⁷⁵ spredt over hele landet, og det gir til dels ulike kontekster i form av ulikt landskap og kanskje ulik sosial praksis blant gjester. Med mitt utvalg som *exemplifying case* vil jeg gå i dybden på de utvalgte førstehåndskildene og på den måten kunne ha muligheten til å antyde eventuell stabilitet og utviklingstrekk over tid for denne sorten tekster.

Alle bøkene er eid av Stavanger Turistforening. Det vil trolig være forskjeller i for eksempel private hyttebøker, og også for Turistforeningens hyttebøker både i STFs hytter, og DNTs hytter i andre deler av landet. En kan anta at private hyttebøker har et større innhold av familiære nedtegnelser, som for eksempel hvem i familien som har giftet seg, fått barn, bygget hus og andre begivenheter som er interessante for den enkelte familie. Dette vil imidlertid ikke være av særlig interesse for STFs ulike gjester. Hyttebøkene i "åpne" hytter som er tilgjengelig for mange ulike mennesker vil sannsynligvis bære preg av dette, og dermed ikke nødvendigvis informere om særlig familiære hendelser.⁷⁶ Her finnes det nok unntak hvor for eksempel gjestene som vanligvis frekventerer hytta kjenner hverandre såpass godt at slik informasjon blir delt også i Turistforeningsbøkene. Dette er trolig i liten grad tilfellet med mine førstehåndskilder.

Fra den første mellomperioden, altså perioden mellom årene 1937 og 1951, har jeg kun én bok tilgjengelig. Fra perioden mellom årene 1966 og 1985 har jeg ingen hyttebøker tilgjengelig. Den tredje perioden (1986-2010) utmerker seg ved at andelen unge som skriver i hyttebøkene er større enn i de to første periodene. Det påvirker tekstene. Når periodene skal sammenlignes, vil det med alder ha betydning for den siste perioden. Da jeg foretok utvalget og delte inn i tre perioder, var det et bevisst valg å konsentrere analysen om de periodene som hadde god dekning av førstehåndskilder. Med få kilder ville utvalget bli for tynt til å kunne antyde noen utviklingstrekk.

Fra periode 1. Nilsebu/Nb1.

⁷⁵ http://www.turistforeningen.no/index.php?fo_id=9

⁷⁶ Jf. hva Kjeldsen (2006:70) beskriver som *aptum*/det som sømmer seg.

Bøkenes formål i de to første periodene var primært å være regnskapsbøker til bruk for Stavanger Turistforening, med oversikt over gjester, betaling og antall overnattingsdøgn. Bøkene i periode 3 er imidlertid produsert med så godt som blanke ark. Disse bøkene er ment å være rene

Nr.	Navn	Silling	Hjemsted	Stue opholdssted	Bestemmelsested	Medlem av hvilken turistforening	Når ankommet	Når avreist	Anm. om ruter, hytter m. m.
150	Laura Haugstad		Lure	Lasseboke	Lasseboke		7/8-29	7/8-29	

Fra periode 1. Nilsebu/Nb2.

"hilsningsbøker" hvis funksjon er å gi mulighet for gjestene til å skrive annet enn det som har med navn og betaling å gjøre. Bøkene fra alle perioder har etter stor sannsynlighet ligget godt synlig for hyttegjestene, særlig vil dette gjelde for de to første periodene. For samtlige bøker gjelder at enkelte deler av teksten i anmerkningsfeltene er uleselig.

Nr.	Navn	Silling	Hjemsted	Stue opholdssted	Bestemmelsested	Medlem av hvilken turistforening	Medl. nr.	Når ankommet	Når avreist	Anm. om ruter, hytter m. m.
25A	Margatte Wornen	Lærer	Stavanger	Undeknut	Nilsebu	STF		14/7	15/7	
26	Sigrid Sigeldal	Maskinansett	Lure	Nilsebu	Undeknut	STF		14/7	15/7	Første soldag siden Hvalerisaker. /

Fra periode 2. Blåfjell/Bf3.

3.5.3 Beskrivelse av kildene

Samtlige kilder/bøker fra STF er hentet fra hytter i området Blåsjø/Lysekammen i Ryfylkeheiene⁷⁷. Nilsebu ble bygget i 1911 og er blant de eldre hyttene til Turistforeningen. Eidavatn (1080 moh.) ble oppført som erstatning for Blåfjellhytta som måtte gå ut av rutenettet som følge av Ulla-Førreutbyggingen (1976). Både Eidavatn og Hovatn (1111 moh.) ligger i et område med lange jakttradisjoner. Storsteinen (950 moh.) ligger også i trekkområdet for villreinen.⁷⁸

Jeg har tatt for meg elleve regnskapsprotokoller og hyttebøker fra STF⁷⁹. De sju første er regnskapsprotokoller fra periodene 1911-1938 og 1951-1965, og de siste fire er hyttebøker fra perioden 1986-2010. Enkelte av tekstene er tildels eller fullstendig uleselige. Dels på grunn av svak skrift og svekket strek, og dels på grunn av håndskriften i seg selv, og fordi teksten noen steder flyter ut grunnet blekk eller slitasje på sider hvor det er skrevet med (uspisset) blyant. Dette gjelder

⁷⁷ Se vedlegg B for avmerkninger på STF's oversiktskart.

⁷⁸ Se vedlegg A for nærmere beskrivelse av kildenes utseende og innhold.

primært de sju eldste bøkene. Der det har vært umulig å lese tekstene, forsvinner også en del av materialgrunnlaget. Dette gjelder anslagsvis 20 % av det totale materialet. Der dette er tilfelle i en tekst som jeg har sitert fra, er det markert med *[uleselig tekst]*. For å vise hvilke bøker jeg har hentet sitater fra, har jeg bak sitatet skrevet inn forkortelse på hytten og dernest skråstrek med årstall, eksempelvis som følger: *(Bf1/1922)*. Her refererer jeg altså til boken Bf1 som er fra hytten Blåfjell i periode 1, år 1922. *(Sts1/1997)* viser følgelig til sitat fra 1997, altså periode 3, i hytteboken som hører til Storsteinen. Da sidetall er ikke markert i kildene, fant jeg det mest praktisk å vise til årstall.

Nå har jeg gjennomgått både sjangerteori og metodiske tilnærminger, samt presentert mitt kildemateriale. I analysekapittelet som nå følger vil jeg søke å finne ut hvordan hytteboktekstene skrives i de tre periodene, og hvordan konteksten påvirker tekstene. Samtidig vil jeg benytte meg av sjangerbeskrivelse for å belyse de karakteristika som er felles for hytteboktekstene i de tre periodene, samt i hvilken grad en kan se en sjangerutvikling i løpet av de neste 100 år periodene spenner over.

Forsidene til henholdsvis Nb1/Nilsebu (periode 1), Bf2/Blåfjell (periode 2) og Sts1/Storsteinen (periode 3).

3.5.4 STFs årbøker

Det er ønskelig å ha kilder som er uavhengige av hverandre for å kunne verifisere troverdigheten og autensiteten (Arntzen og Tolsby 2010:44). Turistforeningens årbøker inneholder mye informasjon; reiseskildringer og årlige oppdateringer om foreningens virke. I årbøkene fra STF og DNT finnes det også fylldige reisebrev fra ulike avsendere. Jeg har benyttet meg av årbøkene som kilde for å kunne belyse konteksten og for å finne faktaopplysninger som er relevante for oppgaven. Få, om noen, organisasjoner kan vise til en så grundig og kontinuerlig dokumentasjon av og for sine

medlemmer som STF. Særlig etter 1914 er årboken fylt av fotografier og artikler som omhandler friluftsliv, turisme og samferdsel (STF årbok 1987:55).

Kapittel 4: Analyse

4.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg drøfte hovedfunnene i hver av de tre periodene som materialet mitt er delt inn i. I periode 1 (1911-1938) var STF fortsatt en relativt liten organisasjon, og trolig kjente medlemmene til hverandre. Regnskapsprotokollene hadde som hovedfunksjon å fungere som registreringsbøker, og det var relativt få som skrev inn annet enn det som var påkrevd; som navn og antall overnattinger. Mot slutten av denne perioden synes det imidlertid å være mer akseptert å skrive i kommentarfeltet. Dette synliggjøres også ved at protokollen fra STF's side ilegges en kolonne beregnet for "øvrige kommentarer". Temamessig er det været som er dominerende, og det skrives mye fint om vertskapet der det finnes vertskap.

I den andre perioden av materialet (1951-1965) bærer hyttebøkene fortsatt preg av at været på fjellet har signifikans i forhold til trivsel, trygghet og komfort. Bøkene er fremdeles regnskapsprotokoller hvis funksjon primært er obligatorisk registrering. Anmerkningskolonnen benyttes mye til praktisk informasjon i perioden. Været dominerer fortsatt som tema. En viss form for opplæring av nye medlemmer anes i hytteboktekstene; STF hadde i løpet av og rett etter krigen en sterk økning i antall medlemmer.

I den tredje perioden (1986-2010) fremstår hyttebøkene primærfunksjon å være noe annet enn registreringsbøkene fra de to første periodene. Nå fungerer hyttebøkene parallelt med registreringsprotokollene. Dermed er det både mer aksept for, og kan hende en forventning om, at hyttebøkene benyttes. Været, som holder seg relativt stabilt som tema, er fortsatt dominerende. Det er en økt tendens til bruk av iøynefallende overskrifter. Det kan tyde på økt bevissthet rundt *innledningsloci*, og en bevissthet i forhold til det å skulle måtte tiltrekke seg oppmerksomhet i en tid med stadig raskere fokusskifte.

Avslutningsvis i analysekapittelet oppsummerer jeg hyttebøkene fellestrekk gjennom de tre periodene. Hva kjennetegner en hytteboktekst? Har tekstene endret seg løpet av nesten 100 år? På hvilken måte kan en viss stabilitet i omgivelser og kontekst ha innvirkning på tekstene? Sett i forhold til hvilke kriterier som bør være til stede for å kalle noe en sjanger, vil jeg avslutningsvis i

analysekapittelet drøfte hvorvidt hytteboktekstene kan kalles en egen sjanger eller ikke. Her vil retorisk sjangeranalyse være et av verktøyene jeg bruker.

4.2 Periode 1: 1911-1938: *Skodd og regn, men fantastisk vertskap!*

I denne perioden bar Stavanger preg av å på relativt kort tid ha blitt en av Norges ledende industribyer, og da særlig innen hermetikkindustrien (Danielsen (red.) 1988:26; STF årbok 1987:25). Industriarbeiderne sjudoblet seg i antall mellom 1890 og 1914 (ibid.), og i 1930 var hele 51 % av befolkningen i Stavanger sysselsatt i industri og håndverk (Thomsen (red.) 1937:63).

I løpet av de første årene (1919) av periode 1 ble 8-timersdagen innført i Norge (Grimstad-Klepp 1998:18). Mange aktiviteter som vanligvis knyttes til hytte og friluftsliv har opprinnelse i det førindustrielle arbeidslivet; gå på ski, plukke bær, fiske og jakte (ibid.:19). Dette kan også kalles "umoderne", sier Grimstad Klepp, i den forstand at dette er såkalte "unødvendige" aktiviteter i forhold til utviklingen (ibid.).

4.2.1 STF i periode 1: Pionérperioden

Fra rundt år 1900 skjedde en endring i STF, da flere fra byens mellomlag gikk inn i foreningen (STF årbok 1987:25). Tidligere hadde foreningen hatt et visst eksklusivt preg, og medlemstallet hadde ikke vært særlig høyt siden starten i 1887 (ibid.). I 1911 hadde Stavanger Turistforening 251 medlemmer (Selvær 1973:93). I følge Andersen (i Danielsen (red.) 1988:26) var det "*folk med fritid og god råd*" som hadde anledning til å være med i STF i begynnelsen; for å fremme interessen for friluftsliv, bygge hytter og å varde opp rutenettet mellom hyttene. I følge STF selv kalles perioden mellom 1890 og 1930 for *pionérepoken* (STF årbok 1987:32). STF skulle øke turisttrafikken og også arbeide for fjellturismen (ibid.). I *pionérepoken* bygget STF små og enkle fjellhytter uten særlige krav til komfort. De første hyttene i STF's eie bestod av "*... et tømret rom med køyer, kokeovn, bord og benker ved vinduet.*" (STF årbok 1961:65). 1911 er imidlertid regnet som en milepæl hva standard på hyttene gjelder (STF årbok 1961:60). *Nilsebu*, som ble oppført dette året, var vesentlig større enn tidligere bygde hytter, og den inneholdt blant annet eget damerom og overbygget "pjolterveranda" med utsikt til vannet (ibid.). *Blåfjellshytten* som ble bygget i 1919 var "*... første ledd i en plan om å forbinde nordre og søndre hyttedistrikt.*" (ibid.). Da en i dette området tidligere måtte sove under hidlere, var dette et stort fremskritt. Flere av hyttene i STF ble altså i løpet av periode 1 (1911-1938) vesentlig større og bedre enn tidligere, samtidig som det stadig ble jobbet med å varde opp nye ruter (STF årbok 1987:99-100).

Andersen (i Danielsen (red.) 1988:26) mener at det i alle fall frem frem til 2. verdenskrig ble regnet som *fint* å være medlem i STF. Dette på tross av at STF selv ikke la opp til eksklusivitet⁸⁰, men lanserte ideer om at naturen er for alle og at "på fjellet er vi like". I STF's årbok fra 1937 forteller Thomsen ((red.) 1937:96) at Stavangers befolkning stadig farter ut av byen, særlig i helgene. I den forbindelse påpeker Thomsen (ibid.) at STF's arbeid for å få folket oppmerksomme på verdien av å komme ut i naturen, har vært fruktbart: "*Fra å være en forening for entusiastiske pionerer*⁸¹ som lenge var nokså alene om å søke ut i naturen er den vokset til en medlemssterk talsmann for folket." STF ønsket i denne perioden å også tilrettelegge mer for helgeturer, og bygget dermed hytter lettere tilgjengelig; først ut var Fisketjønnbu i 1930 (STF årbok 1987:33).

Rundt 1930, altså mot slutten av periode 1, ble det mer utbredt å være fotturist i fjellet (STF årbok 1987:32). I 1938 hadde STF tolv hytter (STF årbok 1987:41).

4.2.2 "Den gamle garde"

"*Den gamle garde*" var en gruppe kamerater og turentusiaster som i stor grad medvirket til å få åpnet fjell- og hyttenettet også for ski- og vinterturister (STF årbok 1987:25). Gruppen, som oppstod i begynnelsen av 1890-årene, bestod av omtrent 14 menn som utøvde et for den tiden uvanlig aktivt friluftsliv. I stedet for å "bare" gå på fjelltur i sommerhalvåret, gikk de til fjells også i vinterhalvåret. I følge Richard Johnsen (STF årbok 1987:26) var "*Den gamle garde*" de menn som la grunnlaget for påskeutfarten i våre dager.

I april 1912 kommer i *Nilsebus Fremmedbog* den første lengre hyttebokbetragtelsen inn over to ulike sider, med sirlig skrift og en relativt lang historie om veien fram til hytten, samt oppholdet, vær og hvem som var med av gjester. Overskriften til hilsenen er "*Den gamle garde*" medlemmer av *S.T.F.*". En av de samme personene som var med på å åpne hytten⁸², Peder Eeg, er også med i denne gruppen. Teksten er datert til april 1912:

"Den gamle garde" medlemmer af S.T.F.

⁸⁰ Jf. også Grimstad Klepp 1998:23.

⁸¹ Jf. "*Den gamle garde*".

⁸² De første 17 personer som har skrevet seg inn i Fremmedbogen på Nilsebu (Nb1/1912), består av gruppen som åpnet hytten. De fire første består av byggekomiteen, og femtemann er *turistforeningsformand*. Ingen av de 17 første har skrevet anmerkninger i de siste kolonnene. Her er heller ikke gjort plass til anmerkninger av noe slag, og de to siste kolonnene består av hhv. '*Betalt, Kost og Logi*', og '*Betalt for Fører*'.

Onsdag den 3de april drog vi på "m/s Eira" fra Stavanger - Lyse og gik strax efter ankomsten op til Öglande og Tangen herom overnattedes den dag. Skjærtorsdag morgen kl:8 bar det opover inmod "Krististölen" som første rastplads, men fort gik det ikke, idet pösregn og mangel paa sne ikke tillod ski-brug för indenfor Varnaskraa. Her måtte vi desuden afvente vore 2 proviantheste, der grundet föret tog en forfærdelig tid - og da de endelig kom, gjorde den ene hest - den som rir fra höiden af og resten af veien skulde dra provianten (ca 130 kg) - streik.

Resultatet blev derfor at hesten måtte sættes igjen inde paa Krististölen og provianten ompakkes slig, at det mest nödvendige blev medtat af os + kjöreren Ingemund Fölgesdalen.

F[resten av navnet er uleselig] og Thor Randulff drog i "föreveien" - for at varme op hytten ledsaget af P. Eeg (ellers havde de tomla seg væk) mens vi andre først kom fra "Krististölen" kl: 4 e.m.

Veiret blev bare værre idet regnet pösed ned - vinden s.w. tiltog i styrke og alle elver og vand blev den rene "vasmölje". Trangen til at komme fram og i hus var saa sterk, at vi efter 3 1/4 timers marsch var her i hytten! Nilsebuandet var slig, at sneröyse og vand gik over stövlene, men gjennomblöde som vi var, spilled noget mere eller mindre væde ingen rolle. Kl. 1/2 8 var alle mand i "brakka" og nu gjaldt det om at finde en "törr traa" at skifte paa sig. En gik med skjorte, en uden noget forresten - en anden med en sweater som underbenklær - med ærmerne som bukser [uleselig] o.s.v. - en ren "paradisisk tilstand"!

Nu - en god köp av Bjellands builion gjorde underværker og - da aftens var spist gik "sorgerne til hvile".

NB De övrige dage var veiret meget/noget variabelt men 9/4 var det straalende.

(Nb1/1912)

Teksten fra "Den gamle garde" har tydelige paralleller til reiseskildringer, også de reiseskildringer som er gjengitt i flere av STF's årbøker,⁸³ helt fra de første årene etter at STF ble dannet. Dette kan tyde på at hytteteksternes uttrykk allerede "fantas", og at en gradvis tok dem med videre inn til andre medium tilgjengelige i kjernen av friluftslivet. Denne teksten inneholder elementer fra både brev- og dagboksjangeren og fra reiseskildringen. Gradvis ble også bøkene som fantes på hyttene benyttet som medium for umiddelbar reiseskildring, skrevet så godt som samtidig som selve hendelsen.

⁸³ Se bl.a. STF årbok 1937 s. 113-126, samt STF årbok 1987 s. 115-155.

Daværende formann i STF, Erik Berentsen (formann i perioden 1902-1925) sørget for at flere av medlemmene i *"Den gamle garde"* ble med i styre og stell, og også som viktige bidragsytere som artikkelforfattere i årboken (ibid.). Det at de tillot seg å skrive en såpass lang historie inn i en protokollbok, kan ha senket terskelen for andre STF-medlemmer, og på en måte "rettferdiggjort" tekst som i prinsippet overskred rammene for den obligatoriske teksten som skulle fylles i kolonnene. Med dette kan de situasjonelle krav⁸⁴ ha endret seg og inspirert, og kanskje til og med oppfordret, også andre til å skrive mer i protokollen.

Medlemmene i STF i denne perioden kjente trolig hverandre, eller kjente til hverandre. Særlig gjelder dette i første del av perioden hvor det var relativt få medlemmer. Dermed visste de at det som ble skrevet i hytteboken, ble lest av et relativt kjent publikum. Allerede på 1930-tallet økte medlemsmassen i STF til over 1000 medlemmer, og i 1938 var det registrert 1818 medlemmer (Selvær 1973:93). Det finnes også i årboken for 1937 en oversikt ("*Medlemsfortegnelse*") med fullt navn på alle medlemmer (STF årbok 1937:162-194). Selv om det mot slutten av periode 1 var vesentlig flere medlemmer enn i begynnelsen, er det grunn til å tro at et betydelig antall av disse i alle fall kjente til hverandres eksistens. Den første fellesturen til STF ble arrangert i 1926 (STF årbok 1961:67) og dette ble i løpet av få år et populært og stadig større tilbud (ibid.). Med dette tilbudet kom enda flere seg til fjells og på tur.

4.2.3 Regnskapsprotokollene

Forsider fra periode 1: Nilsebu 1911-1925, Nilsebu 1928-1938 og Blaafjellhytta 1919-1927.

⁸⁴ Jf. Bitzer/Jamieson 1973.

1911									
Navn	Stilling	Hjemsted	Ansatt fra	den	Afrest til	den	Medlem af hvilken Turistforening?	Betalt, Kost og Logi	Betalt for Fører
1. A. Sarsgaard	Revisor	Svaenger	1879		Aardal	1879-11	Svaenger		
2. Arnt Pedersen	Byggesjef	"	"	"	"	"	"		
3. Peder Berg	Byggesjef	"	"	"	"	"	"		
4. E. Norntzen	Provisor	"	"	1879	"	"	"		
5. E. Gronmoest	Tubikem	"	"	"	"	"	"		
6. J. Torgersen	Londator	"	"	"	"	"	"		
7. Olav Laga	Lærer	"	"	"	"	"	"		
8. E. Halvorsen	Byggesjef	"	"	"	"	"	"		
9. Tor Hjørnøen	Byggesjef	"	"	"	"	"	"		
10. Oscar Olsen	Byggesjef	"	"	"	"	"	"		
11. E. S. Møsting	Kamperisassistent	"	"	"	"	"	"		
12. Johan Gjølmen	Byggesjef	"	"	"	"	"	"		
13. O. M. Møsting	Byggesjef	"	"	"	"	"	"		
14. S. Simonsen	Byggesjef	"	"	"	"	"	"		
15. W. Aarstøl	Byggesjef	"	"	"	"	"	"		
16. Niel. Johnsen	Byggesjef	"	"	"	"	"	"		
17. N. G. T. Herberich	Byggesjef	"	"	"	"	"	"		
18. Nils Engen	Byggesjef	Xamarin	1879		Aardal	1879	Svaenger		
19. Karatvolden	Kontantist	Svaenger	1879		Lyselva	1879	Svaenger		
20. Frig. Jensen	Byggesjef	do	do		do	do	do		

Nilsebu/Nb1/1911. Første bok i mitt kildemateriale. Merk teksten nederst om Rapportbog. Se også fotnote 87.

Alle bøkene i denne første perioden mellom 1911 og 1938 er protokoller, og hadde sin opprinnelige funksjon som regnskapsbøker. Dette bærer de også preg av. De er godt brukt, og stort sett nøyaktig utfylt. Her er en oversikt over gjester, informasjon om eventuelt medlemskap i turistforening, betaling og antall overnattingsdøgn⁸⁵. Protokollnummer, navn, stilling, hvor fra/til, medlemskap og dato for opphold er felles for alle bøkene. Det er her nødvendig å bemerke at det i den aller første regnskapsprotokollen fra Nilsebu (1911) er henvist til en *Rapportbog*⁸⁶. Det er muligheter for at det er blitt nedtegnet hilsener, bemerkninger og beretninger i *Rapportbogen*⁸⁷, og at de tekster som finnes i mitt materiale i form av *fremmedbøkene*, både er færre og kortere⁸⁸. Likevel er periode 1 viktig å

⁸⁵ Se vedlegg A for en grundigere beskrivelse av protokoller og hyttebøker i de ulike periodene.
⁸⁶ Den første boken i kildematerialet, 'Fremmedbog' fra Nilsebu i perioden 1911 til 1924, har en påtrykket tekst nederst på siden, hvor det henvises til 'Rapportbogen': "Mulige Besvælinger over Stellet, Rutebeskrivelser, Oplevelser paa Ture etc. bedes indført i Rapportbogen". Jf. foto.
⁸⁷ Dette gjelder i så fall også for andre hytters *Rapportbøger*.
⁸⁸ Det samme gjelder for øvrig for periode 2, slik at disse perioders bøker samsvarer. Det er først i periode 3 at hyttebøker slik vi kjenner dem i dag, drøftes. Se for øvrig metodekapittelet.

ha med, med det materialet som finnes, for å få en oversikt over hytteboktekstene relativt tidlig i STF's historie.

Bøkenes primærfunksjon i denne perioden er å besørge utveksling av regnskapsmessig og praktisk informasjon til (og fra) STF. Ofte gis det beskjed om at penger for overnatting og annet er lagt i en "pose" med navn og beløp skrevet utenpå. Mange av gjestene forklarer eventuelt manglende betaling med at de ikke har småpenger, men at de vil betale i byen/på kontoret. Enkelte steder er det av STF notert i ettertid; *ikke betalt*, eller *OK*. Etter sesongene har STF notert og oppsummert antall overnattingsdøgn og dagsbesøk. Det er ofte skrevet inn hvem som åpnet og stengte hytten for sesongen, samt inspeksjoner, rengjøring og påfyll av matvarer og ved. Reparasjoner og vedlikehold er notert ned i noen grad. STF har siden oppstarten hatt gode rutiner for dokumentasjon av både utført og planlagt vedlikehold på hyttene. Dette gjøres i årsberetninger og årbøker.

I tillegg til overnattingene, er det registrert betaling for ved, parafin og proviant. Å sove i telt og å være på dagsbesøk er nokså vanlig, og notert i protokollene. Langt de fleste skriver *ikke* noe i notatfeltet⁸⁹. De fyller kun ut det mest nødvendige. Den første gjesten som skriver noe annet enn det overskriftene henviser til, skriver følgende anmerkning: "*1000 [uleselig] stadig på lager*"⁹⁰. Dette er skrevet inn i fremmedboken på Nilsebu i løpet av de tre første dagene av august 1911 (Nb1/1911). En annen gjest er seg bevisst på at det egentlig ikke er "lov" å skrive annet enn det som har med regnskap å gjøre. Denne "kjefter" på seg selv (men gjør det likevel): "*Undskyld, at jeg bruker denne rubrik til at rose hytten og dens vertskap; og maten! Skjældsord til mig selv ifald jeg skulde gaa vild.*" (Nb1/1918).

⁸⁹ I den første boken (Nilsebu) er det ikke eget felt til anmerkninger, kun felt som refererer til betalt kost/losji og fører. Allerede i den andre boken fra Nilsebu er det eget felt som heter "*Anm. om ruter, hytter m. m.*"

⁹⁰ Det er særdeles vanskelig å tyde hva som står. Det kan tolkes som "dossier".

Fra Nilsebu. Nb1/1918.

Det er i stor grad kun unge voksne og voksne som skriver i bøkene. Blant stillingstitlene finnes kjøpmann, kontorist, lærer, fabriks-eier, konditor, fotograf, tandlæge, gravør, disponent, stud.med. og buntmager, for å nevne noen. Det er også en del kvinner som oppgir 'husmor' som tittel/stilling. Dette kan tyde på at konvensjonene rundt regnskapsprotokollene i utgangspunktet var strengt regulerte. Protokollens *funksjon* synes åpenbar og også akseptert blant gjestene, noe som kan tyde på at disse bøkene opprinnelig fungerte som en nokså stram sjanger; annerledes enn det vi i dag forbinder med moderne hyttebøker. Når enkelte, for eksempel "Den Gamle Garde", likevel utfordrer funksjonen, åpnes det opp for at protokollens funksjon utvides. Enkelte gjester tillater seg dermed å skrive små tekster der det er praktisk mulig. Særlig fra rundt 1930 blir det imidlertid mer tekst og hilsener i regnskapsbøkene. Det kan synes som om det er flere og flere som benytter seg av muligheten til å legge igjen spor. Det skal også sies at allerede i 1928 skjedde en endring i den pretrykkede teksten i regnskapsprotokollen; fra "betalt for fører" til "Anm. om ruter, hytter m.m.". Dermed kan det se ut som om det fra nå også fra STF's side var akseptert, eller kan hende funnet

mer praktisk, å gi rom for å skrive mer enn de obligatoriske opplysninger. Hytteboken tilpasses som sjanger ved at nye tekster skrives, jf. Chandler (1997:3). Tilpasningen foregår også ved hjelp av rammene rundt, altså konteksten. I dette tilfellet bidrar STF til tilpasning av formatet ved å trykke opp nye regnskapsbøker med en omformulering av teksten i den siste kolonnen.

4.2.4 Tematikk

Det levnes ingen tvil om at det i mitt materiale er vær, vertskap, rute og til dels opplysninger om hvor lang tid en har brukt til hytten som er de tema som oftest kommenteres i tekstene i periode 1. De alminneligste hytteboktekster i denne perioden består av relativt korte skildringer, selv om det, som eksempelet med "Den gamle garde" viser, finnes enkelte tekster som er lengre.

No.	Navn	Stilling	Hjemsted	Siste opholdssted	Bestemmelsessted	Medlem av hvilken turistforening	Når ankommet	Når avreist	Anm. om ruter, hytter m. m.
102	John Felle	Styremedlem	Stor	Lysedal	Lysedal	St. F. F.	25/7-29	26/7-29	Ikke brukt, del av opplysningsskjema
103	Olav Hennings	Styremedlem	Stor	Lysedal	Lysedal	St. F. F.	25/7-29	26/7-29	
104	Olav Hennings	Styremedlem	Stor	Lysedal	Lysedal	St. F. F.	25/7-29	26/7-29	
105	Sagmo Bjørkvik								
106	Olav Hennings								
107	John Felle								
108	John Felle								
109	John Felle								
110	Karl Høivik	Lage	Stor	Vigledal	Lysedal	St. F. F.	27/7-29	27/7-29	Tidelt turistreise, solskin og lette vind, behagelig opphold, hyggelige og tjenstlige ventefelle.
111	Johanne Margrete Høivik	frue							
112	Torsten Mannberg	lystmann							
113	Olav Hennings	frue							
114	Torsten Mannberg								
115	Barth. Grøntvedt		Stor	Vigledal	Lysedal	St. F. F.	27/7-29	27/7-29	
116	Samling Norge fjelde	Styremedlem							
117	John Felle								
118	John Felle								
119	John Felle								
120	John Felle								
121	John Felle								
122	John Felle								
123	John Felle								
124	John Felle								
125	Mary Sandness								
126	Barth. Grøntvedt								

Fra Nilsebu. Nb1/1929.

Å ha godt vær på fjellet kan ha betydning for mer enn at turen blir trivelig. Det kan stå om liv og død dersom en blir overrasket av dårlig vær. Klær og utstyr har sitt å bety, særlig på fjellet hvor det er langt mellom folk/hytter og en gjerne opplever kaldere temperaturer enn i lavlandet. I tillegg skifter været fort på fjellet; tåke kan komme brått på. Én side er komfort og hygge på en tur, en annen side er sikkerhet. Enkelte steder i hytteboktekstene kommer det tydelig frem at hyttegjestene er værfaste. Været er det temaet som oftest er beskrevet i STFs hyttebøker i denne perioden. Langt

de fleste i periode 1 nøyer seg med korte beskrivelser som "Regn, trøstesløst regn" (Bf1/1920) og "Fina vere!" (Nb2/1929). Et eksempel fra Nilsebu i 1926 beretter om værfaste gjester:

"Ligger værfast. Stod [uleselig].

Stranddal-Blåfjell 7 timer 3 kvarter.

Søndag fryktelig vær. Tåke, regn, [uleselig; det kan muligens stå 'storm'],

5 grd. Fryser fælt. Matlens [uleselig].

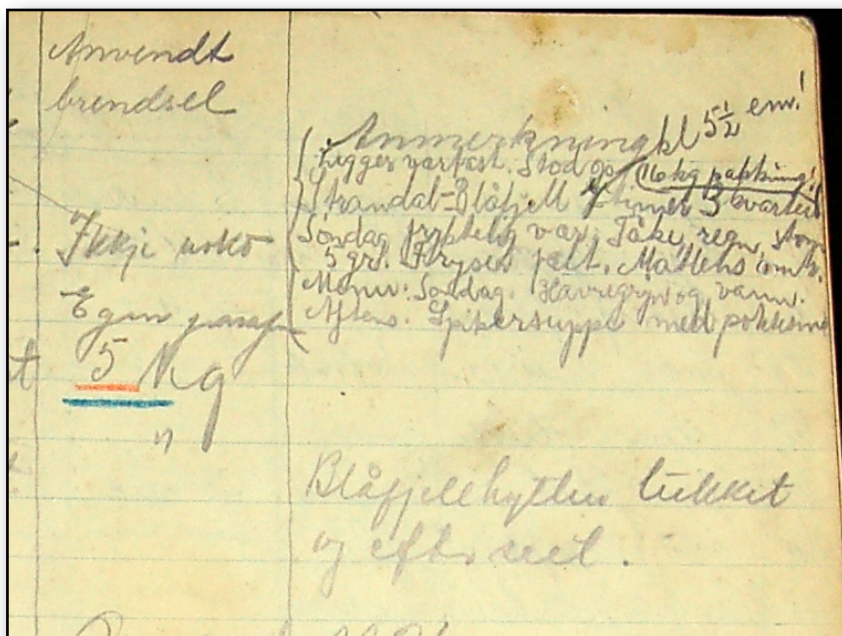
Menu: Søndag, havregryn og vann.

Aftens: Spikersuppe med [uleselig; det kan muligens stå 'pakksnø'].

(Nb1/1926)

Tilføyd til teksten står også: "kl. 5 ½ em.! 16 kg. pakking!" (Nb1/1926).

Også i 1929 har noen hatt en strevsom tur: "På grunn av tåke på fjellet tok vi feil vei, men fikk orientert oss og kom til Nilsebu efter 15 timers strid marsj fra Blåfjell." (Nb2/1929).

Værfast. Detalj fra Nilsebu. Nb1/1926.

Enkelte steder benyttes dikt til å beskrive været: "Går herfra i ösende regn, til opklaring ser vi intet tegn" (Nb2/1932). Kort og presis og beskrivende for både vær, jaktforhold og aktiviteter er denne teksten fra 1915: "Pokkers vejr! Masse ryper! Plenty pøker!" (Nb1/1915).

Været og omgivelsene er i denne første perioden beskrevet i ulike nyanser. Her er et relativt svulstig eksempel;

"Et vidunderlig vejr den hele tid. Den 28/9 var vi paa Saurkleiv en tur den anbefales enhver turist. Herfra har man en overmaade vakker udsigt over hele fjellvidden ligetil Folgefonden". (Nb1/1912).

Dog må det understrekes at langt de fleste beskrivelser er kortere og mer nøkterne enn som i eksempelet over, som her: *"Strålende vejr!"* (Bf1/1922). Temaet er imidlertid såpass fremtredende i hytteboktekstene i denne perioden at jeg vil kalle været som tema en *loci communes*. Ikke nødvendigvis som et fast og ordrett loci, men mer som et allmenyldig tema verdt å nevne i tekstene.

Tiden brukt på de enkelte strekninger, er også hyppig nevnt i den første perioden: *"Veien gaat på 3 ½ time"* (Nb1/1921) og *"Stranddalen - Blåfjell på 8 timer i pösregn, sydlig kuling og med full pakning. Alt vel"* (Bf1/1926). I bildeeksempelet under ser vi hvordan tiden brukt på strekningen Lysebu-Nilsebu, er det eneste som står skrevet i notatfeltet for tre gjester i 1915:

*"Gaaet frå Lysebu kl. 2
og var paa Nilsebu kl. 7
kun 5 timer."* (Nb1/1915)

Nr	Sted	Oppgitt	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall
1. B. Strindberg	Arvola	Oslo	Kristiansund	1/2	Ljseten	1/2	Horsel tinnings
2. B. Strindberg	Klubben	Kristiansund	---	---	---	---	---
3. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
4. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
5. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
6. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
7. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
8. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
9. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
10. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
11. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
12. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
13. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
14. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
15. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
16. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
17. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
18. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
19. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
20. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
21. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
22. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
23. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
24. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
25. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
26. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
27. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
28. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
29. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---
30. B. Strindberg	---	---	---	---	---	---	---

Fra Nilsebu. Nb1/1915.

Det kan stilles spørsmål ved om dette som handler om tid tidlig ble et tema i hytteboktekstene da STF fortsatt var i en etableringsfase hva hyttebygging og tilrettelegging av ruter angår. Det kan være så pragmatisk som at det var et notat til STF i forhold til om estimerte tider stemte ut fra beregningene. I år 1915 ble det i årboken notert følgende: "Med pose og telt har styremedlemmer reist over de ukjente trakter i fjellet mellom søndre og nordre distrikt." (STF årbok 1987:99). Det er ingen tvil om at det å være pionerer i fjellet medførte et visst ansvar i forhold til blant annet å kunne gi estimerer på tid en burde beregne på de ulike rutene. Å gå seg bort i mørket var da som nå ingen ønsket situasjon. Det at enkelte sirlig noterte ned tidsbruken i protokollene kan muligens også ha vært et signal til andre, trolig kjente, medlemmer om maskulin hurtighet og utholdenhet.

Det finnes mye praktisk informasjon i protokollene fra periode 1. Helt kort som i "Inspeksjon" (Bf1/1927), og tekster som informerer STF (og andre) om de gjestene som ikke benytter seg av sovefasilitetene, men sover i telt; "På telttur" (Nb2/1931) og "Ligger i telt" (Nb2/1934). Det er også korte beskjeder til og fra STF's tilsyn om at alt var OK da de forlot

hytten, eller at den var OK da de åpnet for sesongen: "*Blåfjellhytten aabnet idag 1/7. Hytten i orden*" (Bf1/1924) og "*Hytten forladt i fuld orden*" (Bf1/1924). Dette kan minne om det som i antikken ble kalt for *avslutningsloci*. Det var både i antikken og i middelalderen vanlig og nødvendig å markere at talen/teksten var slutt⁹¹, da reproduksjon av tekster på den tiden var både langsomt og usikkert. Avskriveren kunne for eksempel bli syk eller dø under arbeidet (Kjeldsen 2006:163). I hyttboktekstene er nok ikke dette årsaken til at dette markeres, men det informerer gjestene om sesongåpning og -avslutning. I tillegg tydeliggjøres det for de mange leserne at det er et skille mellom de ulike forfattere.

Å takke eller rose vertskapet⁹² er alminnelig i hyttboktekstene i denne perioden. "*Svært greie vertsfolk. God mat, godt stell. Vil komme igjen.*" (Nb2/1936). En gjest setter samme adjektiv på både vær og vertsfolk: "*Strålende vær og vertsfolk.*" (Nb2/1935). Etter en natt på Nilsebu i 1936 har to gjester signert med følgende tekst: "*Tusen takk for opholdet som bare vært altfor kort!*" (Nb2/1936). Det bemerkelsesverdige her er etter min mening at flere av disse ytringene *i seg selv* er avslutningsloci.⁹³

Bruk av avslutningsloci videreføres til både periode 2 og særlig til periode 3, hvor det benyttes som *endelig* avslutning på øvrig tekst. Også "*Hytten i orden*" er en frase som gjentas i ulike varianter, og dette kan på samme tid være både innledningsloci og avslutningsloci, gitt at det kun er denne frasen som står skrevet. De sentrale trekk ved hyttboktekstene i perioden 1 er at de i hovedsak er knappe hva omfang angår. Enkelte unntak bestående i lengre tekster er skrevet av blant andre "*Den gamle garde*". Disse kan ha inspirert andre til også å skrive i kommentarfeltet. Det er imidlertid ikke veldig utbredt å skrive mye i kommentarfeltet før mot slutten av perioden, og da er tekstene som skrives gjerne korte. Været, vertskapsskryt (der det finnes vertskap), beskrivelse av ruten som er gått og praktisk informasjon er de alminneligste tema.

⁹¹ Kjeldsen (2006:163) refererer til dikteren Ovids (43 f.Kr.-ca. 18 e.Kr.) ord "Leken er endt!" fra *Ars amandi*.

⁹² Dette gjelder på de hyttene der vertskap finnes.

⁹³ Jf. *formulariske loci communes* (Kjeldsen 2006:161).

1929

No	Navn	Stilling	Stilling	Stilling	Stilling	Stilling	Stilling	Stilling	Stilling
51	Anders Brundt	Stavanger	Lystad	Lystad	Stavanger	16/7	17/7		
52	Dr. Schell								
53	Per Ole Brundt	Stavanger	Lystad	Lystad					
54	Per Ole Brundt								
55	Per Ole Brundt								
56	Per Ole Brundt								
57	Per Ole Brundt								
58	Per Ole Brundt								
59	Per Ole Brundt								
60	Per Ole Brundt	Stavanger	Lystad	Lystad					
61	Per Ole Brundt								
62	Per Ole Brundt								
63	Per Ole Brundt								
64	Per Ole Brundt								
65	Per Ole Brundt								
66	Per Ole Brundt								
67	Per Ole Brundt								
68	Per Ole Brundt								
69	Per Ole Brundt								
70	Per Ole Brundt								
71	Per Ole Brundt								
72	Per Ole Brundt								
73	Per Ole Brundt								
74	Per Ole Brundt								
75	Per Ole Brundt								

Fra Nilsebu, 1929 (Nb2/1929).

4.3 Periode 2 (1951-1965) Brukt egen primus. Takk for oss!

Hytteboktekstene som er skrevet på 1950- og 1960-tallet, altså det jeg har kalt for *periode 2*, skiller seg ikke vesentlig fra førkrigens tekster. Enkelte kontekstuelle endringer finnes, blant annet har STF i løpet av og umiddelbart etter krigen hatt et massivt medlemsoppsving. I 1950 er ca. 50 % av innbyggerne tilknyttet industrien (Skadberg 1974:77). Oljeeventyret i Stavanger er fortsatt ikke kommet i gang i denne perioden, selv om det så smått begynner å skje noe på slutten av 1960-tallet. I 1963 inviteres Hydro av fem franske selskaper til samarbeid om norsk sokkel.⁹⁴

Hva hytteboktekstene angår, er de også i denne perioden relativt korte. Besøksprotokollen har fortsatt en praktisk primærfunksjon i form av informasjon til og fra STF. En endring fra førkrigsperioden er at det er mange flere som informerer om at de for eksempel har benyttet seg av egen primus.

4.3.1 STF i perioden: Medlemstilstrømning etter krigen

Stavanger Turistforening fikk virke relativt uforstyrret i løpet av krigen (STF årbok 1987:102). Både medlemstall, turistrasfikk og økonomi økes og bedres i løpet av krigen, selv om hyttene er

⁹⁴ <http://www.statoil.com/no/About/History/Oilnorway40years/Pages/default.aspx>

nedslitte på grunn av pågang og manglende vedlikehold (ibid.). Nilsebu ble i 1955 både omfattende reparert og ombygget slik at kapasiteten på sengeplasser ble økt til 36 senger (STF årbok 1961:64). I 1961 ble Blåfjellenden, som ofte var overfylt, utvidet og ominnredet slik at den fikk 20 sengeplasser (ibid.). I 1961 disponerer STF 18 hytter (STF årbok 1961:64-65).

Medlemstallet i STF i 1940 er 1904 medlemmer⁹⁵. I 1945 er medlemsantallet økt til 5441 (Selvær 1973:93). I 1951, altså første år i periode 2 (1951-1965) er medlemstallet omtrent som rett etter krigen; 5596 medlemmer (STF årbok 1961:96). Selv om medlemsantallet altså er økt vesentlig fra periode 1, er mulighetene fortsatt til stede for at en kjenner til flere av de andre medlemmene, om enn ikke alle. Kan det hende at medlemstilstrømmingen til dels skyldes frigjøringen og at romantiseringen av friluftslivet til fjells i Norge får et oppsving? Det påpekes i 1955 at det grunnet økt arbeidspress ikke lenger er mulig å ha sekretær og inspektør kun i bistilling (STF årbok 1987:103). I 1952 prøves det for første gang ut selvbetjening på to av hyttene; mat som kan kjøpes mot (selvbetjent) betaling på hytten (STF årbok 1961:96; STF årbok 1987:35). Dette tilbudet utvides i de følgende årene (STF årbok 1961:97-98).

4.3.2 Regnskapsprotokollene

På samme måte som i periode 1 er disse bøkene i 1950- og 1960-årene i utgangspunktet også besøksprotokoller med informasjon om navn, stilling og medlemskap, samt anmerkninger til og fra STF om betaling og praktisk informasjon. En forskjell fra periode 1 er at det i selve bøkene er en kolonne som heter "*Anm. om ruter, hytter m. m.*". Det kan tyde på at det åpnes mer opp fra STF for at det er OK å skrive noe fritekst ut over de obligatoriske opplysningene, selv om kolonneteksten primært gir inntrykk av å ha sin funksjon i å gi beskjed til STF dersom noe er galt eller bør forbedres. Dette brukes de til, også. Innledningsvis i to av bøkene (Bf2 og Bf3) står det tydelig at bøkene må ha pen behandling fordi det er regnskapsbøker, og at dersom en føler trang til å rable, kan en bruke "*(...) dine egne papirer*" (Bf2/1951). Enkelte beskjeder, særlig de av praktisk art, er trolig mest rettet mot STF og tilsyn: "*Dagsbesøk*" (Nb3/1952) og "*Dårlig vardet mellom Førre og Øykjalie*" (Bf3/1958).

⁹⁵ Medlemstall i 1941: 2283. Medlemstall i 1942: 3617. Medlemstall i 1944: 4772. (Selvær 1973:93; STF årbok 1961:88-92).

Hytteprotokollene fra periode 2:

Fra venstre Blåfjell/Bf2, Blåfjell/Bf3, Nilsebu/Nb3 og Nilsebu/Nb4

4.3.3 Tematikk

Været er på samme måte som i den første perioden i mitt kildemateriale, det mest omtalte temaet i bøkene på 1950- og 1960-tallet: "Bare regn" (Nb3/1952). "Regn, blest og vrikket ankel" (Bf2/1954) vitner om uflaks både med været og ankelen. I tillegg til å kommentere været, takker mange gjester for seg: "Starter i strålende sol. Takk for oss!" (Nb3/1955). Noen gjør begge deler i form av et dikt: "Ute var det kaldt og vått, men inne både varmt og godt. Takk for oss!" (Nb3/1956).

Sammen 1956										
Nr.	Navn	Yrke	Hjemsted	Siste opholdssted	Bestemmellessted	Medlem av hvilken turistforening	Når ankommet	Når avreist	Betalt løstj Kr.	Anm. om ruter, hytter m. m.
2d	Egil Arne Wass	Elektro-Montør	Stavanger	Lysebotn	Stavanger	S.T.F.	26/7	27/7	4.-	Har ligget i felt, men ble lite våte. Måtte ty til hytta. Dørtig med fisk. Takk for oss.
02	Ella Engelsen	Libbykunst	Stavanger	"	"	S.T.F.	26/7	27/7	4.-	
3	Harriet Rasmussen	Bokforfatter	Blåfjell	Blåfjell	Blåfjell	"	28/7	29/7	3.50	At bene i seng på turisthytta (Bentzen i Blåfjell hytta)
4	Agnes Lathem	Coast. recm.	Sola	Viglesdal	Hjerdal	S.T.F.	27/7	29/7	6.-	
5	Jon G. Torsheim	Bonde	Jølter	"	Jølter	Lag	"	"	6.-	Ute var det kaldt og vått, men inne både varmt og godt. Takk for oss!
6	Sven Torsheim	Bonde	Hjerdal	"	Hjerdal	"	"	"	6.-	
7	Mildrid Åsv	Stud. med.	Eidsvoll	Viglesdal	Nilsebu	"	28/7	30/7	7.-	Ute var det kaldt og vått, men inne både varmt og godt. Takk for oss!
8	Olav Nohr	Siv. ing.	Larvik	"	"	"	"	"	7.-	
9	Olav N. Døylesten	Elvop.	Hirna	Undeleunt	Lysebotn	S.T.F.	27/7	29/2	8.-	8.- 2
10	Hans Døylesten	Student	"	"	"	"	"	"	8.-	
11	Anne Haldeland	Sjefpörs	Haldeland	Samnelli	"	"	28/7	29/7	5.-	5.- 1
12	Jon Jostad	arb	Haldal	Ramdeia	Ramdeia	"	"	"	5.-	
13	Hilf Strickelien	Telemor	Egersund	Braava	Braava	"	"	"	5.-	5.- 1
14	Sanna Haldeland	arb	Haldal	Ramdeia	Ramdeia	"	"	"	5.-	
15	Hans Grøvdal	kontormann	Stavanger	Viglesdalen	Blåfjell	S.T.F.	28/7	30/7	7.-	7.- 2
16	Per K. Grøvdal	skolelærer	"	"	"	"	"	"	7.-	
17	Anders G. G. G. G.	gymnaslær	"	"	"	"	29/7	30/7	2.50	2.50 1
18	Jon Peter	skolelær	"	"	"	"	"	"	2.50	
19	Jan Olav G. G.	Student	"	"	"	"	"	"	2.50	2.50 1
20	Anne Jon G. G.	skolelær	"	"	"	"	"	"	2.50	
21	Anders G. G.	"	Sola	Lysebotn	Grøvdalen	"	"	"	5.-	5.- 1
22	Ingvald G. G.	"	"	"	"	"	"	"	5.-	
23	Olav G. G.	"	"	"	"	"	"	"	5.-	5.- 1
24	Karen G. G.	"	"	"	"	"	"	"	5.-	
25	Ted G. G.	"	"	"	"	S.T.F.	"	"	3.50	3.50 1

Fra Nilsebu 1956. Nb3/1956.

Flere gjester takker for seg helt enkelt; *"Takk for oss!"* (Bf2/1955). Noen ganger med variasjon, som her: *"Takk for oppholdet."* (Nb4/1964). Avslutningsloci *"Å takke for seg"* ble også gjort en del allerede i periode 1, men tendensen er noe økt i periode 2. Dette kan tyde på at etter hvert som STF's medlemmer finner glede i fjellturer og opphold ved turisthyttene, så begynner de også å forstå omfanget av innsatsen som fra STF's side er lagt ned i form av tilrettelegging av ruter og bygging av hytter.

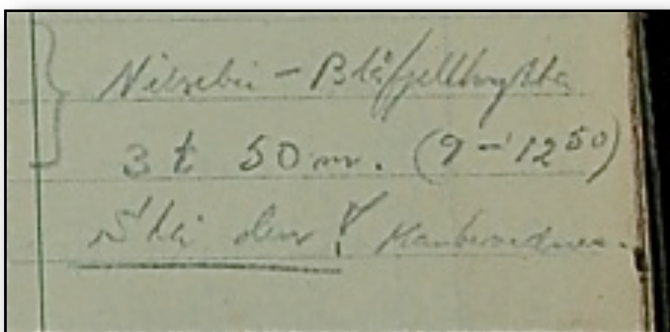
Andre elementer som i denne perioden omtales oftere, er selve hytten, samt takk: *"Tusen takk for meg. Hyggelig vertskap. Bra sted!"* (Nb3/1954). *"Veldig ren og pen hytte!!! Takk for meg"* (Nb4/1962); *"Førsteklasses vertskap. God mat og koselig hytte"* (Nb3/1956), *"Fin hytte!"* (Nb3/1957). På Nilsebu i 1964 gis følgende stemningsrapport: *"Fine tur, fine hytta på fine plass, gode mat, Gilde folk og endå meir gode mat og,- gode verutsikter."* (Nb4/1964).

Dersom en tar i betrakning at tiden bruk til de ulike hyttene i løpet av periode 1 og inn i periode 2 er "etablerte sannheter", er det fristende å tenke på at det særlig i periode 2 er konkurranseinstinktet som er hovedmotivasjonen for å skrive noe om tidsbruken. Som vi ser i bildeeksemplet under har en person notert ned tiden, og lagt til med lite skjult stolthet:

"Nilsebu - Blåfjellhytta

3 t 50 m. (9-1250)

Slå den! [uleselig]"

Detalj fra Blåfjell. Bf2/1957.

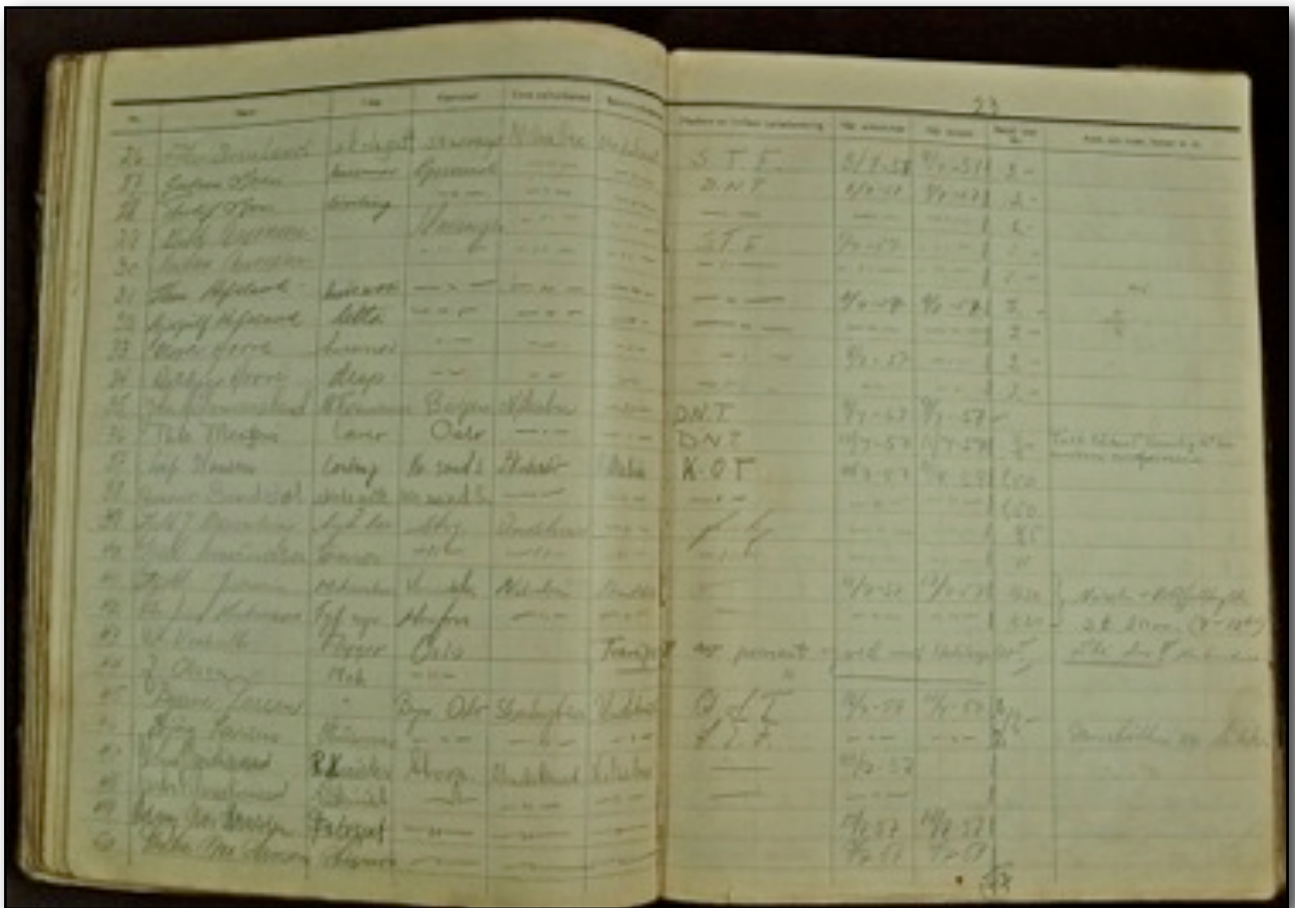
No.	Navn	Sted	Maritim	Dato	Oppholdstid	Merke til videre utforsking	Hj. utvalgt	Hj. utvalgt	Rest til	Andre merke, forkl. m.m.
26	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	6/1-57	7/1-57	1	
27	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	D.N.T.	1/1-57	2/1-57	1	
28	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	7/1-57	8/1-57	1	
29	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	9/1-57	10/1-57	1	
30	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	11/1-57	12/1-57	1	
31	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	13/1-57	14/1-57	1	
32	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	15/1-57	16/1-57	1	
33	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	17/1-57	18/1-57	1	
34	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	19/1-57	20/1-57	1	
35	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	21/1-57	22/1-57	1	
36	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	23/1-57	24/1-57	1	
37	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	25/1-57	26/1-57	1	
38	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	27/1-57	28/1-57	1	
39	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	29/1-57	30/1-57	1	
40	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	31/1-57	1/2-58	1	
41	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	2/2-58	3/2-58	1	
42	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	4/2-58	5/2-58	1	
43	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	6/2-58	7/2-58	1	
44	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	8/2-58	9/2-58	1	
45	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	10/2-58	11/2-58	1	
46	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	12/2-58	13/2-58	1	
47	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	14/2-58	15/2-58	1	
48	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	16/2-58	17/2-58	1	
49	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	18/2-58	19/2-58	1	
50	Tom Brundland	skolegt	strømy	Nidaros	1957	STF	20/2-58	21/2-58	1	

Fra Blåfjell 1957. Bf2/1957.

Protokollen nyttes også til å informere STF om hva som eventuelt ikke var så bra: "Dårlige senger på lemmen, men ellers var alt i skjønneste orden!" (Bf3/1963) og "Det mangler sangbøker for allsangshygge!" (Nb3/1954)

Periode 2 inneholder mye praktisk og kortfattet informasjon. Flere steder skriver gjestene ganske enkelt "Dagsbesøk" (Nb3/1952 og Nb4/1963).⁹⁶ Gjestene informerer også om teltovernattinger og

⁹⁶ Her nevnt med to eksempler av mange flere.

Fra Blåfjell. Bf2/1957.

primusbruk, med grunnlag i at de ikke forbruker av hyttens fasiliteter og brensel: "Sov i telt" (Nb4/1963); "Brukt egen primus" (Bf2/1951). STF på sin side informerer om "Klargjøring av hyttene" (Nb4/1960) og "Inspeksjon" (Bf2/1956). Rengjøring er et mye omtalt tema: "Vasket kjøkken!" (Nb4/1965), "Selv efter voldsom skuring er gulvet umuligt at få rent!" (Bf3/1961) og "Vasket gulver og stelt i hyllene. Kockt opp håndklær." (Bf3/1962).

Hovedinntrykket av tekstene på 1950- og 1960-tallet samlet i forhold til tekstene i periode 1, er at bøkernes primærfunksjon ser ut til å ha blitt benyttet i større grad. Det vil si at det er mer kort, nøktern og praktisk informasjon til STF om forhold som har med betaling og dagsbesøk å gjøre. Dette kan skyldes at det faktisk fantes en rapportbog eller hyttebok parallelt med registreringsprotokollene. Ut over det er det en tendens til at flere sier TAKK, også på de hyttene som ikke har betjening. Selv om langt de fleste skriver om praktiske forhold i kommentarefeltet, slik en var ment å gjøre, synes det mer akseptert å skrive også andre tekster i dette feltet.

nr	navn	stilling	foretak	foretakstype	foretaksnavn	STF	STF år	STF måned	STF uke	STF dag
11	Olav Kværne	Kontrollør	Stavanger	Lipete	Nilabu	STF	12/78	12/78	12/78	12/78
50	Paul Skarvågen	Lipete	Stavanger	Blåfjell	Lipete	---	12/78	12/78	12/78	12/78
53	Wesley Mørland	---	---	---	---	STF	12/78	12/78	12/78	12/78
54	Wesley Mørland	---	---	---	---	---	---	---	---	---
55	Kari Gjerdem	Antagning	Fan	Emoval	---	---	12/78	12/78	12/78	12/78
56	Sven Skjeldal	Marknads	Lipete	Lipete	Blåfjell	STF	12/78	12/78	12/78	12/78
57	Olav A. Foss	Administratør	Stavanger	Lipete	Blåfjell	STF	12/78	12/78	12/78	12/78
58	Johannes Tjønn	Spesialist	Oslo	Lipete	Lipete	---	12/78	12/78	12/78	12/78
59	Kari Skjeldal	---	---	---	---	N.T.V.	12/78	12/78	12/78	12/78
60	Sven Dag	Marknads	Lipete	Emoval	---	---	---	---	---	---
61	Wesley Mørland	---	---	---	---	---	---	---	---	---
62	Liv Berg	---	---	---	---	---	---	---	---	---
63	Bay Wam Dag	---	---	---	---	---	---	---	---	---
64	Olav Berg	---	---	---	---	---	---	---	---	---
65	Kari Skjeldal	Sjef	Stavanger	Lipete	Blåfjell	STF	12/78	12/78	12/78	12/78
66	Ingvald Johansen	Lipete	---	---	---	---	---	---	---	---
67	Wesley Mørland	Sjef	Stavanger	Blåfjell	Lipete	STF	12/78	12/78	12/78	12/78
68	Wesley Mørland	Skid	Stavanger	---	---	---	---	---	---	---
69	Wesley Mørland	Lipete	Stavanger	Blåfjell	---	STF	---	---	---	---
70	Olav Skjeldal	---	---	---	---	---	---	---	---	---
71	Wesley Mørland	Lipete	---	---	---	---	12/78	12/78	12/78	12/78
72	Sven Skjeldal	Lipete	Nilabu	Lipete	Blåfjell	---	12/78	12/78	12/78	12/78
73	Sven Skjeldal	Lipete	Stavanger	Stavanger	Lipete	---	12/78	12/78	12/78	12/78
74	Wesley Mørland	Lipete	Oslo	---	---	---	---	---	---	---
75	Sven Skjeldal	Lipete	---	---	---	---	---	---	---	---

Blåfjell. Bf3/1964.

4.4 Periode 3 (1986-2010): Hvor er de andre? Skriv mer i hytteboka!

Den tredje og siste perioden i mitt kildemateriale skiller seg ut ved at bøkene her har sin primærfunksjon å være til "fri tekst". Dette fører ofte til vesentlig lengre og mer detaljerte tekster. Kontekstuelle har Stavanger fra 1960-årene etablert seg som Norges oljehovedstad. Folk generelt har mer ferie og fritid i periode 3 enn i periode 1 og 2⁹⁷.

4.4.1 STF i periode 3: Fortsatt høyt utdanningsnivå

I tiden mellom periode 2 og 3 begynner en ny epoke i Stavanger Turistforening, mye grunnet Sira Kvina og Ulla-Førre-utbyggingen (STF årbok 1987:35). Rutenettet omlegges og ny byggeteknologi introduseres (ibid.). *Eidavatn* selvbetjeningshytte oppføres i 1976 som erstatning for *Blåfjellhytten*⁹⁸ (STF årbok 1987:106). Alle hytter etter 1970 bygges med hems med tanke på høysesongene (ibid:37), og fra 1980 ble det bygget sikringsbuer i tilknytning til flere av hyttene (ibid:40).

⁹⁷ Jf. ferieloven av 1988; Ferieloven. (2011-11-07). I Store norske leksikon. Hentet fra <http://snl.no/ferieloven>

⁹⁸ (Ulla-Førre-utbyggingen)

Stavanger Turistforening har ved 100-årsjubileet i 1987 økt til 8869 medlemmer. STF gir i forbindelse med jubileet sine medlemmer en jubileumsgave i form av nytt hytte- og rutenett i Frafjordheiene. Hyttene *Børsteinen* og *Langavatn* føres opp, og STF har nå totalt 25 hytter (STF årbok 1987:41). Med andre ord er STF også ved inngangen til periode 3 fortsatt opptatt av å varde nye ruter og å legge til rette for og å bygge nye hytter til glede for befolkningen. I år 2000 har DNT 188 900 medlemmer, og den totale medlemsmassen er yngre enn på mange år, blant annet på grunn av aktiv satsing på fjellsport og ungdom⁹⁹.

Allerede ved stiftelsen av STF bar organisasjonen preg av et høyt utdanningsnivå blant medlemmene. På tross av forsøk fra STFs side på å gjøre organisasjonen mer folkelig, har STF stadig et noe eksklusivt idet periode 3 begynner på midten av 1980-tallet. I 2003, altså godt ut i perioden, viser DNTs medlemsundersøkelse¹⁰⁰ at 63 % av medlemmene har universitets- eller høyskoleutdannelse, noe som er over gjennomsnittet i befolkningen generelt. Mellomledere, funksjonærer og faglærte er overrepresenterte,¹⁰¹ og så mange som 41 % av medlemmene disponerer egen hytte. Denne undersøkelsen viser også at medlemmene leser mye, har stor tro på fellesskapet og vern av svake grupper, samt at de har en nøktern forbruksprofil. Flere av funnene i denne undersøkelsen kan tyde på at STF og DNT fortsatt har et "eksklusivt" preg, selv om foreningene har tilstrebet å *være for de fleste*; noe årsrapporten for 2003 synliggjør:

*"DNT sentralt og medlemsforeningene skal bidra til at flest mulig driver et enkelt, aktivt, allsidig og miljøvennlig friluftsliv, blant annet ved å stimulere til størst mulig aktivitet i medlemsforeningene. Hovedtyngden av vår virksomhet foregår fortsatt i fjellet, men med sikte på å aktivisere folk i deres nærmiljø, retter vi økt oppmerksomhet mot turer og aktiviteter i skogen og ved kysten."*¹⁰²

Også årsrapporten fra 2009, altså mot slutten av periode 3, presiserer at DNT i de neste årene (2009-2012) skal arbeide for å få *flest mulig ut på tur*.¹⁰³

⁹⁹ http://www.turistforeningen.no/index.php?fo_id=990 (Årsmelding 2000:1).

¹⁰⁰ http://www.turistforeningen.no/index.php?fo_id=127

¹⁰¹ Etter 1979 føres det ikke lenger opp yrke i hytteprotokollene på hyttene (STF årbok 1987:83).

¹⁰² http://www.turistforeningen.no/index.php?fo_id=990 (Årsmelding 2003:6).

¹⁰³ ¹⁰³ http://www.turistforeningen.no/index.php?fo_id=990 (Årsmelding 2009:4).

4.4.2 Fra regnskapsprotokoll til hyttebok

Bøkene i periode 3 er produsert med så godt som blanke ark. Tre av fire har teksten "Hyttebok" preget eller skrevet inn på forsiden. Bøkene i denne perioden ser ut som det vi nå vil betegne som "vanlige" hyttebøker. Bøkens funksjon er primært å være "hilsningsbøker" hvor gjestene kan skrive vesentlig mer enn det som har med registrering og betaling å gjøre. Her er ikke ferdiglagede felt til innskriving av navn, til/fra og så videre. Til dette finnes egne protokoller/bøker¹⁰⁴. Tekstene i hyttebøkene i periode 3 er gjerne lengre enn det tekstene er i bøkene fra de to første periodene. Årbøkene i DNT og STF har siden starten inneholdt flere detaljerte reiseskildringer fra ulike turer og hytter. Kan den relativt økte tekstmengden i periode 3 ha sammenheng med at formatet er større? Det er mer plass i hyttebøkene i periode 3 sammenlignet med bøkene i periode 1 og 2. I motsetning til i protokollene, er det ikke *påkrevd* å skrive hilsener i hyttebøkene. Enkelte steder etterlyses det imidlertid både fra tilsyn og gjester at flere legger igjen noen ord i hyttebøkene. Dette kan tyde på at det etter hvert nærmest er forventet å skrive i hytteboken. Ikke bare i form av praktiske beskjeder, som i høyeste grad fortsatt gjøres, men også i form av den underholdningsfunksjonen som synes å ha etablert seg i hytteboktekstene i løpet av denne siste perioden.

Hyttebøkene fra periode 3. Fra venstre: Eidavatn/Ev1, Storsteinen/Sts1, Eidavatn/Ev2 og Hovatn/Hv1.

Som i de to foregående periodene, skriver både gjester og tilsyn i hyttebøkene. Også i periode 3 finnes mange tekster med praktisk informasjon til og fra både gjester og STF. I mitt materiale er det

¹⁰⁴ Dagens (2011) regnskapsprotokoller tilhørende STF's turisthytter inneholder følgende kolonner:

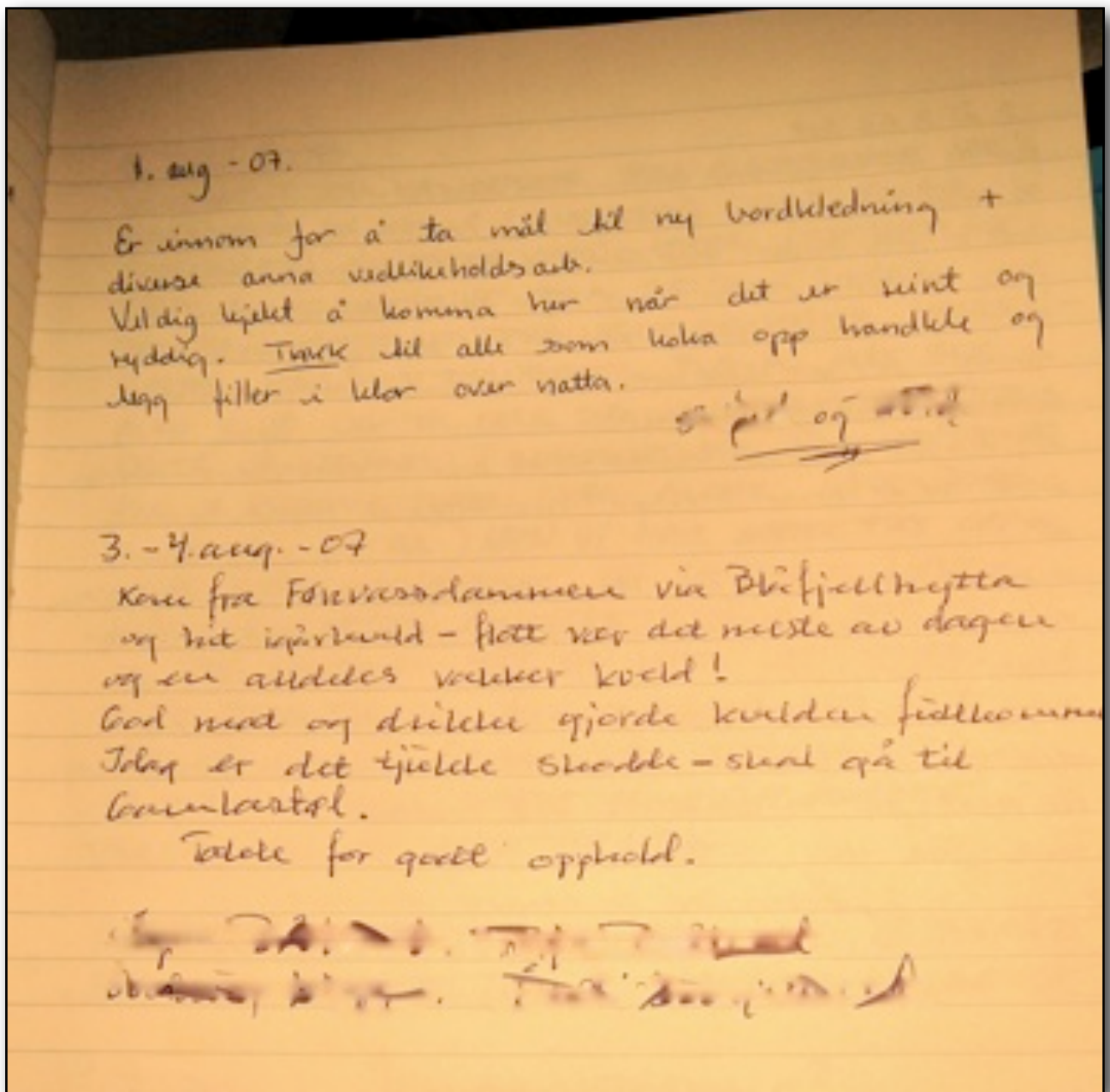
Besøksnr., navn, medlemsnr. Medlem av hvilken turistforening, hjemsted, siste oppholdssted, neste oppholdssted, ankomstdato, avreisedato, antall overnattinger, betalt kost/losji totalt. Kolonnen *stilling/yrke* er ikke lenger å finne.

Her er også en tilsvarende oppfordring som også fantes allerede i 1911:

Vennligst vis nøyaktighet ved utfylling - Boken gjelder som overnattings- og regnskapsdokument. - For kommentarer om hytter, ruter, m.m., bruk hytteboka eller utlagt erfaringsblankett.

Det meste av teksten er for øvrig også oversatt til engelsk. For det som omhandler å fylle ut boken fordi det er en regnskapsbok og henvisning til hyttebok for andre nedtegnelser, står følgende: *Please fill in all columns.*

særlig tilsynet på Eidavatn som regelmessig skriver i hytteboken : "Er oppe ein tur for å sjå over hytta. Ordna sengebotnar og lagt på reine sengkler. Nydeleg ver! S og T" (Ev2/2004). Som et PS

Fra Eidavatn. Tilsynet har skrevet 1. august, og gjester har skrevet 3. - 4. august. Ev1/2007.

etter en oppsummering av turen har noen gjester skrevet et par ekstra linjer til STF via tilsyn: "Til tilsyn: Oppdaget nå da vi skulle dra at vinduet på et av de første soverommene har slått seg, og er umulig å lukke. Det må kanskje byttes ut. A." (Sts1/2006).

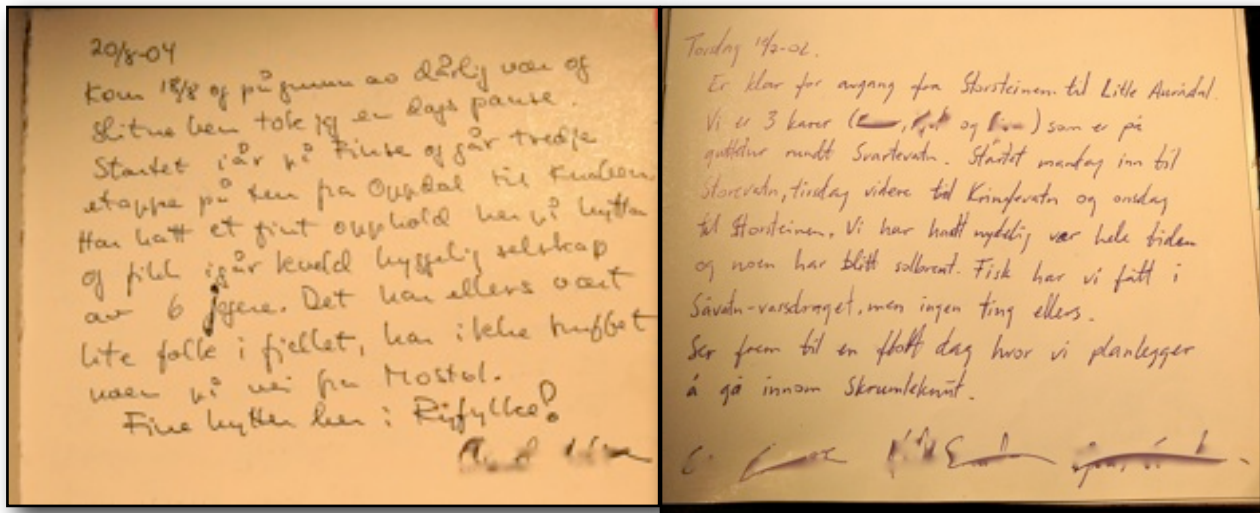

Foto: Sedvanlige tekster fra periode 3. Fra Storsteinen (Sts1/2002 og Hovatn (Hv1/2004)

4.4.3 Tematikk: Turvær, værfast og jaktvær

Hyttebøkene i periode 3 inneholder, på samme måte som bøkene i periode 1 og 2, flere tema som gjentas. Et gjentakende tema også i denne perioden er betraktninger om været, både av det en vil kalle dårlig og det en vil kalle bra vær: "Søndag 24/7-05. Fin tur fra Haukeliseter via Stranddalen i strålende vær (for det meste). Lysebotn blir siste stopp før ferien er over. B&J (Sts1/2005). En lignende hilsen finner vi i 2004: "Eidavatn 290704. Kom frå Storsteinen, gikk over Storsteinhei i sol og flott utsikt. Har hatt flott tur, går videre til Melandsgrønahei i morrå. S&RB, Finnøy. (Ev2/2004).

I tillegg til været omhandler flere tekster mer eller mindre nyanserte beskrivelser av hvordan turen har vært, og hvor ferden går etter oppholdet på hytten:

"26 - 27 august -94. Etter en strabasiøs, men fin tur fra Storvassdammen ankom vi 7 stk. fredag kveld våte som noen kråker. Ei stor og god hytte å komme inn til, og vi fikk fort varmen i oss. Idag lørdag våkna vi til fin sol, og er ved godt mot!! Skal nå gå til Melands Grønahei. Takk for oss! IS, RL, OH, SD, OM, KM, BH." (Ev1/1994).

Været som gjentakende tema synes i perioden akseptert som det retorikken kaller en *fast locus* (Kjeldsen 2006:166).

En annen underkategori av været som *loci*, kommer frem de ganger gjestene blir værfaste på hyttene. Da er været et direkte hinder for gjestene til å gå videre eller dra hjem. Om det ikke så langt i periode 1 og 2 er hyppig nevnt, er det verdt en bemerkning. I periode 3 synes det utbredt å skrive over flere dager dersom en blir sittende værfast. Dette blir til dels grundig redegjort for i enkelte av hytteboktekstene i denne perioden: "... *Meningen var én overnatting, men vi ble værfaste. ...*" (Hv1/2007a) og "*Verfast på Hovatn*"¹⁰⁵ (Hv1/2007b). Været kan med dette følgelig plasseres i enda en annen underkategori i denne perioden.

En interessant observasjon i periode 3, er hvordan jaktværet i en typisk jakthytte både har betydning og preger hytteboken. Eks. på forskjeller mellom hyttene; sjangervariasjoner. Været som tema gjentas også der tekstene i stor grad handler om jakt. I tekstene om jakt har været imidlertid en til dels annen betydning enn været som tema når gjestene "bare" er på tur. Det synes i den forbindelse naturlig å se på været i forbindelse med jaktrelaterte hytteboktekster som en egen underkategori av de etter hvert godt etablerte *loci* som været som hytteboktekst er¹⁰⁶. Vindretningen må sies å være en del av været, og vindretningen er av vesentlig betydning for de ulike jaktlagene, og omtales særlig i *Hovatn*-hyttas tekster. *Hovatn* er en hytte som om høsten er mye brukt av jegere:

"16/-17/9 Reinsdyrjakt

*Kom inn her til Hovatn via Blåsjø,
for å jakte rein. Været har ikke vært
det beste. For mye skodd. Såg ikke noe
i går. Men jaktlaget i frå Sand hadde
sett en liten flokk på 7 stk. i område
Skytterbenken, så vi går ut med godt
mot i dag. Været er bedre i dag, ikke
noe skodd. Så idag tar vi turen
sørover, i håp om å treffe noe rein.*

Vi takker for et fint opphold her på Hovatn. Hilsen A.E./S.E. " (Hv1/2000).

¹⁰⁵ Overskrift; resten av teksten går over to sider.

¹⁰⁶ Jf. periodene 1 og 2; Kjeldsen (2006)

I tillegg til å beskrive jakt og vær, takker jegerne for oppholdet. I Hovatn-boken er det mangfoldige tekster som tydeliggjør at jakt har vært målet med turen:

*"13. september - 18.09.2001 Reinsdyrjakt periode V
Ankom over Blåsjø til Sanddokka. Fra Signalen i øst til
Dekkan i vest og Bergedalen i nord - ingen reinsdyr.
Vi har hørt skudd fra øst og jaktradioen forteller om
bukker og kalver og simler som er skutt.
Det har blåst gjennomgående N-NØ så noen streifdyr
synes å ha gått gjennom terrenget fra fredningssonen
uten at vi har sett dem, men vi har sett ferske spor.
Resten av dyrene rapporteres å stå ved henholdsvis
Vatnedalsdammen, Lysådalen og Sjedde. Vi reiser hjem
samme vei som vi kom.
Som ifjor ble oppholdet avsluttet med en "doft av ren" -
Joikakaker m/sopp og appelsinmarmelade.
Takk for oss.
THH."*

(Hv1/2001)

Her kan det være fruktbart å påpeke at det finnes forskjeller mellom hytteboktekstene som kan spores tilbake til ulikheter mellom gjestene, og hva de primært benytter hytten til.

4.4.4 Dikt og ordspill

Allerede i de to første periodene finnes det dikt og ordspill i tekstene. I periode 3 øker imidlertid dette i omfang. Enkelte tekster har sin opprinnelse i allerede eksisterende tekster, kjent fra andre medier. Et eksempel er eventyr; i 1987 har tre gjester brukt to hele sider og skrevet et eventyr som heter "*Pannekakemix*" (overskrift). Lokale navn som *Melands-Grønahei* og *Øvredalen*, benyttes, det er beskrivelser av området; snøfonna, løypa og fjellveggen, og dyr som rype og fjellgeit er nevnt. Ved signaturene under eventyret har de i en parentes skrevet "*(fritt etter Asbjørnsen & Moe)*". (Ev1/1987). De fleste dikt og ordspill er i hytteboktekstene imidlertid tilsynelatende "fri"

diktning med base i opplevelser og tanker inspirert fra konteksten rundt. Eksempelvis har hyttas tilsyn på *Storsteinen* i påsken 2000 benyttet seg av hytteboken og skrevet et dikt:

*"Stian sitter og vipper på krakken
Nyter fersken på box til han detter i bakken
ferskenen spruter som den regel gjør
tragisk på gulvet ligger Stian og dør
"Hjelp meg Karen ... ring AMK"
men den gleden skal ikke Stian få
Ondt smiler Karen når hun pakker Stian vekk
inn på matlageret i en stor boss sekk
Der skal han ligge til neste år
utgått på dato uten hår.*

God Påske alle turister. Koz dere og ta gleder på forskudd for de går ut på dato." (Sts1/2000).

De tekster som inneholder betraktninger om været og turen, er i flertall og kan i så måte betraktes som *kvantitetsloci*. Det de fleste gjør er bra og akseptert, og i så måte kan disse tekstene regnes som *aptum*; det som er passende. Samtidig finnes det flere unike unntakstekster; *kvalitetsloci*. Disse har sin virkning i å være noe uventet og originalt. Samtidig er det bare tekstinnholdet i seg selv som kan sies å være uventet, da dikt er en kjent sjanger i hyttebøkene allerede i periode 1 og 2. I dette ovennevnte tilfellet er det et dikt skrevet av tilsynet. Det i seg selv er ikke uventet; men det morbide i diktet kan oppleves som uventet; dog er det ingen tvil om at det er ironisk ment. Innholdet har fortsatt det en kan kalle kjente elementer i seg; *Fersken på boks* er for bevandrede fjellfolk en kjent innslag fra matlageret, også at hytten gjøres klar og at ting "pakkes vekk" for sesongene. Allerede i 1952, i periode 2, ble selvbetjening lansert på to av hyttene i STF's eie; mat som kan kjøpes mot (selvbetjent) betaling på hytten¹⁰⁷. For de fleste lesere i periode 3 er dette etter hvert kjente elementer i konteksten rundt. Magien i tekstene er hvordan dette kan formidles.

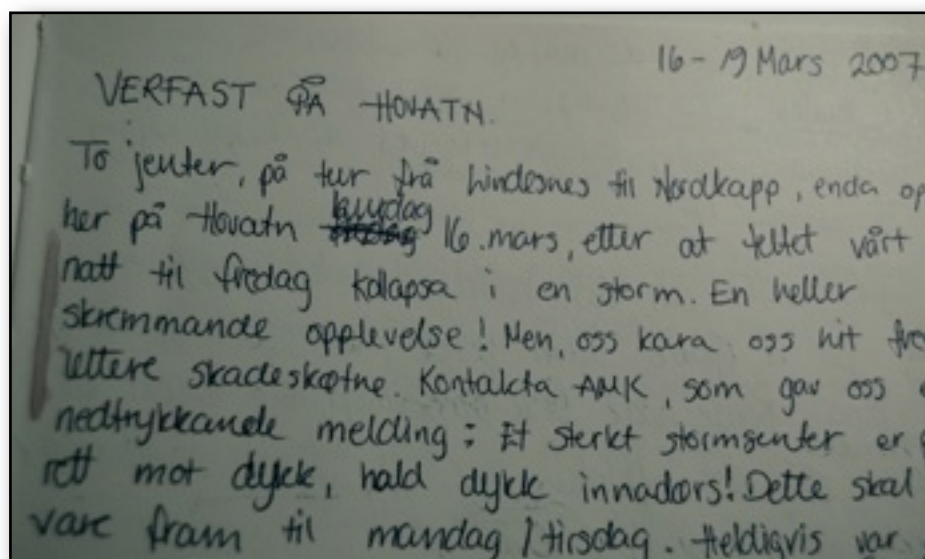
¹⁰⁷ STF årbok 1961:96; STF årbok 1987:35.

4.4.5 Overskrifter i hytteboktekstene

Det kanskje aller mest iøynefallende særtrekket med periode 3 er den økte bruken av overskrifter. Som i periode 1 og 2 finnes det også i periode 3 en del overskrifter som er rent informative med tanke på når tekstene er skrevet; "*Påskan 1998*" (Sts1/1998). Påfallende er imidlertid inntoget av andre sorter overskrifter: En tekst innledes for eksempel med dato og overskriften: "*The great Hjelmlandsheiene expedition 93*" (Ev1/1993). En annen tekst har overskriften "*Mission Impossible*" og deloverskrift "*Sommeren 2000*" (Hv1/2000). Enkelte av overskriftene i hytteboktekstene kan som tidligere nevnte *innledningsloci* og *captatio benevolentiae* være bevisste grep fra avsenders side for å få publikums oppmerksomhet.

På Eidavatn har en gjest signalisert temaet for sin tekst med følgende overskrift: "*Jeg, en vaskehjelp?*" (Hv2/2008). Det meste av den etterfølgende teksten er en grundig redegjørelse for hvordan hytten så ut ved ankomst, og hva vedkommende har utført av vasking og kosting. Det kan tyde på at forsøkene, særlig i periode 2, på å gjennom hytteboktekstene oppdra de besøkende til å gjøre rent etter seg, ikke har nådd helt frem hos alle.

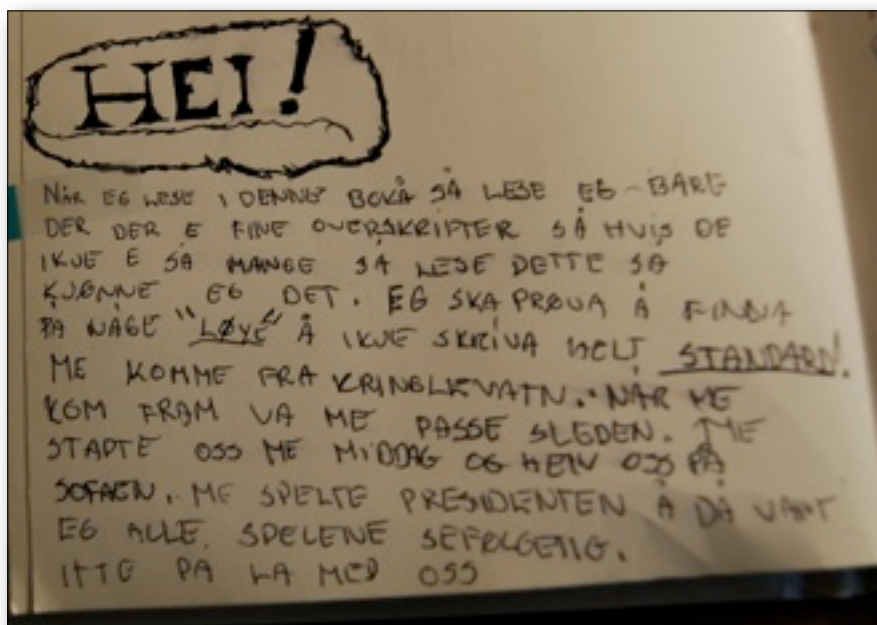
"*Norge på langs til fots*" (Hv1/2009) er en annen overskrift som umiddelbart forteller leseren hva teksten handler om. Som *innledningsloci* vil den kan hende interessere publikum nok til å også lese resten av teksten. Overskriften "*Verfast på Hovatn*" (Hv1/2007) er også en informativ, aktuell og spennende overskrift. Allerede i periode 1 (jf. Nb1/1926) skrev gjester om at de var værfaste, men ikke med informativ overskrift.

Fra Hovatn. Hv1/2007.

"Fjellferien -91" (Ev1/1991) må sies å være noe mer generell med tanke på å få en antydning og fengende hint om innholdet i "brødteksten" under. I neste eksempel utgjør ordet "**HEI!**" overskriften, og avsender er i den videre teksten meget klar på hvilke tekster hun tar seg bryet med å lese, samtidig som hun presiserer at hun selv også vil gjøre et forsøk på å skrive noe som for andre vil være spennende:

"HEI!" "Når eg lese i denne bokå så lese eg bare
der der e fine overskrifter så hvis de
ikke e så mange så lese dette så
kjenne eg det. Eg ska prøva å finna
på någe "løye" å ikke skriva heilt standard! (...)
(Sts1/2004).

Fra Storsteinen. Sts/2004.

Det latinske uttrykket *captatio benevolentiae* benyttes for å forklare hvordan en avsender innledningsvis søker oppmerksomheten fra publikum (*exordium*), i dette tilfellet gjøres det med et stort **HEI!** (Kjeldsen 2006:161). I tillegg benytter denne unge skribenten seg av *metatekst* ved å gjøre det klart at hun skal gjøre et forsøk på å skrive underholdende (jf. Heggli 2002:53). Hun er altså klar over at det finnes enkelte forventninger rundt det å skulle skrive underholdende og interessant. Særlig synlig er dette siden hun foretar bevisste valg som hun gir uttrykk for; om hvilke tekster hun selv velger å lese. Samtidig gir hun allerede innledningsvis uttrykk for forståelse dersom

ikke så mange ville lese hennes tekst; på grunn av det som for henne nok fremstår som en "ordinær" overskrift. Etter at hun har fanget leserens oppmerksomhet, fortsetter teksten som en realtvt ordinær hytteboktekst; skribenten er altså fullstendig klar over hva en slik tekst gjerne kan innebære, og følger dette.

4.4.6 Hvor er de andre?

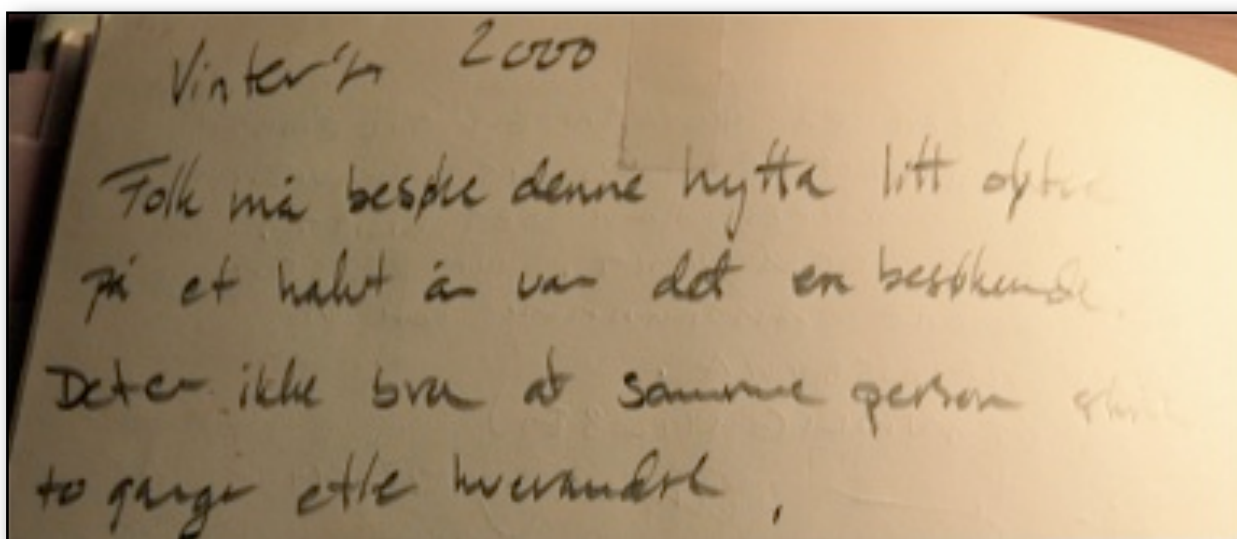
I tillegg til å etterlyse flere tekster, er etterlysning av flere gjester og folk på fjellet et tema som gjentas i tekstene i denne perioden. I de to forutgående periodene var det knapt noen som etterlyste flere gjester og tekster:

"(...) Men i dag, søndag, kom det heldigvis 3 folk fra Vassdalstjørn, så da ble vi litt glade etter 2 ½ dag uten å se folk (...)" (Sts1/2005).

"4-5 juni -96 Vi kom opp sent i går kveld etter en lang tur, med typisk norsk vær: regn, sol, vind ++++. Desverre så vi ingen reinsdyr - noe vi hadde håpet på!!! Hytta hadde vi helt for oss selv - noe vi synes er ganske utrolig! Det er jo tusenvis av studenter som er ferdig med eksamen - men hvor er alle hen? Vi er hvertfall her. Takk for oss. A, E og B" (Ev1/1996).

"Vinter'n 2000

Folk må besøke denne hytta litt oftere. På et halvt år var det en besøkende. Det er ikke bra at samme person skriver to ganger ette hverandre. (...)" (Hv1/2000).

Fra Hovatn. Hv1/2000.

"PS - Maten smakte nydelig med medbrakt kokosmelkpulver, chili og hvitløk. De kom ingen andre, og vi håper å treffe noen andre fjellvandrere i morgen. Har også gjort en innsats med vaskebøtta og kan garantere nyvaskede doer frem til Mostøl. TAKK FOR OSS! L & A." (Hv1/2008).

Ved å etterlyse flere besøkende og flere tekster i hytteboken, formidler gjesten at hytteboken og også hytteoppholdet ville bli bedre dersom flere skriver i den; altså med økt *kvantitet*. Kan hende er dette et signal om at selv om folk søker til fjells for å finne ro, stillhet og uberørt natur, ønsker de likevel å både møte og samhandle med andre mennesker for felles referanser. *Kvantitetslocus* søker i følge Kjeldsen (2006:167) å formidle at noe er bedre enn noe annet fordi det varer lengst eller skjer oftest; det mest alminnelige. Antitesen til *kvantitetslocus* er *kvalitetslocus*. I *kvalitetslocus* fremheves det unike og sjeldne, og verdien av det originale (Kjeldsen 2006:167). Å skrive i hytteboken kan dermed være en måte å få delt opplevelsen med andre på; kanskje særlig viktig når en ikke får fortalt om opplevelsene sine ansikt til ansikt.

4.5 Hytteboktekstene som sjanger

4.5.1 Særtrekk ved tekstene

En hytteboktekst i den første perioden som inneholder elementer jeg vil karakterisere som "typisk hytteboktekst", som altså svarer til (sjanger)forventningene¹⁰⁸, er fra Nilsebu i 1912:

"Et vidunderlig vejr den hele tid. Den 28/9 var vi paa Saurkleiv en tur den anbefales enhver turist. Herfra har man en overmaade vakker udsigt over hele fjellvidden ligetil Folgefonden".

(Nb1/1912)

Her beskrives været, og i tillegg kommer avsender med informasjon om dato og en konkret turanbefaling, en *loci communi* om de vakre omgivelsene i naturen, til nye gjester. En hilsen som også kan karakteriseres som typisk i perioden er denne: *"Regn og styggevejr i 2 dage. Gaat paa 5 1/2 time: Lysebu-Nilsebu. Rute: Stavanger-Sirnes-Ausdal-Haugen Kvinen-Fidjeland-Aadneram-Lysebu"* (Nb1/1915). Her nevnes både vær, rute og tid brukt på siste strekning. De noe kortere tekstene er meget utbredt i perioden: *"Start på Lysebu kl.2 og var paa Nilsebu kl. 7, kun 5*

¹⁰⁸ Jf. Foss (Kjeldsen 2006B:99)

timer" (Nb1/1915), "Overmåte gilde vertsfolk" (Nb2/1931), "Hytten i orden. Strålende solskind" (Bf1/1927) og "Hyggelige værtsfolk. Turen fra Lysebu paa 5 1/2 time i hagl- og regnvejr" (Nb1/1917). De korte tekstene kan delvis forklares av at den fysiske plassen til å skrive noe "ekstra" på, var relativt liten. Det kan også oppfattes som forsøk på å ikke være *for* "ulydig" i forhold til at det i utgangspunktet ikke var lov til å skrive mer enn de obligatoriske opplysningene, samtidig som et visst formidlingsbehov synes å være til stede.

Selv om STF med sine i dag nesten 23 000 medlemmer¹⁰⁹ ikke kjenner hverandre personlig, kan det finnes en følelse av at en gjør det likevel. Fordi *den retoriske situasjonen* ved det å være på en STF-hytte, gjentas, har gjestene etter hvert forventninger rundt denne. Den felles konteksten og de felles rammene rundt selve tur- og hytteopplevelsen kan oppleves som fellesskap og tilhørighet, og på den måten forsterke mulighetene for at forventet og ønsket respons, utføres.

Som i periode 1, er også tekstene i periode 2 relativt korte: "Pent sted, god mat. Takk for oss." (Nb4/1959). De mange praktiske opplysninger kan tyde på en viss nøkternhet i forhold til ressursbruk: "Brukt egen primus" (Bf2/1951). Også i denne perioden er det flere som bidrar til at hyttene vedlikeholdes: "Har arbeidet her etpar dager. Meget hyggelig vertskap. God mat!" (Nb4/1959). "Hyggelig opphold. Takk for oss!" (Nb4/1959), "Fin, fin hytte. Rent og pent" (Bf3/1959) og "9 ½ time fra Nilsebu over Lusaheio med flott utsikt og fint vær. Vertinnen på Nilsebu strålende kjekk" (Bf2/1954) er eksempler på det jeg vil karakterisere som typiske hytteboktekster for denne perioden. I tekstene skrytes det av hytte og vertskap. Å takke for oppholdet blir enda mer vanlig enn i periode 1. Dette gjøres også ved ubetjente hytter. Hvordan naturen og været har vist seg, formidles videre til neste besøkende. En utvikling fra periode 1 synes å være en større aksept for, og til og med forventning om, at det skrives tekst i kommentarfeltet, og med det at flere faktisk skriver noe her.

I periode 3 tar flere seg tid og plass til å skrive en mer eller mindre komplett "oppsummering" av turen og stemningen. Her nevnes gjerne både vær, hvem som er med, stemning, hvor en har vært og hvor en skal videre. Videre er kommentarer om hytten og det å takke for seg, utbredt. Helt komplett blir teksten om turen imidlertid ikke, da tekster i følge Eiliv Vinje (1995:30) allerede fra forfatters/

¹⁰⁹ Pr. 1. januar 2010 er det 22 894 medlemmer i STF (DNT årsrapport 2010:13). http://www.turistforeningen.no/files/DNT/Aarsmeldninger/DNT_aarsrapport_2010.pdf

avsenders side er en tolkning. Vinje (ibid.) understreker også at avsender skaper teksten, men ikke språket, og at han/hun dermed skriver ut fra mer eller mindre gitte språklige konvensjoner.

"24/7-86 Fellesferie uten Fellesregn! Underet har skjedd: det regner ikke! Tvert imot: Rundt oss hviler en skyfri himmel. Varmen siger inn fra Sola(en) og nattefrosten (temp'en sa -1C (hm?!)) må gi slipp. Vi kom fra Melands Grønahei. Og går til Storsteinen. Hilsen G og K" (Ev1/1986).

"27/8 Ankom hytta i går ettermiddag etter en fin tur fra Krossvatn. Været vekslet fra sol til snø. I dag går turen videre til Storestein og været ser bra ut. Takk for oss. JS og S, L og E" (Hv1/1998).

"Javel, Nå går påsken mot slutten og det regner og blåser. Men men. Greit er det likevel. Takk for oss. Hilsen GS/RB" (Sts1/1997)

Disse eksemplene synliggjør at periode 3 inneholder tekster som ligger tett opp til tekster i både periode 1 og periode 2, hva tema angår. Dette kan tyde på at hytteboktekstene har holdt seg stabile over lang tid.

4.5.2 Sammenfatning av periodene

Innholdet i de to første periodene (1911-1938 og 1951-1965) preges hovedsakelig av korte tekster, med enkelte unntak. Til en viss grad oppfordres det etter hvert i den første perioden til dialog mellom STF, vertskap og gjester, ved at kommentarfeltet utvides. I den tredje perioden (1986-2010) har tekstene fått mer plass, og det finnes en egen hyttebok som supplement til og parallelt med regnskapsboken, dog med en annen funksjon.

Hytteboktekstene, som står i tillegg til de opplysningene en er påkrevd å skrive inn, er gjennomgående uten noen innledning, hoveddel og avslutning. Enkelte tekster inneholder avslutningsloci som *Takk for oss*. De fleste har signert med navn. Hytteboktekstene i periode 3 inneholder så godt som alltid dato¹¹⁰, og ofte stedsnavn, går rett på sak, og har vanligvis en signatur.

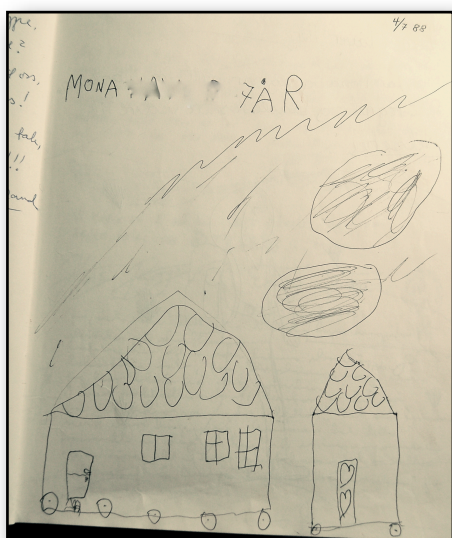
Hyttebøkene i mitt kildemateriale består av en stor andel enkelttekster, og svært mange av disse er relativt uforandret i forhold til tema gjennom de siste hundre år. Været er et tema som vedvarer. Fra periode 1: *"Går herfra i ösende regn, til opklaring ser vi intet tegn"* (Nb2/1932), via periode 2: *"Fremdeles tåke, dessverre!"* (Bf2/1954) til periode 3: *"Påsken startet med ordentlig drittvær*

¹¹⁰ Om ikke dato, står det gjerne noe om perioden en har besøkt hytten, som *påsken/årstall*.

nullsikt ... vel nesten og kuling. Roet seg etterhvert og når vi forlater åstedet for å ta oppsyn med Storsteinen resten av påsken er det skyfri himmel. (...)." (Hv1/2004). Hytteboktekstene i mitt materiale har visse, tematiske trekk som utgjør stabilitet over tid¹¹¹. Samtidig finnes det de siste 25 år vesentlige endringer sammenlignet med de to tidligere periodene. I den første perioden i 1928 er det i anmerkningsfeltet som hører til et navn, skrevet: "Født 7/12 1923. Kun 5 1/2 år." Denne gutten

Marie	"	"	"	"	"	"	"	"	"	Født 7/12 1923. Kun 5 1/2 år.
Stutt	"	Sønn	"	"	"	"	"	"	"	"
Emma Schanland	Frøydame	Stammegut	Frøydame	"	"	"	"	17/7	18/7	"

"Sønn". Nb2/1928.

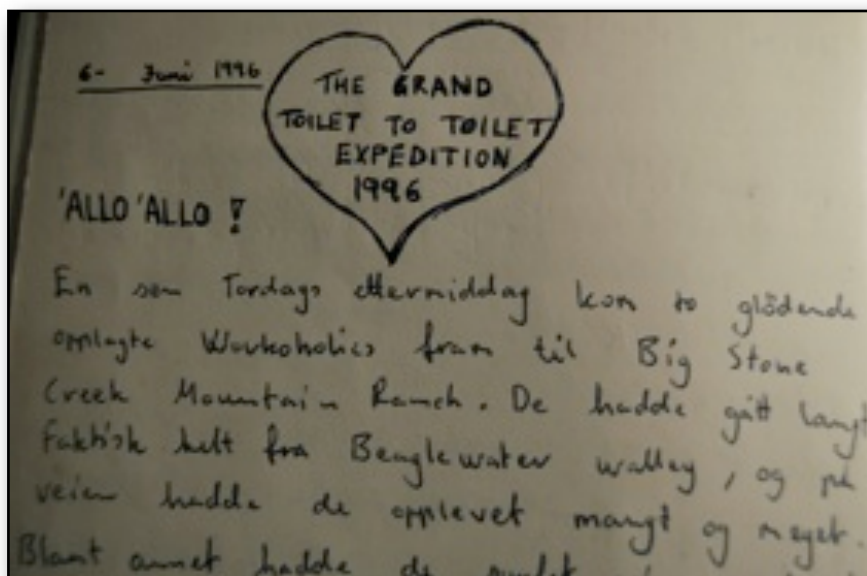
Fra Eidavatn. Ev1/1988

har fått tittelen *sønn* i stillingsrubrikken. *Sønn* har imidlertid ikke fått anledning til å skrive/tegne i protokollen. En tydelig utvikling i de nyeste tekstene sammenlignet med tekstene fra før krigen og på 1950- og 1960-tallet er at barn og yngre ungdom har fått slippe mer til. Dette preger hytteboktekstene, og de tilpasses. Barn skriver i denne perioden gjerne kun navn og alder, samtidig som de tegner en tegning. Det finnes dermed flere tegninger i hyttebøkene i den tredje perioden. Dette bør nevnes selv om jeg i min oppgave ikke har gått dypere inn i dette.

I periode 3 er det en klar tendens til at flere skriver tekster med innledende overskrift, noe som kan tyde på at avsenderne av hytteboktekstene har latt seg påvirke av blant andre tabloidavisene med sine stadig mer større og mer oppmerksomhetskrevede overskrifter (jf. Roksvold 1997:188-189). Eksempler på overskrifter i periode 3 er "*Uvær-ekspedisjonen 2003*" (Sts1/2003), "*The grand toilet*

¹¹¹ Jf. også Grepstad 1997:155.

to toilet expedition 1996" (Sts1/1996), "Tilsyn i møkkavær II" (Hv1/1998) og "Mission Impossible" (Hv1/2000).

Fra Storsteinen. Sts1/1996.

Enkelte benytter seg av mer "klassiske", rent informative overskrifter som beskriver årstiden: "Påskan 1999" (Sts1/1999). Denne typen tekst vil jeg karakterisere som *innledningsloci*. Dette var tydelig allerede i periode 1, for eksempel ved å markere enkelte steder der et år går over i et annet, som fra Nilsebus første protokoll. Her "slutter" august 1913 kun to linjer ned på siden, før påskan 1914 starter. Det er hoppet over en linje før den påfølgende linjen benyttes til å skrive "Paaskan 1914" (Nb1/1913-1914). Også i periode 2 indikeres det at "nå begynner en ny periode" ved for eksempel å skrive "Sommeren 1953" øverst på protokollsiden (Nb3/1953). I tillegg er det nokså mange, særlig i periode 3, som tar seg bryet med å skrive hvor de er, før de begynner på teksten: "Eidavatn 27-28/8" (Ev2/2004). Så godt som samtlige hilsener i hele kildematerialet i alle periodene er markert med dato. *Avslutningsloci* forekommer langt hyppigere i periode 3, simpelthen fordi avsender signerer.

Det synes tydelig at de aller fleste brukerne av hyttebøkene, både de som skriver og de som leser (og kommenterer) dem, er klar over hva som er "lov" (*aptum*) innen hyttebokens permer. Referanser til media, metatekst og stadige "unntakstekster" viser samtidig at hyttebokteksternes avsendere er seg bevisste en utvikling, samtidig som enkelte karakteristika vedvarer. Som Grepstad (1997:150) presiserer, er likhetstrekkene innen tekstene viktigere enn forskjellene. En sjanger utvikles ved at det kommer nye elementer inn og etter hvert blir en del av sjangeren. Hytteboken

har en stor andel enkelttekster som med rette kan kalles klassiske og stabile. Samtidig, ved at nye elementer i form av såkalte unntakstekster stadig tilføres, vil også disse etter hvert regnes som en del av sjangeren. Jeg vil påstå at dette allerede er i ferd med å skje, sett i lys av de siste 25 års utvikling av hytteboktekstene i mitt materiale.

4.5.3 Situasjonelle krav og retorisk situasjon

En retorisk situasjon handler i følge Bitzer (1966) om situasjoner og kontekst. Noe er retorisk fordi det er en respons på en viss situasjon (ibid.:3). Tekstene i hyttebøkene antyder at også hyttebokskriving kan forstås i et slikt perspektiv, da dette er noe som skjer ved noenlunde lignende, gjentakende situasjoner. Bitzer (i Kjeldsen 2006:87) opererer med begrepene *påtrengende problem* ("exigences"), og *publikum*¹¹² ("audience") som forutsetning for å si at en "retorisk situasjon" finnes. Med denne gis det visse rammer, bestående i muligheter og begrensninger, som en kan gi retorisk respons.

"Å skrive i hytteboken" kan sies å være en retorisk situasjon, en sosial handling med tilbakevendende responser på tilbakevendende situasjoner.¹¹³ Mennesker skaper retoriske situasjoner sammen, ved gjentakelse (Miller i Kjeldsen 2006:92). Konteksten og omstendighetene rundt en situasjon som skriving og lesing av hytteboktekster i STF's hytter er relativt stabile fra gang til gang. En befinner seg på en hytte som er langt fra folk, men tilgjengelig både for medlemmer og ikke-medlemmer av STF/DNT. I den første perioden var *den retoriske situasjonen* blant annet at medlemmene i hovedsak kjente hverandre, eller kjente til hverandre. Dermed visste de at det som ble skrevet i hytteboken, ble lest av kjentfolk, altså et kjent publikum. Dette kan ha satt en standard for tekstene.

Å skrive sin hilsen i form av en allerede kjent sjanger, som i dette tilfellet et dikt, etableres som en del av hytteboktekstenes konvensjoner allerede i den første perioden av kildematerialet.

På samme måte som i periode 1 gjelder flere av de samme situasjonelle krav i periode 2. Det er imidlertid blitt langt flere medlemmer i STF. Gjestene kan muligens påstås av være løserer knyttet til hverandre enn i første periode, og en kan ikke nødvendigvis lenger anta at alle kjenner hverandre eller kjenner til hverandre. Enkelte tekster støtter dette, ved at gjester som ikke er fornøyde med for

¹¹² Kjeldsen (2006:84) understreker at publikum også kan være taleren selv.

¹¹³ (jf. Jamieson i Kjeldsen 2006:88)

eksempel renhold, uttrykker sin misnøye i hytteboktekstene. Langt de fleste hytteboktekstene i periode 2 antyder likevel *docere*; saklig informasjon om tingenes tilstand: "*Brukt egen primus*" (Bf2/1951) og "*Betalt i en pose. Kom i sol - gikk i regn*" (Bf3/1964) og *delectare*: "*dårlig vær! Herlig mat!*" (Nb4/1961), selv om enkelte direkte oppfordringer kan oppfattes som *movere*, et ønske om handling: "*Kjøp tresko til gjestene!*" (Nb3/1953). Også orden, eller mangel på orden, utløser et ønske om handling fra gjester på Blåfjellhytten i 1963:

"Elendig orden da vi kom. Ulltepper hulter til bulter, skitne golver, stövete, ikke utluftede rom. Ikke parafin på primusser. Dette var mye på en gang. Vi har brakt hytta i litt bedre stand, håper de neste gjør det samme!" (Bf3/1963).

Dette kan ha sammenheng med at det medlemstallet til STF økte betraktelig i løpet av krigen. Med flere mennesker på hyttene, tok det muligens lengre tid å lære seg de forskjellige uskrevne (og skrevne) reglene; som at hytten skal forlates slik en ønsker å finne den. Det synes dermed å være en viss oppdragende funksjon i enkelte av tekstene i denne perioden, fremprovosert av en retorisk situasjon bestående av en hytte som er funnet i uorden – konteksten har endret seg:

"Hytta er noe skitten og trenger å pusses opp." (1)

"Hytta er nydelig rengjort av disse 3 damer...." (2)

"...og vi var strålende fornøyde med oppholdet." (3)

(Bf3/1958)

Her er det tre ulike "gjeste-lag" som har skrevet i rekkefølge. En ser tydelig hvordan den andre og den tredje teksten dynamisk responderer henholdsvis på den første og den andre, og hvordan de to siste på en positiv, men dog informativ måte, søker å oppdra de neste gjestene til sannsynligvis fortsatt å holde hytten ren og i orden; til glede for dem som kommer etterpå. Det tredelte eksempelet over viser hvordan hytteprotokollen benyttes til å ytre meninger som er like mye både til andre gjester som til STF.

Hytteboksituasjonene i periode 3 er trolig ikke vesentlig forskjellige fra situasjonene i periode 1 og 2. STF fokuserer fortsatt på det enkle friluftslivet. Kan hende er den største forskjellen situasjonsmessig at det er større sannsynlighet for at en ikke kjenner tidligere og kommende gjester på hytten. Det er flere hytter som kan besøkes, flere ruter å gå og langt flere medlemmer som en kan

forvente at både leser og skriver i hyttebøkene. I den tredje perioden er det en vesensforskjell i hva såkalte unntakstekster angår. Det synes både akseptert og forventet at tekster som tilsynelatende ikke har noen sammenheng med konteksten, eller knyttes opp mot konteksten på annerledes måter, skrives inn i hytteboken.

4.5.4 Hyttebokskriving som *kairos* og *aptum*

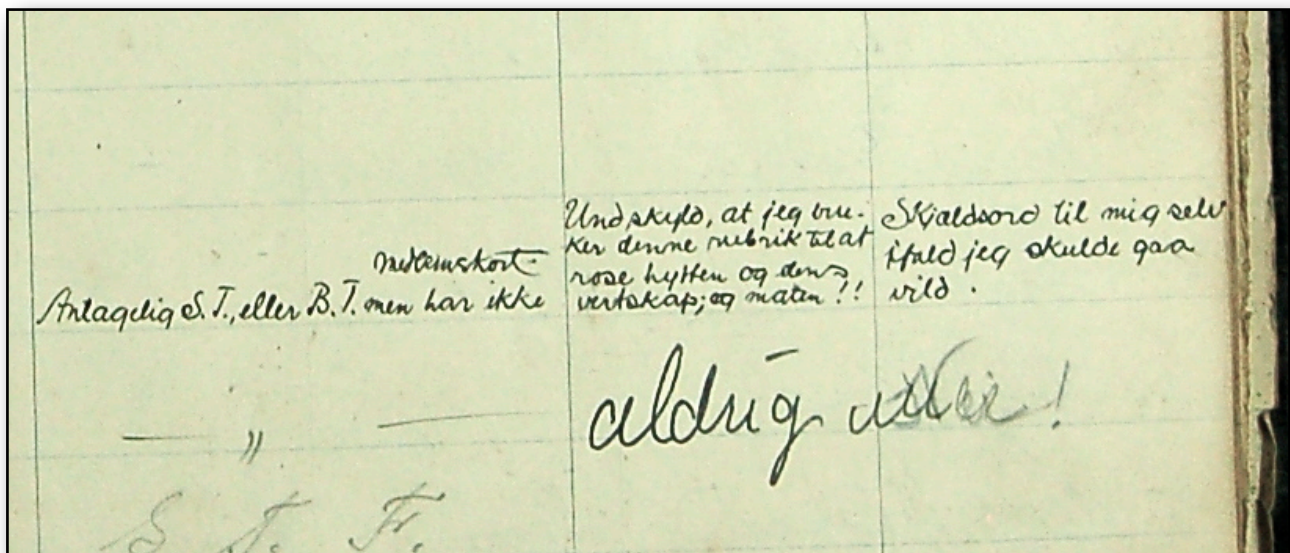
I tillegg til *kairos*, som i retorisk kommunikasjon er rett ord til rett tid, understreker Sokrates¹¹⁴ hvor viktig det er med *aptum*; altså fornemmelsen for det taktfulle og det passende ved situasjonen. *Aptum* kan oversettes med "det som sømmer seg" eller "det som passer seg" (ibid.:71). Dersom dette ikke blir oppfylt, kommer ikke muligheten tilbake før ved senere besøk; men da vil situasjonen likevel være en annen.

Til hytteboktekstene i mitt materiale synes det tidlig å finnes visse forventninger om innhold; at en vet hva som er hyttebokens *aptum*. Når disse forventningene ved enkelte anledninger brytes, kan det ha vært med på gradvis å endre også forventningen som knyttes til hytteboken. Forventningen, og dermed hytteboktekstene, endres gradvis med publikums bruk. Dersom gjester ikke skriver i hytteboken, følger det i de nyeste tekstene reaksjoner på dette, og oppfordringer om å skrive, som her i periode 3: "*PS. dåkk må bli flinkare t å skriva i denne bogå :-)*" (Sts1/2000). Det at en på denne måten reagerer åpenlyst på andres brudd på forventet respons, signaliserer en oppfatning om at det å skrive i hytteboken er et forventet, og ønskelig, svar på den retoriske situasjonen. Dette utgjør i den siste perioden en vesentlig utvikling i hytteboktekstene sammenlignet med de to første periodene.

4.5.5 Metatekst i hyttebøkene

Allerede i den første perioden (1911-1938) i mitt kildemateriale er det en gjest som benytter seg av metatekst. Hun er klar over at konvensjonen rundt regnskapsprotokollen i utgangspunktet ikke innebærer å skrive i eventuelt ledige felt: "*Undskyld, at jeg bruker denne rubrik til at rose hytten og dens vertskap; og maten! Skjældsord til mig selv ifald jeg skulde gaa vild*" (Nb1/1918).

¹¹⁴ (Kjeldsen 2006:69-70)

Fra Nilsebu. Nb1/1918.

I periode 3 har en person tydeligvis lest hytteboken før skriving av sin hilsen, og blitt bevisst på hva det "bør" skrives om:

"Hei, ska eg tørra å skriva i denne bokå? Her på Hovatn har det visst bara vore jegerar, Nordkapp- og Rogaland-rundt-farerar og 'eg komme trippande så lett på kort dagsetappe fra Mostøl, Bleskestadmoen eller Ådneram'-folk. Eg kom bara fra Storsteinen i dag (...)." ¹¹⁵ (Hv1/2002)

Her kan det i tillegg til metatekst se ut som om gjesten har det samme inntrykk av de andre som har skrevet i hytteboken som Melberg (2005:243) refererer til i forbindelse med reiseskildringen: at tunge utfordringer underveis ikke skrives ned¹¹⁶. Denne gjesten opplever at han ikke er "som de andre", og skriver som (forhåpentligvis) sant er; at han "bare" kom fra Storsteinen denne dagen. I tillegg benytter han seg av det jeg i analysekapittelet vil beskrive som *beskjedenhetsloci*.

4.5.6 Stil i hyttebøkene

Med utgangspunkt i de retoriske stilartene *docere* (tørt, saklig, belære), *delectare* (behage, humor) og *movere* (bevege, frembringe en patos, skape en intens følelse og mane til handling)¹¹⁷, befinner

¹¹⁵ Beregnet tid i timer (regnet ut fra STF's planleggingskart, se vedlegg B) brukt fra Hovatn: Mostøl (13 timer), Bleskestadmoen (18 timer), Ådneram (15 timer) og Storsteinen (5 timer).

¹¹⁶ Se også side 16-18.

¹¹⁷ (Kjeldstadli 1999)

langt de fleste hytteboktekstene i periode 1 seg innen *docere*; "*Dette lag skal opgaa og opvarde vei mellem Nilsebu- og Blaa fjeld- turisthytter*" (Nb1/1919) og *delectare*:

"Lang og seig var turen over

storsteinsheiens vilde vover.

Nu er alting saare godt.

Vi har deilig kaffe fåt!"

(Bf1/1923).

Tekst som stilmessig kan plasseres i *movere* finnes knapt i periode 1. En tekst som kan oppfattes som nærmere *movere* er et spørsmål som nok ønskes besvart med handling: "*Hvorfor er her ikke opmerket fra Nilsebu til Trodlatysdalshytta?*" (Nb2/1938). Et beskrivende eksempel følger her fra periode 3:

"6-8. sept. 03. Har overnattet her ifm. reinsdyrjakta. Mye vind og regn i fra øst, sør øst. Jakter videre lenger sør. Her har vi ikke sett dyr! Kun 50-60 flygende ryper. Takk for oss. B." (Hv1/2003)

Det synes tydelig at mange i periode 3 skriver for å underholde og glede dem som kommer etter. Bruken av det som stilmessig kalles *delectare* øker vesentlig. Her er dette illustrert med et eksempel fra Hovatn i 2002:

"Kilometerne gikk raskt unna fra Krossvatn, perfekt vær, perfekt føre, rett og slett perfekt! Etter noen dager på påskefjellet er vi blitt en beryktet gjeng, kanskje mest kjent som 'de som står opp seint og kommer seint frem'." (Hv1/2002).

Enkelte direkte oppfordringer kan oppfattes som *movere*: "*PS. dåkk må bli flinkare t å skriva i denne bogå :-)*" (Sts1/2000). En endring ift. periode 1 og 2 er at ulike stilarter i større grad opptrer i samme tekst. Dette har kanskje en viss sammenheng med at tekstene har økt i lengde og omfang, og at en dermed har mulighet for i større grad å "leke" med tekst og formuleringer. I juli 1988 har en gjest gjort seg refleksjoner om buksen sin:

"Alle har vel nokre ting som dei tykkjer særleg godt om. Det kan til dømes vere seglbåtar, blomar, kvite myser eller liknande skapningar. Men eg berre spør: kan det finnast noko betre enn ei skikkeleg lappa og utvaska dongery-bukse? Svaret må nok verta eit einstemnd nei!

Særleg bra tykkjer eg buksa vert om ein syr på ein liten fisk, men ein kan sjølvsagt akseptere andre representantar frå vatnet og.

Lomane skal det vere hol i då ingenting bør gøymast i desse djupe, mørke avgrunnane.

Ei fargerik bukse tyder på ein livsglad person.

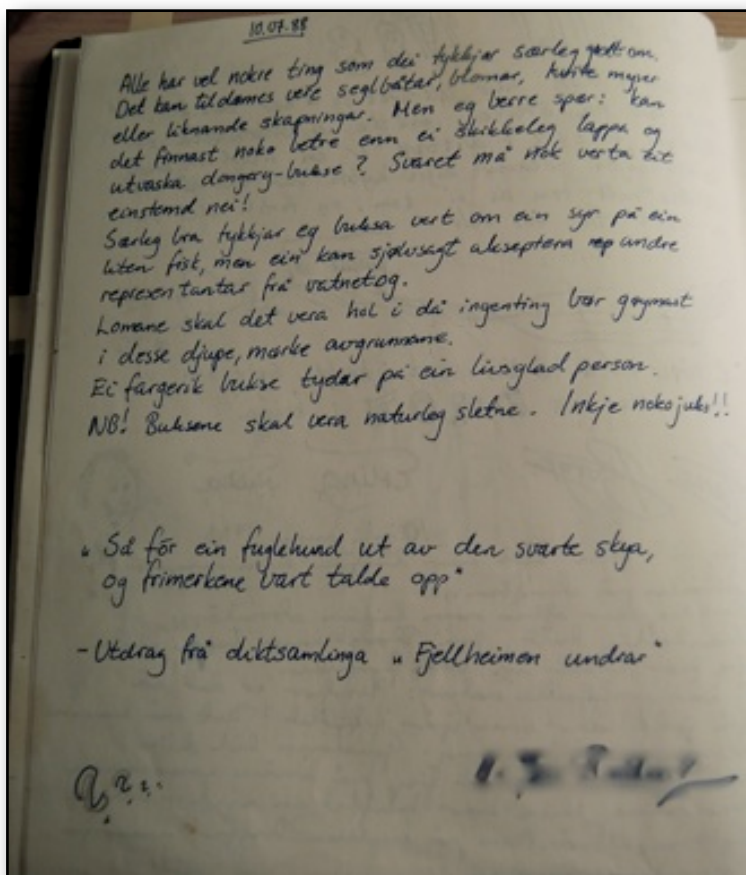
NB! Buksene skal vere naturleg sletne. Inkje noko juks!

'Så fôr ein fuglehund ut av den svarte skya,
og frimerkene vart talde opp'

- Utdrag frå diktsamlinga 'Fjellheimen undrar'.

O.J.B."

(Ev1/1988)

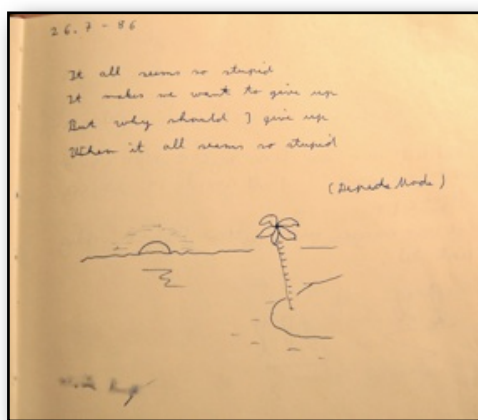
Fra Eidavatn. Ev1/1988.

Denne teksten følges ikke av verken innledende forklaring eller avsluttende kommentarer; altså verken *innledningsloci* eller *avslutningsloci*¹¹⁸, bortsett fra signatur, som i hytteboktekstene kan sies å være en form for avslutningsloci. *Hele teksten* er skrevet for å få leserens oppmerksomhet; *captatio benevolentiae*¹¹⁹. Her finnes ikke metatekst. Personen prøver kan hende å vise at han/hun er åpen for nye synsvinkler og "utfordrer" de "typiske" hytteboktekstene ved å skrive noe som er annerledes; "locuset om det nye; jeg vil fortelle dere noe dere ikke vet" (Kjeldsen 2006:162). Teksten er fra avsenders side trolig ment for å underholde; *delectare*, og en utpreget *unntakstekst*. Det er i periode 3 en tydelig tendens til at flere tekster inneholder *delectare*.

4.5.7 Unntakstekster

En tendens til flere "unntak" synes å komme til hytteboktekstene i denne perioden. Det vil si tekster som en i utgangspunktet ikke nødvendigvis ville oppfattet som hytteboktekst, dersom teksten ikke var plassert i en hyttebok og dermed i sin "rette" kontekst. Som med "Favorittbuksa"-eksempelet ovenfor har en gjest tidlig i periode 3 brukt en side til en enkel kulepenn-tegning av en liten øy med en enslig palme. Solen på vei ned (eller opp) i havet i bakgrunnen. Ut over tegning og signatur står følgende tekst:

*"It all seem so stupid
It makes me want to give up
But why should I give up
When it all seems so stupid
(Depeche Mode)" (Ev1/1986)*

Fra Eidavatn. Ev1/1986.

¹¹⁸ Jf. Kjeldsen 2006:161.

¹¹⁹ Jf. Kjeldsen 2006:161.

I august 1987 har en gjest skrevet inn følgende tekst:

"På sin reise kom Den Lille Prins til vor planet Jorden. Her blev han ven med ræven. Da de skulle skilles gav ræven ham sin hemmelighed som afskedsgave. Hemmeligheden var meget enkel men mange mennesker ha glæmt den: 'Kun med hjertet ser man rigtigt, for øynene er det rigtige usynligt'. H.B." (Ev1/1987).

Dette er både hentet fra en faktisk bok, og en tekst som i utgangspunktet ikke identifiseres som hytteboktekst. Det følger ingen innledning eller kommentarer til teksten. Massemediene og en bevisst holdning til dem gjenspeiles i stor grad i hytteboktekstene i denne perioden. En bevissthet rundt dette kan en, i tillegg til teksten om *Den lille prins*, lese ut fra denne teksten:

"Kaffår skrive adle om regen?"

1) Någe må me jo snakk'om

2) te meir de rigna - te meir skrøyte me

3) 'Media' trekke allti fram di negative siene i samfunne (...)" (Ev1/1988).

Det at det er unntakstekster *i seg selv* i hyttebøkene, synes å være både akseptert og forventet og *aptum* på lik linje med de mer klassiske tekstene.

En person skriver ved Storsteinen i år 2000 følgende oppfordring: *"PS. dåkk må bli flinkare t å skriva i denne bogå :-)" (Sts1/2000).* Å oppfordre til å skrive mer i hytteboken som her, samt å tydeliggjøre en bevissthet rundt teksten, er en økende tendens i periode 3. Det kan synes som om et utviklingstrekk fra periode 1 og 2 er at *opplevelsen* rundt skriveprosessen i periode 3, er viktigere enn selve teksten. Dette påpeker også Gry Heggli (2002) når hun beskriver jenters bruk av *metatekst* i skoledagbøker. Bevisstheten rundt tekstene og skriveprosessen synliggjøres i større grad i periode 3 sammenlignet med periode 1 og 2.

4.5.8 Sjangerkjennetegn ved hytteboktekstene

Sjangermessig plasseres bøkene fra de to første periodene seg i utgangspunktet som regnskapsprotokoller. I følge Grepstads sjangerkatalog for sakprosa (Grepstad 1997:163), kan regnskapsprotokollen mest sannsynlig plasseres under hovedkategorien *oppslagsbok* og med

underkategorien *almanakk*. Grepstad understreker imidlertid at det ikke er enkelt å finne frem til sjangre som er dekkende for tekstuniverset (ibid.:162).

Tzvetan Todorov (i Berge og Ledin 2001/18:5) mener at sjangre finnes i den forstand at det finnes *forventninger* blant leserene og *modeller for skriving* for forfatterne. Det er vanskelig å se på sjanger uten også å se på kontekst. Når en tekst tolkes som tilhørende en viss sjanger, er dette med på å gi mening til teksten. Grepstad (1997:155) påpeker at selv om sjangre utvikles over tid, må det nødvendigvis finnes noen grunntrekk som er uforanderlige. Grepstad (ibid.) bruker sjangerbenevnelsen selvbibliografi som eksempel, og sier at "...nokre grunntrekk må finnast som er ganske konstante, elles ville det vere uråd å bruke sjangernemninga sjølvbiografi om skrifter med eitt tusenår imellom". (Grepstad 1997:155). Som jeg nå har vist, finnes det visse elementer som kan sies å være tilhørende hytteboksjangeren. Hytteboken har flere særegne, unike trekk. Hytteboktekstene er gjerne bygget opp etter en viss struktur, selv om det finnes mange varianter. De fleste som har vokst opp i Norge vil sannsynligvis kunne kjenne igjen en hytteboktekst, gitt at den står i en hyttebok og denne er plassert i sin ordinære kontekst; på hytten. Konteksten der hyttebøkene skrives holder seg relativt stabil fra periode til periode.

Den retoriske situasjonen "krever" at en skriver i hytteboken. Først som protokoll, og etter hvert også i hyttebok. Hytteboktekstene har flere likhetstrekk med brev, dagbok og reiseskildring. Sammenlignet med brev og dagbok er hytteboktekstene likevel friere og vesentlig mer upersonlige. Samtidig har hytteboktekstene unike særtrekk. De mange unntakstekstene er et slikt særtrekk. På den ene siden kan en påstå at disse unntakstekstene kolliderer med de såkalt sedvanlige hytteboktekstene. På den annen side mener jeg at det nettopp er unntakstekstene, sammen med de mer ordinære hytteboktekstene og ikke minst den vedvarende og særegne konteksten hyttebøkene skrives og leses i, som gjør at en kan kalle hytteboken en sjanger. Dersom unntakstekstene forsvinner, reduseres hytteboktekstenes rikdom betraktelig. Det er den spesielle kombinasjonen av hyttebokens kontekst, de stabile grunntrekk samt unntakstekstene som utgjør hyttebokens særegenhet og som bidrar til å definere hytteboken som en egen sjanger.

4.5.9 Norge på langs, media, linker, Internett

I kildematerialet fra periode 3 er det i én av hyttebøkene ganske mange som opplyser om at de går *Norge på langs*. Noen går alene, noen to og to. Av disse har flere lagt igjen referanser/nettlinker til nettsider og/eller blogg. I den grad dette er et tema av betydning i perioden, er det sannsynligvis

representativt kun for denne ene hytten i kildematerialet; *Hovatn*. Det er likevel verdt å nevne, da det kan vitne om økt grad av interaksjon mellom ulike medier i periode 3. Dette kan sees i sammenheng med andre tendenser i periode 3, som økt bruk av overskrifter og medie- og populærkulturreferanser. Eksempler på tekster som, i tillegg til *delectare*, benytter seg av mediereferanser for å beskrive stemningen, er denne fra Eidavatn: "(...) *Hva er vel spjåk og Grand Prix, mot en tur til Eidavatn på ski!? Takk for en stor helg! (...)*" (Ev1/1986). Det samme gjør følgende tekst fra samme hytte noen år senere:

(...) Da våres klatreerfaring begrenser seg til ribbeveggene på skolen, letet vi etter en noenlunde farbar vei opp, men da den ikke fantes gav vi oss i kast med en 15 m høy vegg hvor det var noen grastuster å holde seg i. Etter noen halsbrekkende klatrescener/etapper (som ville fått Sylvester Stallones film 'Cliffhanger' til å minne mer om opptak fra en vandreleir i Danmark), hvor hånd/fotgrep ikke var en selvfølge, kom vi noenlunde i live opp i høyden. Resten av turen forløp som "eden mad". (...) (Ev1/1993).

Her antar forfatteren tilsynelatende at publikum har en felles, kulturell referanse til filmen *Cliffhanger*; og ved å nevne dette understreker han et poeng; hvor utfordrende klatreetappen var for disse relativt uerfarne klatrerne.

Kapittel 5: Oppsummering

Den grunnleggende problemstillingen i oppgaven er: Hva kjennetegner hytteboktekster? Jeg søkte å finne ut hvilke karaktertrekk hytteboktekstene har, og hvordan de har utviklet seg over tid. Mitt kildemateriale er hentet fra fire utvalgte STF-hytter i Stavanger-regionen. Kildematerialet bestod av nærmere 1800 sider¹²⁰ med hytteboktekster produsert i tidsrommet 1911-2010. I arbeidet med problemstillingen er hytteboktekstene vurdert i forhold til sjangerbegrepet. Kan hyttebokteksten oppfattes som en egen sjanger?

Sonja K. Foss' begreper om *sjangeranalyse* og *sjangerbeskrivelse* har vært blant mine verktøy (Kjeldsen 2006B:99). Med dette vil jeg belyse hvorvidt hytteboktekster kan kalles en sjanger. Jeg har videre i analysen vurdert hytteboktekstene i forhold til det Bitzer/Jamieson kaller den retoriske situasjon.

Metoden jeg har benyttet meg av, er det Bryman (2008:56) omtaler som *et exemplifying case*. *Exemplifying case* er en form for case-studie. En case-studie er en detaljert og intensiv analyse av et enkelt tilfelle (Bryman 2008:52). En case-studie kan ikke generaliseres eller være representativt for mange tilfeller, noe de heller ikke gir seg ut for å være (ibid.). Jeg vil derfor benytte meg av *exemplifying case* for å kunne gå i dybden på hytteboktekster fra utvalgte hytter plassert i et bestemt område.

5.1 Hva kjennetegner hytteboktekstene?

Hytteboktekstene i de tre periodene inneholder følgende tematiske hovedtrekk:

Dato og sted ... I de første to periodene finnes obligatoriske felt som gjestene må fylle ut ved ankomst. Blant feltene i regnskapsprotokollene er ankomstdato og avreisedato. Stedet står allerede skrevet i bøkene. I de to første periodene er sted med som egen rubrikk. I den tredje perioden er stedet nevnt innledningsvis i boken.

Været ... Været er det absolutt mest omtalte tema. Dette gjelder for alle tre periodene. En er opptatt av været både som en del av naturen og omgivelsene, dets lunefullhet og ikke minst i forhold til

¹²⁰ Det er ulik tekstmengde på sidene; noen har mye tekst, andre lite.

sikkerhet når været ikke gjør det mulig å bevege seg videre fra hytten; samt i forhold til jakt (vindretning).

Kom fra... Langt de fleste skriver hvor de kommer fra, ruten de har fulgt, og mange også hvor de er på vei. Som med dato og sted er dette i de to første periodene faste rubrikker som skal fylles ut. Likevel er det flere som skriver om avreisested og bestemmelsessted i notatfeltet. I den tredje perioden skrives dette veldig ofte som en del av en større skildring.

Oppholdet på hytta og/eller om hytta ... Etter dato, sted, vær og rutebeskrivelse, benytter flere seg av anledningen til å beskrive stemningen på hytten, hvordan hytten er (stor eller varm eller kald), og også noen ord om hvem som er med.

Praktisk informasjon ... Herunder havner både beskjeder til og fra STF, gjester og tilsyn. Informasjonen går på utført eller manglende rengjøring, og informasjon om manglende og utført vedlikehold.

Takk for oss ... er et fast begrep som særlig i den tredje perioden øker i omfang. "Takk for oss" må kunne sies å være et *avslutningsloci* som etter hvert er tungt etablert i hytteboktekstene. Det sosiale formålet er, i tillegg til det å takke for muligheten for å få være gjest på hytten, velegnet som avslutningsloci for å markere at avsender kjenner konvensjonene rundt hyttebokskriving. Blant de *formulariske loci* finnes både *innledningsloci* og *avslutningsloci*. I periode 3 er i tillegg gjesters signaturer eller initialer med på å markere at teksten er ferdigskrevet.

Unntakstekster... I tillegg til det vi kan kalle sedvanlige hytteboktekster, hører det til hyttebøkene mangfoldige unntak i form av tekster en kanskje ikke ville plassert som hytteboktekster dersom sett utenfor sin kontekst, jf. *Favorittbuksa*. Det er også andre former og oppbygginger på tekstene, som for eksempel dikt, eventyr og nye varianter av kjente sitater. Disse såkalte unntakene hører imidlertid med i hytteboktekstene, da det både aksepteres og forventes enkelte brudd på hytteboktekstene; slik at disse utvikles og holdes levende av sitt publikum.

5.2 Er hytteboken en egen sjanger?

Hytteboken har flere særegne kjennetegn som gir grunnlag for at den kan kalles en egen sjanger. Med sjangerteorier og særlig retorisk sjangerbeskrivelse har jeg søkt å finne grunnstammen i

hyttboktekstene i mitt materiale. Som mine funn viser er hyttboktekstene i stor grad preget av konteksten de skrives i. Tekstene er ofte bygget opp etter et visst mønster, og med tema som gjenspeiles fra konteksten. Enkelte tema har vært dominerende i hyttbokteksten, jf. kapittel 5.1. Konteksten rundt hyttbøkene har vært relativt stabil gjennom de siste hundre år. Nettopp denne stabiliteten, og det at konteksten i seg selv er unik, har trolig medvirket til sjangerens særegenhet. Det er den unike kombinasjonen av hyttbokens kontekst, de relativt nøkterne og stabile betraktninger om vær og vind, sammen med de mer voluminøse betraktninger om livet, som til sammen utgjør hyttbokens særegenhet og definerer den som en egen sjanger.

Noe av det som er karakteristisk for hyttbøkene er de mange unntakstekstene som tilsynelatende ikke har noe som helst med verken vær eller vedlikehold å gjøre. Disse tekstene skiller seg vesentlig fra de mer klassiske hyttboktekstene. Det er nettopp unntakstekstene, sammen med de mer ordinære hyttboktekstene og ikke minst den vedvarende og særegne konteksten hyttbøkene skrives og leses i, som etter min mening gjør at en kan kalle hyttboken en sjanger. Sjangre fastlegges i følge Aamotsbakken og Knudsen (2008:23) med utviklingen av et medium. Nåtidens sjangreteorier understreker at både form og funksjon er dynamiske (Chandler (1997:3)). I løpet av de siste 100 år har det skjedd en utvikling i hyttboktekstene, særlig i de siste 25 år. Hyttboktekstene påvirkes av samfunnsutviklingen og den utvikling som har foregått innen mediene.

Hyttboken har flere likhetstrekk med sjangre som brev, dagbok og reiseskildring. I tillegg tar den også inn i seg andre sjangre. Eksempler på andre sjangre som innlemmes i hyttboken er dikt, eventyr og særlig i den siste perioden elementer fra media som tabloide overskrifter.

5.2.1 Håndskrevne spor

Det er tydelig at hyttboken har blitt et sted hvor en kan ytre meninger om hva som enn er aktuelt. Dette skjer selv om forfatteren vet at mottakerne faktisk må være fysisk til stede på hytten for å få lest teksten. Avsenderne er seg bevisste at det de skriver kommer til å bli lest, og kanskje kommentert. I løpet av nesten hundre år mellom 1911 og 2010, har det skjedd mye i mediehistorien. Dette gjenspeiles også i hyttbøkene. Etter hvert som andre (masse)medier har økt i bruk, ser vi også flere populærkulturelle referanser i hyttbøkene. I periode 3 finnes også etter hvert Internett-referanser til blogger i forbindelse med "*Norge på langs*"-turer. Likevel kan nok ikke hyttboken konkurrere med for eksempel *Facebook* og andre sosiale medier når det gjelder å få respons på delte historier. Kan det tenkes at det er OK? Kan det tenkes at det føles fint å ha et saktegående

kommunikasjonsmiddel i disse dager hvor "alt" skal være lynende effektivt og bredbåndet ikke kan gå hurtig nok? Vil hytteboken om få tiår bli avlegs; utkonkurrert av digitale og sosiale medier? Eller vil hytteboken fortsatt ligge på plassen sin og langsomt fylles av håndskrevne spor?

Det er flere spørsmål som i denne omgang blir stående ubesvart. Det kreves mer forskning for å oppnå økt forståelse av både menneskene bak og av selve tekstene i hyttebøkene. Det ville være spennende å intervju mennesker som har frekventert ulike DNT-hytter i ulike landsdeler. Det ville også være interessant å intervju hyttegjester på tvers av generasjoner. For ikke å glemme de muligheter for forskning som finnes i de private hyttebøkene. Der er det både slektshistorie og hverdagsliv. Jeg ser absolutt muligheter, og ikke minst gode grunner for å finne ut mer om hyttebøkene: disse unike bøkene som samler på de minner vi velger å dele.

Litteraturliste

- Aamotsbakken, Bente og Susanne V. Knudsen. Sjangrer i gjenbruk. Oslo: Gyldendal akademisk forlag, 2008
- Aarnes, Sigurd Aa. "Nytt Norsk Tidsskrift; "Hu, Hei! Kor er det vel friskt og lett uppå fjellet!" 1/1991
- Arntzen, Erik, June Tolsby, Else Askerøi, Else Kokkersvold og Ingrid Barikmo. Studenten som forsker i utdanning og yrke: Vitenskapelig tenkning og metodebruk, Læremidler for profesjonsutdanning. Bekkestua: Høgskolen, 2010
- Berge, Kjell Lars og Ledin, Per "Perspektiv på genre". Rhetorica Scandinavica no. #18 (2001)
- Berggreen, Brit. Da kulturen kom til Norge. [Oslo]: Aschehoug, 1989
- Bitzer, Lloyd F. "The Rhetorical Situation." (1966)
- Blåsmo, Trude. "På tur mellom linjene." Fjell og Vidde, 2008
- Bostad, Runa Rannov. "Myter Og Mangfold: En studie av turgåing og turgåere på selvbetjente hytter i norske fjell." 2001
- Breton, W. H. Gamle Norge: Reisehåndbok anno 1834. Oslo: Cappelen, 1975
- Bryman, Alan. Social Research Methods. Oxford: Oxford University Press, 2008
- Chandler, Daniel. "'An Introduction to Genre Theory' " (1997 (revised 2000)
- Dahl, Hans Fredrik. Mediehistorie: Historisk metode i mediefaget. [Oslo]: Damm, 2004
- Danielsen, Rolf (red.). "Stavanger mellom sild og olje. Hermetikkbyen 1900-1940." (1988)
- Den Norske Turistforening: <http://www.turistforeningen.no/>
- DNT. Fjell og Vidde; Årbok 2007
- DNT. "DNT Årsrapport 2010." (2010), http://www.turistforeningen.no/files/DNT/Aarsmeldninger/DNT_aarsrapport_2010.pdf.
- Engen, Olav og Stavanger Turistforening. Stavanger Turistforenings Annaler 1887-1937. Stavanger: Foreningen, 1937
- Everett, E. L., og Inger Furseth. Masteroppgaven: Hvordan begynne - og fullføre. Oslo: Universitetsforlaget, 2004
- Fairclough, Norman. Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research. London: Routledge, 2003

- Frow, John. Genre. London: Routledge, 2006
- Frykman, Jonas, and Orvar Löfgren. Det Kultiverte Mennesket. Oslo: Pax, 1994
- Gaarder, Jostein. Sofies Verden: Roman om filosofiens historie. Oslo: Aschehoug, 1998
- Grepstad, Ottar. Det litterære skattkammer: Sakprosaens teori og retorikk. Oslo: Samlaget, 1997
- Heggli, Gry. "Skoledagboken: En folkloristisk studie av unge jenters skrivehandlinger." Unipub 2002
- Helle-Olsen, Kjell (red.) 100 år i fjellet, Årbok. Stavanger: STF, 1987
- Hjorteland, Heidi. 2008: aftenbladet.no: <http://www.aftenbladet.no/debatt/article597926.ece>
- Holme, Idar Magne og Bernt Krohn Solvang. Metodevalg og metodebruk. [Oslo]: TANO, 1996
- Holter, Harriet og Ragnvald Kalleberg. Kvalitative metoder i samfunnsforskning. Oslo: Universitetsforlaget, 1996
- Johnsen, Egil Børre, Trond Berg Eriksen og Knut Ljøgdott. Norsk litteraturhistorie: Sakprosa fra 1750 til 1995. Oslo: Universitetsforlaget, 1998
- Jørgensen, Arne. www.hyttedrommen.net
- Killingbergtrø, Arne G. "Helt på Viddene: Fjellturisme i Fjell og Vidde, 1967-2007." 2009
- Kjeldsen, Jens. Retorikk i vår tid: En innføring i moderne retorisk teori. [Oslo]: Spartacus, 2006
- Kjeldsen, Jens (Hanne Roer og Marie Lund Klujeff (red.). "Retorikkens Aktualitet: "Retorisk Genreanalyse", " Hans Reitzels Forlag. København. (2006B)
- Kjeldstadli, Knut. Fortida er ikke hva den en gang var: En innføring i historiefaget. Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
- Klepp, Ingun Grimstad. "På stier mellom natur og kultur: Turgåeres opplevelser av kulturlandskapet og deres synspunkter på vern." Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo, 1998
- Klett, Aleksander Fredriksen. "Friluftsliv for mine tanker": En diskursanalyse av elitens motiver for friluftsliv i perioden 1850-1905." 2009
- Klevjer, Rune. "Sofies verden [I.E. Exodus]: En retorisk sjangeranalyse av Sofies verden." Instituttet, 2001
- Larsen, Peter og Liv Hausken. Medievitenskap. Bergen: Fagbokforlaget., 1999
- NRK P2 Kulturnytt; <http://www.nrk.no/programmer/sider/kulturnytt/>

- NRK Rogaland: <http://www.nrk.no/nett-tv/klipp/730256/>
- Melberg, Arne. Å reise og skrive: Et essay om moderne reiselitteratur. Oslo: Spartacus, 2005
- Michalsen, Dag. 1750-1920, Norsk litteraturhistorie: Sakprosa fra 1750 til 1995. Oslo: Universitetsforlaget, 1998
- ordbok.no. Avdeling for leksikografi ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier (ILN) ved Universitetet i Oslo, i samarbeid med Språkrådet, 2011
- Ransmayr, Christoph. Isens og mørkets redsler: Roman. Oslo: Gyldendal, 1991
- Repstad, Pål. Mellom nærhet og distanse: Kvalitative metoder i samfunnsfag. Oslo: Universitetsforlaget, 1998
- Roksvold, Thore. Avissjangerer over tid, Studier i språk og sjanger. Fredrikstad: Institutt for journalistikk, 1997
- Schwebs, Ture og Helge Østbye. Media i samfunnet. Oslo: Samlaget, 1999
- Scott, John. A Matter of Record: Documentary Sources in Social Research. Cambridge: Polity Press, 1990
- Selvær, Olav. Innholdsregister for årbøkene 1887-1971, Årbok. Stavanger: STF, 1973
- Silverblatt, Art. Genre Studies in Mass Media: A Handbook. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe, 2007
- Skadberg, Karsten. Stavanger - Vår egen by 1974
- Smenes, Guri Merete. Aftenposten, 2008: <http://www.aftenposten.no/forbruker/hyttemagasinet/article2423888.ece>
- <http://www.statoil.com/no/About/History/Oilnorway40years/Pages/default.aspx>
- Store norske leksikon: <http://snl.no>. 2011
- Stortinget. "St.melding nr. 39." (2000-2001), <http://www.regjeringen.no/nn/dep/md/dokument/proposisjonar-og-meldingar/stortingsmeldingar/20002001/stmeld-nr-39-2000-2001-/2/1.html?id=194966>
- Stavanger Turistforening: <http://www.stavanger-turistforening.no/>
- Thomsen, Per og Henry Imsland. Tomannsbu: En hytteprotokoll. Oslo: Gyldendal, 1938
- Thomsen, Per (red.). Stavanger Turistforening. Annaler 1937 - 1962. Årbok 1961
- Vinje, Eiliv. Tekst og tolking: Innføring i litterær analyse. [Oslo]: Ad notam Gyldendal, 1995

Oversikt, vedlegg:

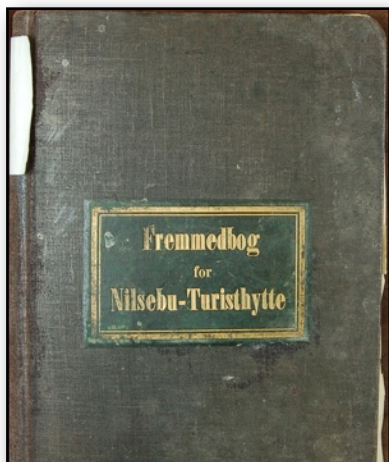
- A) Beskrivelse av kildematerialet
- B) Stavanger Turistforenings planleggingskart med markeringer over hvor hyttene Nilsebu, Eidavatn, Hovatn og Storsteinen ligger. Blåfjell finnes ikke lenger, men lå i nærheten av Eidavatn.
- C) Tillatelse fra Stavanger Turistforening til å benytte meg av deres regnskapsprotokoller og hyttebøker i masteroppgaven
- D) Faksimile av intervju i Stavanger Aftenblad 28. oktober 2010
- E) Fotografier av faksimile: "Den første Fremmedbog" fra 1901, gjengitt i *Stavanger Turistforenings Annaler 1887-1937* (Engen 1937:42-43)

Vedlegg A)

BESKRIVELSE AV KILDEMATERIALET

Periode 1

Nilsebu 1911-1924 (Fremmedbog)

Den aller første boken i periode 1 i kildematerialet er 'Fremmedbog' fra Nilsebu i perioden 1911 til 1924. Boken er på drøye 200 sider, brun, meget slitt, og enkelte ark er løse. Teksten på forsiden er pretrykket med gull-lignende bokstaver; boken er altså trykket med tanke på at den skal tjene til nettopp å være 'Fremmedbog for Nilsebu-Turisthytte'. Bokens funksjon var primært å være en regnskapsbok til bruk for Stavanger Turistforening, med oversikt over gjester, betaling og antall overnattingsdøgn. I 1911 hadde STF 251 medlemmer (Selvær 1973:92).

På side 2 er en håndskrevet tekst; en historie om hytten, og hvordan den ble finansiert og bygget, og hvem som var med i byggekomiteen. Teksten er som følger:

Nilsebu turisthytte blev bygget sommeren 1911 av Stavanger Turistforening med bidrag av D.N.T!

30. okt. 1909 fremla Peder Eeg kjøpekontrakt fra styret med eierne av Nilsebuheim, S. K. Schmidt, G. Wullim og Jens Ristingsvold (Østerhus). Kontrakten tilhjemler foreningen 3 maal jord med ret til beite for 2 kjör, brönde og torv samt fiskeret for turistene for 300 kr. Kontrakten godkjendtes.

Efter forslag av formanden blev stadsingeniör Saxegaard, kjøbm. Peder Eeg og disponent Arnt Pedersen enst. valgt til byggekomité. Hytten blev bygget efter komiteens utkast til tegning av tømmermand Peder Aspø.

Hytten blev aapnet av styret med endel indbudne - ialt 17 - den 15de juli 1911.

Øverst på sidene gjennom hele boken finnes det pretrykket tekst i rubrikkene:

Navn, stilling, hjemsted, ankomsten fra, den, Afreist til, den, Medlem af hvilken Turistforening?, Betalt Kost og Logi, Betalt for Fører.

Gjennomgående gjennom hele boken finnes det dessuten en pretrykket tekst nederst på siden, hvor det henvises til 'Rapportbogen':

"Mulige Besværinges over Stellet, Rutebeskrivelser, Oplevelser paa Ture etc. bedes indført i Rapportbogen"¹

¹ Det har ikke vært mulig å få tak i en Rapportbog, jf. metodedelen.

Blåfjell 1919-1925 (Fremmedbog Blaafjellhytta, 9de Aug. 1919)

Denne boken er noe slitt, den er spraglet med svart, beige og grønt. I denne boken er det håndskrevne inndelinger i rubrikkene for navn og øvrige opplysninger som skal føres inn, det er altså ikke noe som er forhåndstrykket. Siste kolonne heter "Anmerkninger". Den er enkelte steder gitt større plass. Boken har fortsatt en blyant festet mellom permene, med hyssing. Blyanten er nyspisset, og godt brukt. På siden 2 er skrevet: "*Blyanten maa ikke fjernes!*" En annen har svart: "*tak for opplysningen.*" Boken er på ca. 80 sider, og er den aller første i Blåfjell-hyttens historie. Som i Nilsebu-hytten har det også her vært en byggekomité. Hytten var ferdigstilt 9. august 1919 og boken innledes med historien bak og selve byggeprosessen:

"Tanken om bygning af den første af de projekterede hytter som skal forbinde Nilsebu-hytten med Suldal havde i lang tid været paa tale, men forholdene havde ikke lagt tilrette for realisationen af denne plan.

I vaar fik man imidlertid et tilbud fra A/S Førre om fri grund og et større pengebidrag til bygning af en hytte omkring Blaafjeld. Forudsætningen var at den skulde være færdig iaar. Man besluttede at mottage tilbudet og gaa igang med bygning inden forudsætning af at det kunde lade sig gjøre ... [uleselig] hennes vilde bli uoverkommelige. Den 4de Mai blev der gjort [uleselig, men her er flere navn] ... af alt som skulde [uleselig] til bygning af hytten samt det nödvendige utstyr. - Den 19de Mai var hytten opbygget [uleselig] ... Den 2de Juli var alt paa plads og transportarbeidet var utfört for en meget fortrinsfuld maade. Samme dag var bygningsfolkene paa plads og arbeidet i gang. Grundmuren var i mellemtiden opsat af Johannes [uleselig]. Byggetomten var allerede udtat den 9 Juni. - Planen til hytten er udarbeidet af [uleselig]herr disponent [uleselig] Pedersen som sammen med herr Kjöbmand [uleselig]" har fungeret som byggekomité. Hytten er leveret af A/S T [uleselig] Stavanger ved Bygmester Høie-Vik og arbeidet paa tomten er udført af Bygmester Mikael Mikaelson, Stavanger, og Johannes [uleselig] ... Hytten var ferdig bygget den 13 Juli. Invielsen fant sted den 8 August. Følgende herrer deltog:

- Herr Consul E. Berentsen*
- " [uleselig] Otto Floor*
- " Direktör Chr. Sigurdson*
- " Kjöbmand Peder Eeg*
- " Lærer Olav Engen*
- " [uleselig] Stabenfeldt*
- " [uleselig] Anders Omdahl*
- " Lærer Johs. Gill*

Blaffeld den 9 August 1919
[uleselig signatur]
Formand

Nilsebu 1928-1937 (Besøksprotokoll fra Stavanger Turistforening Nilsebu Turisthytte)

Denne protokollboken fra Nilsebu er fra 1928-1937. Denne er på ca. 120 sider, mørk/svart av farge med lyse felt i hjørnene, på ryggen og litt inn på omslaget. På side 2 er det limt inn et generelt reglement for bruk av STF sine hytter. Der det i den første Rapportbogen fra Nilsebu står "*Betalt for Fører*", er det her en kolonne som heter "*Anm. om ruter, hytter, m. m.*"

Periode 2:

Nilsebu 1952-1958 (Stavanger Turistforening, Besøksprotokoll for Nilsebu)

Denne protokollen fra Nilsebu er på omtrent 180 sider. Den er fra perioden 1952 til 1958, og her er det vertskap og vær som får flest kommentarer. Langt de fleste kommentarer om/til vertskapet, er positive. Kommentarer om selve turen og hytta, gis det også en del av, og maten får mye omtale/skryt. Her er det i tillegg ganske mange som benytter anledningen til å takke for seg. Fiske gis også en del oppmerksomhet, og da helst kommentarer om at det er dårlig med fisk. Rabattkort er det flere som har, og dette noteres ned i anmerkningsfeltet.

Blåfjell 1958-1965 (Besøksprotokoll)

Boken er blå, med noe mørkere felt i ryggen og på hjørnene og i ca. A4-format. Det står Besøksprotokoll utenpå. Her innledes boken, som har ca. 190 sider, med følgende tekst: *"Boken er en regnskapsbok for overnatting, og må ha pen behandling."*

Aller oftest nevnt er været, fulgt av skryt av hytta og fortelling om ruter/turen, samt generelle uttalelser om at det var/er en fin tur. Det er mange som synes ruten er dårlig merket. På et tidspunkt har den imidlertid blitt merket på ny, for da er det en som skriver: *"Takk for nymerket rute!"*. Det er litt flere som klager på noe enn som sier takk for noe. Like mange som sier takk, forteller at de har vasket/gjort rent. Godt/dårlig fiske og dyr som er observert er nevnt. Det fortelles om mus på hytta - og at kavringer derfor ikke må lagres på loftet. Noen etterlyser vaskevannsfat: *"Kunne gjerne vært et vaskevannsfat her"* (Bf3/1961/juli), mens en annen har noe senere svart følgende: *"Takker så mye for at det ikke er vaskevannsfat. Vi har nemlig ferie!"* (Bf3/1961/august).

Periode 3:

Eidavatn (tidligere Blåfjell) 1986-1998:

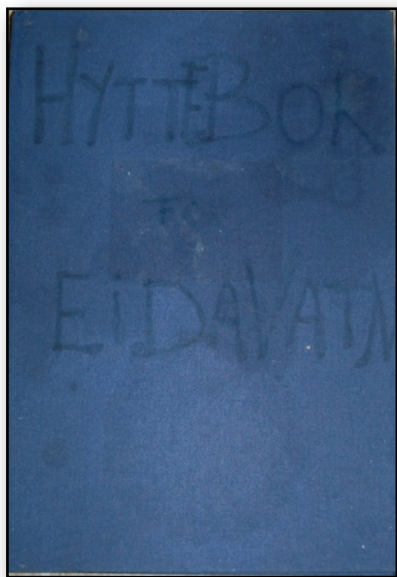

Hytteboken er brun med skinnimitert omslag. Det er ingen tekst på forsiden. Opprinnelig har den hatt en "lås" bestående av en reim som skal festes med strikk. Strikken er røket. Hytteboken er godt brukt, helt utskrevet og det første arket er revet ut. Det er også revet ut en side ganske langt bak i boken. På side 2 har noen skrevet en hilsen i 1999, mens det som fremstår som side 3, er fra 1986.

Det er også tekst og tegninger på innsiden av omslaget helt bakerst. Boken er utnyttet 100 %, og består av ca. 120 sider.

Det står aller mest om været og om turen/ruten som er valgt gått, eller som skal gjøres for eksempel dagen etter. Ganske mange beskriver stemningen, og dobbelt så mange skryter av hytten, som dem som klager på den. Ca. en tredjedel av dem som har skrevet, takker for seg. Det er en god del barn/ ungdom som har skrevet, men fortsatt er det flest voksne (2/3). Det finnes noen kommentarer ift. vedlikehold og rengjøring. Disse kommentarene er både fra hyttetilsyn og gjester.

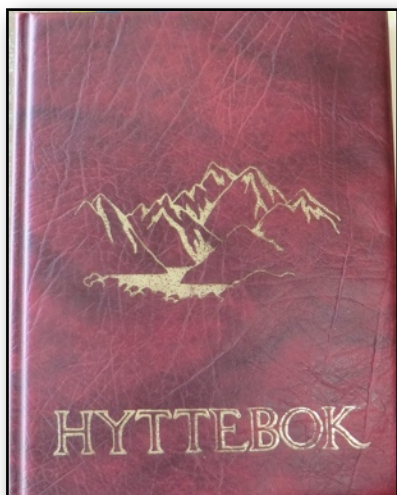
Eidavatn (tidligere Blåfjell) 2004-2010

Boken er en blå "notatbok" med stive permer, med størrelse ca. A4. Den er linjert, lyseblå linjer på hvite ark. På forsiden er det skrevet med tusj: HYTTEBOK FOR EIDAVATN. Den samme teksten står med "barneversaler" på side 3. Enkelte av de første sidene, samt tre sider midt i boken, er klippet bort. Boken har første tekst fra april 2004, og siste tekst fra månedsskiftet september/ oktober 2010. Boken er ikke utskrevet, det er ca. 2/3 ledig plass. Totalt ca. 120 sider.

De aller fleste skriver om vær og rute, og generelt fra turen. Det er flest voksne som skriver. Mange skriver takk. Mange beskriver stemningen, og skryter av hytten. Dobbelt så mye skryt som klage. Enkelte klager likevel på renhold, proviant og vedlikehold. Blant annet lekkasje fra taket. Tilsynet S. og T. skriver ofte.

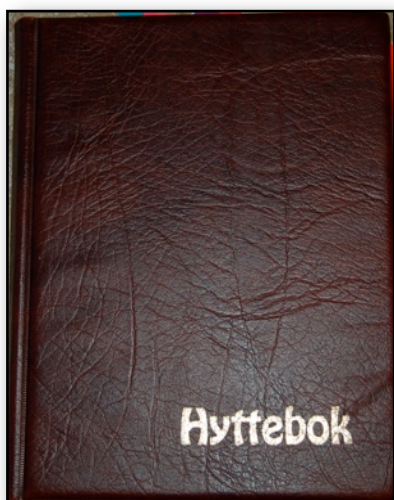
Storsteinen 1995-2007

Boken er burgunder, med ferdigtrykket tekst utenpå. HYTTEBOK står skrevet med "gullbokstaver", og det er også et bilde av fjell med et vann mellom. Størrelsen er litt større enn A5. Boken er på ca. 120 sider og godt utskrevet/benyttet. På side 2-3 er det skrevet "*Storsteinen*" flere ganger, av ulike personer, med ulike skrifttyper. Noen har oversatt navnet til "*Big Stone*", og det er en tegning av en stein som "er" en hytte med dør og vindu og en person som kikker ut. Det ser ut til at det er mest barn og ungdom som har skrevet/tegnet på disse to sidene. Det finnes en del tegninger ut over i boken.

Generelt ca. dobbelt så mange voksne som skriver, som barn/ungdom. Aller mest står det om været, og om ruten til og fra. Generelt referat om turen og hvordan stemningen på hytta og på turen er, er det også mange som skriver om. Ca. en drøy tredjedel skriver takk. Det er langt flere (omtrent fire ganger flere) som skryter av hytta enn det er som klager over for eksempel manglende renhold. En god del referanser til at en er alene i fjellet. De som er det, og gjerne ikke møter folk på flere dager, uttrykker undring over dette.

Hovatn 1998-2009

Boken er litt større enn A5. Den er brunlig og med teksten "*Hyttebok*" med gullaktige bokstaver utenpå. På side 2 står Hovatn-hyttas GPS-posisjon. På side 3 har to gutter fra STF Ung skrevet innledningsord:

"Jeg har aldri hatt gleden av å åpne ny hyttbok før. Men uansett, Stavanger Turistforening ønsker deg høyst sannsynligvis god tur i fjellet. Skriv vel! K.W. & A.D. (STF-U)".

Boken er så godt som utskrevet og er på omtrent 120 sider. Det er stor overvekt av voksne som har skrevet i hyttboka. Veldig mange har skrevet om vær og tur/rute. Omtrent en fjerdedel har skrevet takk for oppholdet, enda flere har skrevet om jakt/fiske. Det er tydelig at hytta brukes som base for jegere. Mange beskrivelser av hvilken retning vinden kommer fra og hvor reinsdyrflokker er observert. Svært mange etterlyser flere folk i fjellet, enten på hytta eller på rutene. Mange har gått flere dager uten å møte andre. Mange lovord og skryt til de flotte omgivelsene i området rundt hytta, og også om hytta i seg selv. Mange enslige vandrere. Også her flere som undres over at ikke flere tar turen til fjells i nydelig vær og fantastisk terreng. Mye skryt om området/naturen/fjellene/utsikten. En god del klager på manglende ved, og at uthuset stadig blir dekket av snø vinterstid, samt en del bemerkninger om at radio-/nødsamband stadig ikke virker.

Kildeoversikt. Forkortelser til bruk ved sitater:

Periode 1 1911-1938	Periode 2 1951-1965	Periode 3 1986-2010
Nb1 Nilsebu 1911-1925	Nb3 Nilsebu 1953-1958	Ev1 Eidavatn 1986-1999
Nb2 Nilsebu 1928-1938	Nb4 Nilsebu 1959-1965	Ev2 Eidavatn 2004-2010
Bf1 Blåfjell 1919-1927	Bf2 Blåfjell 1951-1957	Hv1 Hovatn 1997-2009
	Bf3 Blåfjell 1958-1965	Sts1 Storsteinen 1995-2007

Når jeg har sitert fra de ulike kildene, har jeg markert sitatet for eksempel som følger:
(Bf1/1922)

Her refererer jeg altså til Bf1 som er fra hytten Blåfjellenden i periode 1, år 1922.

Dette eksempelet viser til sitat fra 1997, altså periode 3, i hyttboken som hører til Storsteinen:
(Sts1/1997)

Jeg setter inn årstallet sitatet er hentet fra, i eksemplene er det henholdsvis år 1922 og år 1997. Da sidetall er ikke markert i kildene, fant jeg det mest praktisk å vise til årstall.

RYFYLKE- OG SETESDALSHEIENE HYTTER OG RUTER

- Turistforeningshytte, betjent
 - Staffed hut
 - Turistforeningshytte, selvbetjent
 - Selfservice hut
 - Turistforeningshytte, ubetjent
 - Unstaffed hut
 - Utleiehytte/Rental hut
 - Privat overnatting/Private lodging
 - Markert fotrute med gangtid
 - Marked footpath, walking time hours
 - Krevende løype/Tough route
 - Sted/Place
 - Bilveg/Car road
 - Ferge/Ferry
- Topografisk kart Norge 1:50000
 Topographical map, scale 1:50000
 Andre turkart/Other maps

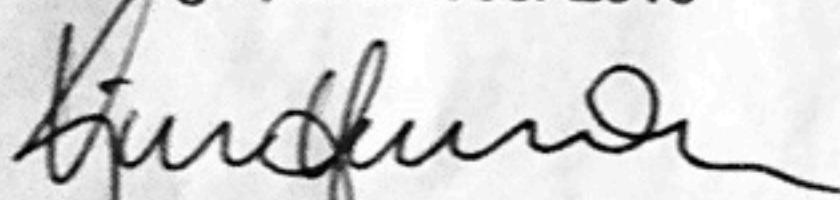

Tillatelse, bruk av Stavanger Turistforenings hytteprotokoller og hyttebøker

Det bekreftes at Reidun Irene Bjordal har tillatelse til å benytte seg av STF sine hytteprotokoller og hyttebøker under arbeidet med masteroppgaven i medievitenskap. Dette gjelder også materiell som er under 60 år gammelt. Tillatelsen gjelder både bøker tilgjengelig på Riksarkivet/biblioteker, og bøker som er skaffet fra STF.

Reidun Irene Bjordal er student ved Universitetet i Bergen. Masteroppgaven vil ta for seg innholdet i hyttebøker før og nå. Planlagt innlevering av oppgaven er våren 2011.

Stavanger, 6. oktober 2010

Kjell Helle-Olsen (sign.)

FOLK

Signe Hansen Anders L. Andersen Torhild F. Jacobsen
Folk-redaksjonen tlf. 924 97 612 – e-post: folk@aftenbladet.no

NAVN: Innsendere må oppgi fullt navn, adresse og telefonnummer.
BILDER: Vi ønsker helst digitale bilder, men tar også imot papirbilder.
MINNEORD og nekrologer: Maksimalt 400 ord.
REDIGERING: Vi forbeholder oss rett til å redigere tilsendt materiale.
FRIST: To dager før innrykk. Til mandag- og tirsdagsavis: Fredag kl. 11.
ADRESSE: Stavanger Aftenblad, postboks 229, 4001 Stavanger

Takk for oss – vi kommer igjen!

Reidun Irene Bjordal liker seg på fjellet og er fascinert av fenomenet hyttebøker. Derfor er det nettopp hytteboka som er temaet når hun skriver sin masteroppgave i medievitenskap.

Torhild F. Jacobsen tekst
Kristian Jacobsen foto

KULTURHISTORIE: I morgenlyset på Reidun Irene Bjordals kjøkkenbord ligger hyttebøker, mange hyttebøker. I ett år skal hun ha fri fra prosjektlederstillingen i Melvær&Lien Idé-entreprenør. Planen er å fullføre en masteroppgave i medievitenskap ved Universitetet i Bergen, der hun også har tatt en cand.mag. i kulturvitenskap.

– Og av alle temaer valgte du den norske hytteboka. Hvorfor?

– Dette er ren kulturhistorie. I Norge har nesten alle et forhold til hyttebøker. Min far har alltid vært nøye med å skrive i hytteboken, og oppfordret oss andre til å bidra. På vår familiehytte kan vi lese om små og store hendelser også ut over selve hyttelivet, det blir som en slektshistorie. Det er interessant at en hyttebok kan utgjøre en rød tråd i en hyttes historie og «sjel».

For å begrense emnet har Bjordal valgt bort private hyttebøker og konsentrerer seg om Turistforeningens hyttebøker fra årene 1911 og fram til i dag, spisset mot hyttene Nilsebu og Eidavatn. Men en hindring har dukket opp:

HVOR ER BØKENE? – Jeg har tilgang på ganske mange bøker fra 1911 og fram til 1965, og også noen fra ulike hytter fra de siste 15 årene, men hvor er bøkene fra perioden 1965 til 1995 blitt av? Foreløpig har ingen i Turistforeningen noen forklaring på forsvinningen. Kan bøkene ligge gjemt på et eller annet loft?

IVRIG FJELLVANDRER: Bjordal har selv gått mye i fjellet, og blir bare mer og mer bitt av basillen.

– Jeg liker konseptet til Turistforeningen. Tenk at over 450 hytter bare ligger der og venter på å bli brukt! Før måtte folk til fjells for å sanke, nå er det tur- og naturgleden som motiverer. Hyttebøkene er i seg selv fascinerende som medium, synes Reidun Irene. For selv om de er like i konseptet, er likevel hver bok unik.

DELE OPPLEVELSER: På tross av de manglende årgangene, og at arbeidet fortsatt er på et tidlig stadium, er tendensen klar: Fotturistene har benyttet bøkene til å dele opplevelser. De tidligste årene var bøkene for det meste formelle protokoller, med kolonner for antall personer, antall døgn, pris osv. Likevel har mange be-

DAGENS NAVN

Reidun Irene Bjordal

FØDT: 13. august 1977.

SIVILSTAND: Singel, mor til snart 12 år gamle Ylva Konstansen.

BOSTED: Tja, er ikke helt sikker på om jeg bor på Øvre Vaulen, Sørmarka eller Auglend. Skriv Dalsetveien.

ANLEDNING: Skriver masteroppgave om den norske hytteboka.

YRKE: Prosjektleder i Melvær&Lien Idé-entreprenør.

BESKRIV DEG SELV MED TRE ORD: Omsorgsfull, blid og lettørt.

HAR DU NOEN LASTER DU VIL BLI KVITT? Jeg er veldig svak for gjærbakst rett fra ovnen. Liker liker både å bake og smake.

HVA PROVOSE- RER DEG: Urettferdighet.

INTERESSANT LESESTOFF: Reidun Irene Bjordal har gått i fjellet i mange år, og er blitt fascinert av Turistforeningens hyttebøker. Slik kan det bli masteroppgave av.

Selv om sosiale medier kommer mer og mer, tror jeg folk liker å legge igjen håndskrevne spor etter seg.

nyttet margen til egne kommentarer: «Finfin tur. Masse galne jenter», «Arbeidet med skjæring av torv til takteking». «Hytta er noe skitten og trenger å pusses opp» følges straks opp av «Hytta er nydelig rengjort av disse tre damer ...». I protokollene var en egen kolonne for yrkestittel, og både prester, disponenter, sykepleiersker og fabrikkarbeidere har latt seg lokke opp i fjellheimen. I 1944 kostet for øvrig en overnatting én krone.

RABLEBØKER: – Besøksprotokollen fra Nilsebu i perioden 1911 til 1924 innleder med følgende oppfordring: «Rutebeskrivelser, Opplevelser paa Ture etc. bedes innført i Rapportbogen.» Men hvor er disse rapportbøkene blitt av? De skulle jeg gjerne hatt tak i, sier Reidun Irene Bjordal.

– En økende tendens de senere åre-

ne er at barn slipper mer og mer til i hyttebøkene med sine betraktninger. En av årsakene til dette kan kanskje være at det tidligere ikke var så vanlig å ha med barna på slike turer? Av nyere dato er det forresten en tendens at foreldrene slipper barna løs og lar dem bruke hyttebøkene til å rable i. Reidun Irene sier ikke så mye mer om den saken, men understreker at det er forskjell på tegning på en side, og massiv rabling over flere.

BLOGG OG FACEBOOK: Mer vanlig er det også blitt å legge bilder og opplevelser inn på blogger og Facebook. På ut.no får man for eksempel massevis av gode tips rett inn i stuen, og Turistforeningen er også aktiv på Facebook. Likevel tror ikke Reidun Irene at hytteboka forsvinner.

– Selv om sosiale medier kommer

mer og mer, tror jeg folk liker å legge igjen håndskrevne spor etter seg. Det som skrives i boka, deles med andre som har gått samme veien, akkurat som man gjorde i 1911.

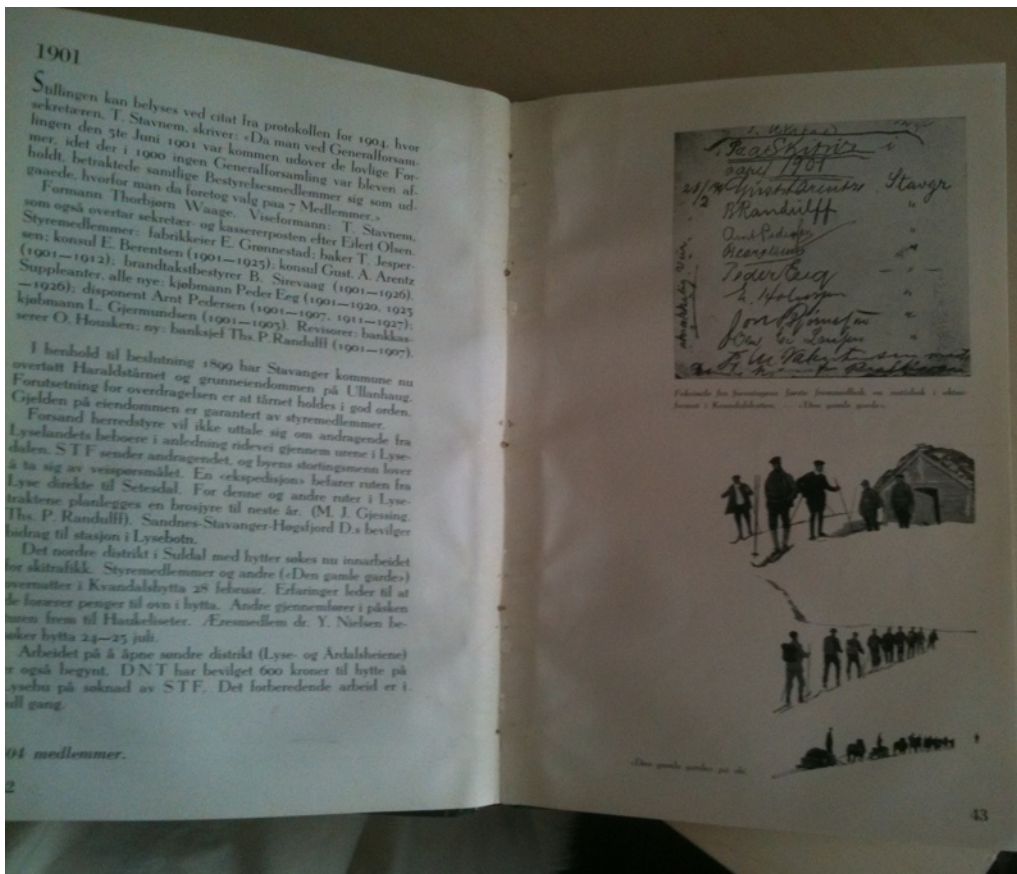
ALLSIDIG DAME: Selv om Reidun Irene regner med å bruke mye tid både på Riksarkivet, bibliotek og i kjellerboden, som for anledningen er omgjort til kontor, får hun heldigvis tid til andre interesser også. Hun liker å fotografere, liker å lage mat, jogger type lett sammen med en venninne, drømmer om å gå i fjellet i minst en hel uke i strekk og er i gang med å lære seg å danse hiphop/ragga.

–?

– Jeg fikk så lyst å prøve noe helt nytt, sier Reidun Irene Bjordal, som ganske sikkert ikke kommer til å kje- de seg i året som kommer.

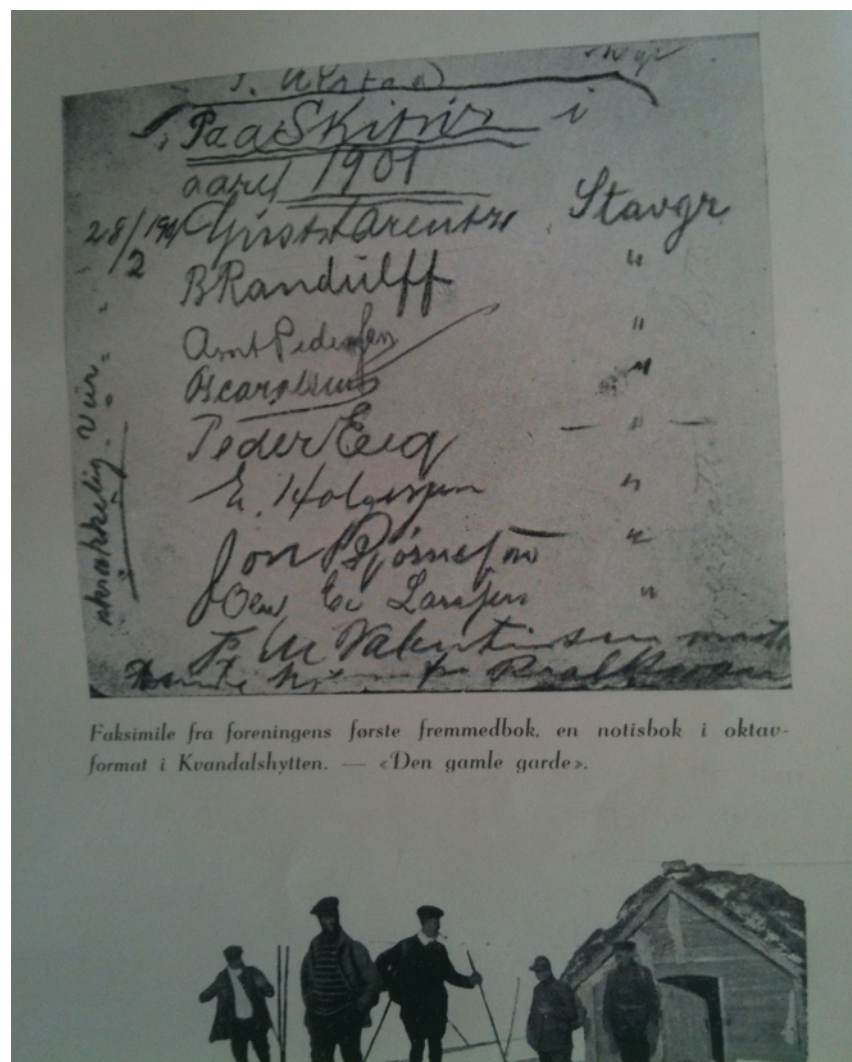
torhild.jacobsen@aftenbladet.no

Vedlegg E, Den første fremmedbog

Den første fremmedboken er datert til 1901, og signert "Den gamle garde".

Fotografier fra Stavanger Turistforenings Annaler 1887-1937 (Engen 1937:42-43).

Faksimile fra foreningens første fremmedbok, en notisbok i oktavformat i Kvandalshytten. — «Den gamle garde».